

Strategia Rozwoju Gminy Ciasna do roku 2030

Ciasna, 2023 r.

Opracowanie wykonane przez:

CREATIVE TOWER Paweł Gałecki

ul. Żwirki i Wigury 2

43-330 Wilamowice

Spis treści

1.	Diagnoza społeczno-gospodarcza.....	8
1.1.	Charakterystyka Gminy	8
1.2.	Demografia	14
1.3.	Pomoc społeczna.....	16
1.4.	Edukacja i kultura.....	18
1.5.	Ochrona zdrowia	21
1.6.	Organizacje pozarządowe	23
1.7.	Rynek pracy, przedsiębiorczość i bezrobocie	24
1.8.	Gospodarka mieszkaniowa	26
1.9.	Ochrona zabytków	27
1.10.	Turystyka	30
1.11.	Ład przestrzenny	31
1.12.	Infrastruktura techniczna.....	32
1.13.	Infrastruktura transportowa i rowerowa	44
1.14.	Ochrona przyrody	46
2.	Wnioski z badań społecznych	59
2.1.	Klimat dla rozwoju przedsiębiorczości	59
2.2.	Dostępność do usług i instytucji	60
2.3.	Dostępność infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.....	61
2.4.	Dostępność do infrastruktury kultury i oferty kulturalnej.....	62
2.5.	Stan środowiska naturalnego	62
2.6.	Walory krajobrazowe, obszary chronione i bioróżnorodne.....	63
2.7.	Przestrzeń publiczna – miejsca wspólne mieszkańców	64
2.8.	Jakość i stan infrastruktury drogowej.....	64
2.9.	Dostęp do sieci wodociągowej	65
2.10.	Dostęp do sieci kanalizacyjnej	66
2.11.	Dostęp do transportu publicznego i komunikacji	66
2.12.	Dostęp do Internetu i e-usług	67
2.13.	Bezpieczeństwo publiczne i zarządzanie kryzysowe.....	68
2.14.	Rynek pracy i zatrudnienie.....	69
2.15.	Dostępność i jakość pomocy społecznej.....	70
2.16.	Dostępność i jakość opieki medycznej.....	71
2.17.	Dostępność i jakość edukacji przedszkolnej	71
2.18.	Dostępność i jakość szkolnictwa podstawowego	72

2.19.	Dostępność i jakość szkolnictwa średniego i wyższego	73
2.20.	Oferta turystyczna i zagospodarowania czasu wolnego	74
2.21.	Baza gastronomiczna	75
2.22.	Dostępność do bazy noclegowej.....	75
2.23.	Dostępność terenów inwestycyjnych i budowlanych	76
2.24.	Aktywność organizacji pozarządowych	77
2.25.	Wpływ epidemii COVID-19 na warunki życia w gminie.....	78
3.	Wnioski z diagnozy.....	86
3.1.	Przestrzeń, środowisko, bioróżnorodność.	86
3.2.	Spółeczeństwo	86
3.3.	Gospodarka i Rynek Pracy.....	87
3.4.	Turystyka i Kultura	88
3.5.	Infrastruktura techniczna	88
3.6.	Infrastruktura społeczna	89
3.7.	Zarządzanie i Finanse.	90
4.	Bilans strategiczny Gminy Ciasna	91
5.	Obszary Strategicznej Interwencji (OSI).....	94
6.	Model struktury funkcjonalno-przestrzennej.....	104
6.1.	Przepływy lokalne i ponadlokalne.....	105
6.2.	Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie	106
7.	Wizja	107
8.	Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań	108
9.	Przedsięwzięcia strategiczne	113
10.	System wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Ciasna	116
11.	Monitoring i ewaluacja Strategii Rozwoju	117
12.	Ramowe założenia finansowe Strategii Rozwoju.....	122
13.	Zgodność z dokumentami strategicznymi.....	123
	Podsumowanie.....	125
	 Rysunek 1 Gmina Ciasna na tle Powiatu Lublinieckiego.	8
	Rysunek 2 Przestrzeń publiczna przy Urzędzie Gminy w Ciasnej ul. Nowa 1a.	9
	Rysunek 3 Gmina Ciasna	10
	Rysunek 4 Pałac w Ciasnej – stan aktualny.	11
	Rysunek 5 Pałac w Sierakowie Śląskim – stan aktualny.....	11
	Rysunek 6 Liczba mieszkańców gminy Ciasna w latach 2019-2021.....	15

Rysunek 7 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy Ciasna w latach 2019-2021.....	24
Rysunek 8 Wielkość zużycia wody na terenie Gminy Ciasna w latach 2019-2021.....	33
Rysunek 9 Wielkość zużycia wody [m ³] na terenie gminy Ciasna w latach 2018-2020.	34
Rysunek 10 Ilość odprowadzanych ścieków [m ³] do kanalizacji na terenie gminy Ciasna w latach 2019-2021.....	35
Rysunek 11 Lokalizacja złóż surowców na terenie Gminy Ciasna.	47
Rysunek 12 Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Ciasna.	51
Rysunek 13 Obszary leśne na terenie gminy Ciasna.....	54

Tabela 1 Dane dotyczące realizacji programu rolno-środowiskowego na terenie gminy Ciasna.....	13
Tabela 2 Charakterystyka demograficzna gminy Ciasna.	15
Tabela 3 Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Ciasna 2020 r.	17
Tabela 4 Liczba udzielonych porad lekarskich w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej w latach 2019-2020.....	21
Tabela 5 Przychodnie przypadające na 10 tys. ludności w latach 2018-2020.....	22
Tabela 6 Apteki na terenie Powiatu Lublinieckiego w 2020 roku.....	22
Tabela 7 Wskaźniki przedsiębiorczości - Gmina Ciasna na tle Powiatu Lublinieckiego w 2020 r.....	25
Tabela 8 Funkcje i planowane punkty adresowe - Gmina Ciasna w 2020 r.	27
Tabela 9 Zabytki ruchome w Gminie Ciasna.	28
Tabela 10 Aglomeracje i RLM na terenie Gminy Ciasna.....	37
Tabela 11 Długość tras rowerowych w Powiecie Lublinieckim 2019-2020 (w km.).	45
Tabela 12 Zasoby naturalne na terenie Gminy Ciasna.	48
Tabela 13 Wyniki pomiarów uzyskanych w latach 2019-2021 na stacji zlokalizowanej w Lublińcu dla pyłu zawieszonego PM ₁₀	55
Tabela 14 Wyniki pomiarów uzyskanych w latach 2019-2021 na stacji zlokalizowanej w Lublińcu dla benzenu	55
Tabela 15 Najważniejsze działania związane z rozwojem Gminy Ciasna w latach 2022-2030 – wyniki badania ankietowego.	79
Tabela 16 Planowane przedsięwzięcia strategiczne Gminy Ciasna do 2030 roku.	113
Tabela 17 Wskaźniki realizacji Strategii Rozwoju Gminy Ciasna.	118
Wykres 1 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości.	59
Wykres 2 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności do usług i instytucji.	60

Wykres 3 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności do infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.	61
Wykres 4 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności do infrastruktury kultury i oferty kulturalnej.	62
Wykres 5 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna stanu środowiska naturalnego.	62
Wykres 6 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna walorów krajobrazowych, obszarów chronionych i bioróżnorodnych.	63
Wykres 7 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna przestrzeni publicznej – miejsc wspólnych mieszkańców.	64
Wykres 8 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna jakości i stanu infrastruktury drogowej.	64
Wykres 9 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępu do sieci wodociągowej.	65
Wykres 10 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępu do sieci kanalizacyjnej.	66
Wykres 11 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępu do transportu publicznego i komunikacji.	66
Wykres 12 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępu do Internetu i e-usług.	67
Wykres 13 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna bezpieczeństwa publicznego i zarządzania kryzysowego.	68
Wykres 14 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna rynku pracy (możliwości zatrudnienia na terenie gminy lub w najbliższej okolicy).	69
Wykres 15 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności i jakości pomocy społecznej.	70
Wykres 16 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności i jakości opieki zdrowotnej.	71
Wykres 17 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności i jakości edukacji przedszkolnej.	71
Wykres 18 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności i jakości szkolnictwa podstawowego.	72
Wykres 19 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności i jakości szkolnictwa średniego i wyższego.	73
Wykres 20 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna oferty turystycznej i zagospodarowania czasu wolnego.	74
Wykres 21 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna bazy gastronomicznej (bary, restauracje).	75
Wykres 22 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności do bazy noclegowej.	75
Wykres 23 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności terenów inwestycyjnych i budowlanych.	76
Wykres 24 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna aktywności organizacji pozarządowych.	77

Wykres 25 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna wpływu epidemii COVID-19 na warunki życia w gminie.....	78
Wykres 26 Kluczowe obszary rozwoju (Grupa 1) Gminy Ciasna w opinii mieszkańców.....	82
Wykres 27 Kluczowe obszary rozwoju (Grupa 2) Gminy Ciasna w opinii mieszkańców.....	83
Wykres 28 Kluczowe obszary rozwoju (Grupa 3) Gminy Ciasna w opinii mieszkańców.....	84
Wykres 29 Kluczowe obszary rozwoju (Grupa 4) Gminy Ciasna w opinii mieszkańców.....	85
Wykres 30 Województwo Śląskie w podziale na subregiony i lokalne ośrodki wzrostu.....	97
Wykres 31: OSI Obszary cenne przyrodniczo.	100
Wykres 32: OSI Gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza.....	103

1. Diagnoza społeczno-gospodarcza

1.1. Charakterystyka Gminy

Gmina Ciasna położona jest w północno – zachodniej części województwa śląskiego, w subregionie centralnym, w powiecie lublinieckim przy jego północno – zachodniej granicy. Gmina Ciasna jest najbardziej wysuniętą na północ gminą powiatu lublinieckiego.

Rysunek 1. Gmina Ciasna na tle Powiatu Lublinieckiego.

Źródło: Urząd Gminy Ciasna.

Gmina zajmuje obszar o powierzchni 134 km², ogólna liczba mieszkańców, zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych GUS na 31.12.2021 roku wynosiła 7410 osób. Siedzibą władz gminy jest miejscowość Ciasna.

Ciasna posiada korzystne położenie komunikacyjne. W odległości 60 km od granic gminy znajduje się Międzynarodowy Port Lotniczy Katowice w Pyrzowicach. Odległość od Ciasnej do centrum administracyjnego województwa śląskiego i stolicy subregionu centralnego – Katowic wynosi 70 km, do sanktuarium kultu maryjnego w Częstochowie jest z Ciasnej 45 km, do festiwalowego miasta Opola 45 km, do historycznego miasta Krakowa 147 km. Do partnerskiej gminy Wolpertswende w Niemczech odległość z Ciasnej to 960 km. Na terenie gminy znajdują się dwie stacje kolejowe w miejscowości Ciasna i Sieraków Śląski oraz przystanek kolejowy Glinica-Kochcice.

Rysunek 2. Przestrzeń publiczna przy Urzędzie Gminy w Ciasnej ul. Nowa 1a.

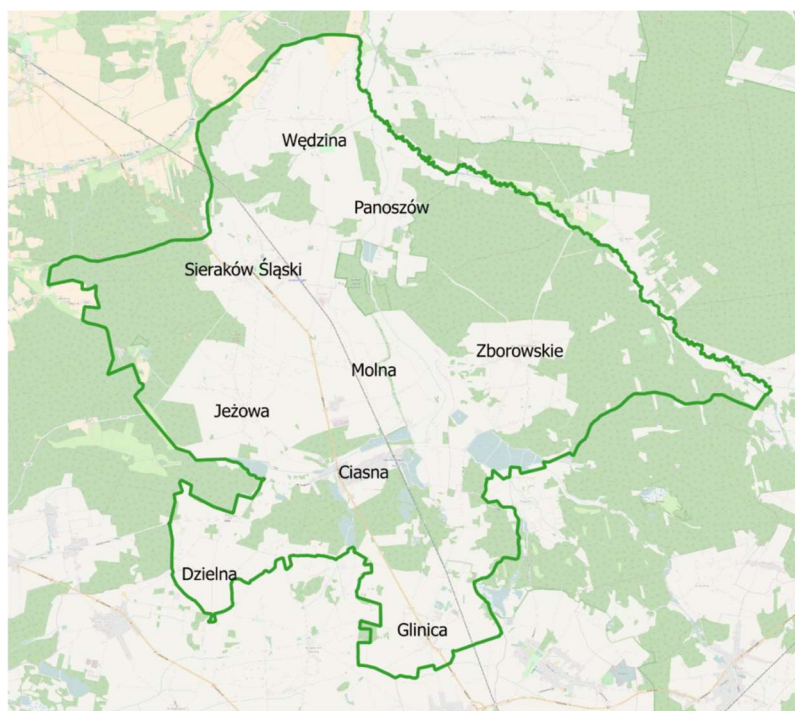

Źródło: Gmina Ciasna.

Gmina położona jest w dolinie Liswarty, regionie bogatym w obszary leśne, akweny wodne oraz dobre warunki klimatyczne. W lasach latem i jesienią bez ograniczeń można zbierać jagody, borówki i grzyby. Na terenie kompleksów leśnych spotkać można stanowiska roślin chronionych, a znaczne ich powierzchnie stanowią ostoję dzikich zwierząt i ptactwa. Wysoki stopień zalesienia, park krajobrazowy, rezerваты przyrody, duża ilość stawów, potoków i strumyków sprawia że gmina należy do bardzo atrakcyjnych obszarów północnej części województwa śląskiego (w subregionie centralnym).

Powierzchnia Gminy Ciasna wynosi 13 395 hektarów. Składa się ona z 13 miejscowości podstawowych, do których należy 9 wsi, w tym: Ciasna, Dzielna, Glinica, Jeżowa, Molna, Panoszów, Sieraków Śląski, Wędzina, Zborowskie, i 4 pozostałe jednostki (osady, kolonie), do których należą: Ciasna (osada leśna), Czarne (osada), Patoka (kolonia) oraz Sobkowe (osada).

Rysunek 3. Gmina Ciasna

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ciasna.

Bezcennym skarbem gminy pozostaje przyroda - bogactwo gatunków ptaków i zwierząt. Na terenie gminy można spotkać takie gatunki jak: orzeł bielik, bocian czarny, żuraw, czapla, bąk, zimorodek. Występują tu liczne ssaki tj.: bóbr, kuna, nietoperz, sarna, jeleń. Występuje tu wiele gatunków płazów m.in.: kumak nizinny, rzekotka drzewna, traszka oraz gadów m.in.: jaszczurka zwinka i żyworodna, padalec zwyczajny, zaskroniec czy żmija zygzakowata. Flora gminy jest równie bogata, świadczą o tym dwa rezerваты przyrody Łęg nad Młynówką oraz Cisy koło Sierakowa. Jednocześnie część terenów gminy leży w Parku Krajobrazowym Lasy nad Górną Liswartą. Na terenie tym możemy odnaleźć drzewa pomnikowe, których obwód pnia przekracza 3 metry. Są to głównie dęby, lipy i buki. Największym drzewem pomnikowym jest tzw.: „Dąb Napoleona” rosnący w Sierakowie Śląskim. Ten dąb szypułkowy ma ponad 400 lat i obwód ponad 6,5 metra.

Historia gminy Ciasna nierozdzielnie związana jest ze szlakiem handlowym Wrocław - Kraków, to wzdłuż niego powstawały osady już od XIII wieku. Oprócz rolnictwa bardzo ważną gałęzią gospodarki na opisywanych terenach była hodowla karpia, począwszy od XVI wieku. Jednocześnie od połowy XIX wieku teren gminy zaliczał się do potentatów hutnictwa żelaza. Pod względem historycznym jednym z unikatowych obiektów, którymi może pochwalić się gmina jest odrestaurowany budynek fajczarni w Zborowskim. Fajczarnia powstała w roku 1753 i bardzo szybko rozwinęła produkcję zatrudniając w szczytowym momencie 115 osób. Maksymalna produkcja wynosiła 7000 fajek dziennie, około dwa miliony rocznie. Farfurnia w Zborowskim opierała swą produkcję na technologii pochodzącej z holenderskiej Goudy, miasta popularnego głównie jako nazwa gatunku sera. Fajki przede wszystkim były eksportowane do Anglii i Holandii. Wspaniale wyremontowany, zabytek klasy europejskiej wzbudza duże zainteresowanie etnologów, archeologów oraz turystów z Polski i zza granicy.

Rysunek 4. Pałac w Ciasnej – stan aktualny.

Źródło: <http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/5114/Ciasna/> - autor: Waldemar Sosnowski 2009 r.

Na terenie gminy znajdują się również zabytkowe zespoły pałacowo-parkowe w: Ciasnej, Panoszowie (Patoka), Wędzinie czy Sierakowie Śląskim.

Rysunek 5. Pałac w Sierakowie Śląskim – stan aktualny.

Źródło: <https://ekomuzea.pl/1830-ekomuzea-zespol-palacowo-park-w-sierakowie-slaskim>

Gmina Ciasna to jednak nie tylko przyroda. W ciągu ostatnich lat gmina Ciasna przoduje w inwestycjach. Ciągłej rozbudowie podlega infrastruktura drogowa, wodociągowa i kanalizacyjna. Rewitalizowane są kolejne tereny zielone które tworzą przestrzenie

przyjazne mieszkańcom. Bardzo ważnym elementem rozwoju są drogi i szlaki rowerowe wraz z centrami przesiadkowymi służące zarówno mieszkańcom jak i turystom. Dbając o środowisko naturalne gmina inwestuje w odnawialne źródła energii. Samorząd lokalny wspiera również inicjatywy sołeckie. Powstają tereny zielone wraz z placami zabaw oraz centrami rekreacyjnymi.

W gminie zapewnia się opiekę i edukację od pierwszego roku życia. Działają na jej terenie: Klub Malucha, przedszkola i szkoły. Placówki te wychodzą poza ramy programu edukacyjnego uczestnicząc nie tylko w konkursach czy projektach, ale także kładąc nacisk na rozwój dzieci od krzewienia wartości historycznych przez akcje społeczne po zagadnienia proekologiczne.

Ośrodkiem dbającym o szeroko rozumianą kulturę jest Gminny Ośrodek Kultury w Ciasnej. Na terenie działa Gminna Biblioteka w Ciasnej wraz z filiami w Glinicy, Sierakowie Śląskim oraz w Zborowskim.

Propagowaniem sportu od najmłodszych lat zajmują się okręgowe kluby piłkarskie grające w klasie A i B. Mecze piłki nożnej jak i treningi odbywają się na boiskach, Orlikach jak również na halach sportowych. W miejscowości Ciasna znajduje się również skatepark. Rekreacji na terenie gminy sprzyja również sieć dróg rowerowych łączących poszczególne miejscowości w gminie.

W gminie prężnie działają zakłady pracy, słyną z wysokiej jakości stolarki budowlanej, paneli ściennych, elementów złącznych dla przemysłu, motoryzacji i budownictwa a także z produkcji maszyn czy urządzeń automatyki przemysłowej. Przedsiębiorstwa w Gminie Ciasna dysponują potencjałem umożliwiającym zwiększanie zatrudnienia.

Gmina Ciasna od zachodu graniczy z województwem opolskim. Północno-wschodnią granicę gminy stanowi rzeka Liswarta. W znaczeniu fizyczno-geograficznym obszar Gminy Ciasna znajduje się w obrębie Obniżenia Liswarty. Gmina położona jest niemal w całości w dorzeczu Młynówki - lewego dopływu Liswarty. W ujednoliconym podziale na regiony geograficzne Polski Obniżenie Liswarty zaliczane jest do Wyżyny Śląsko-Krakowskiej. Znajduje się w północnej części tego regionu, pomiędzy Progiem Woźnicki i Progiem Herbskim.

W znaczeniu historycznym, etnograficznym i kulturowym gmina Ciasna położona jest na obszarze Górnego Śląska - jednego z regionów historycznych Polski. Obszar gminy zakreślony jest następującymi współrzędnymi geograficznymi: 50°42'35" a 50°51'40" szerokości geograficznej północnej oraz 18°30'50" a 18°46'20" długości geograficznej wschodniej. Powierzchnia gminy obejmuje Gmina Ciasna sąsiaduje od południowego-wschodu z gminami Pawonków, Kochanowice i Herby (powiat lubliniecki), od północnego-wschodu z gminą Przystajń (powiat kłobucki), od zachodu z gminami Olesno i Dobrodzień (powiat oleski - województwo opolskie).

Przez obszar gminy Ciasna prowadzi droga krajowa nr 11 Katowice-Poznań. Łączy ona bezpośrednio dwa pobliskie miasta - Lubliniec i Olesno.

Przez obszar gminy przebiega również linia kolejowa prowadząca z Poznania i Wrocławia do Katowic i Częstochowy.

Zgodnie z danymi Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa pozyskanymi na podstawie dokonanych przez rolników zgłoszeń na dzień 1 stycznia 2022 roku, na terenie gminy Ciasna hodowanych było:

- 3327 sztuk bydła,
- 13696 sztuk trzody chlewnej,
- 0 sztuk kóz,
- 14 sztuk owiec.

Teren gminy obejmują swoim działaniem Śląski Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. W ramach programów rolnośrodowiskowych Departament Płatności Bezpośrednich ARiMR zrealizował w latach 2019-2020 dla terenu gminy Ciasna płatności w zakresie:

- Wariantu 1.1-Rolnictwo zrównoważone,
- Wariantu 2.1-Międzyplony,
- Wariantu 5.4-Półnaturalne łąki wilgotne.

Tabela 1. Dane dotyczące realizacji programu rolno-środowiskowego na terenie gminy Ciasna

Rok	Wariant	Liczba wniosków	Powierzchnia [ha]
2019	Wariant 2.1-Międzyplony	24	272,02
	Wariant 5.4-Półnaturalne łąki wilgotne	1	5,80
2020	Wariant 1.1-Rolnictwo zrównoważone	1	1,26
	Wariant 2.1-Międzyplony	24	264,44
	Wariant 5.4-Półnaturalne łąki wilgotne	1	5,80

Źródło: pismo ARiMR z dnia 16.03.2022 r. znak: StIP12.0163.06.2022.LZ

Z powyższych danych wynika, iż w latach 2019-2020 przyznano 51 dopłat, a łączna powierzchnia gospodarstw objętych wsparciem wyniosła 549,32 ha.

Obszar gminy obejmuje także swoim zasięgiem działania Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Katowicach, który corocznie prowadzi kontrole gospodarstw rolnych pod kątem materiału siewnego, szkółkarskiego oraz szkodników, patogenów i organizmów kwarantannowych i niekwarantannowych oraz w zakresie gospodarowania środkami ochrony roślin. W latach 2019-2020 przeprowadzono:

- 15 kontroli materiału siewnego – nie stwierdzono nieprawidłowości;
- 82 obserwacji pod kątem organizmów kwarantannowych – nie stwierdzono występowania ww. organizmów;
- 66 obserwacji pod kątem organizmów niekwarantannowych - nie stwierdzono występowania ww. organizmów;
- 1 kontrolę punktów wprowadzających środki ochrony roślin do obrotu – brak uchybień;
- 22 kontrole stosowania środków ochrony roślin – stwierdzono 1 nieprawidłowość w 2021 r.;

- pobrano 4 próbki płodów rolnych na pozostałości środków ochrony roślin – nie stwierdzono przekroczeń.

Liczba kół łowieckich działających na terenie Gminy w 2020r. (8 kół). Samorząd prowadził szeroko rozumianą współpracę z działającymi tu kołami łowieckimi: „Bażant” Siemianowice Śląskie, „Żubr Księży Las”, „Hubertus” Lubliniec, „Ryś” Bielsko-Biała, „Trop” Lubliniec, „Dzik” Dobrodzień, „Węglarz” Miechowice, „Knieja” Nowiny, w ramach czego opiniował roczne plany łowieckie oraz korekty do tych planów.

1.2. Demografia

Na przestrzeni ostatnich czterech lat (2018-2021) Gmina Ciasna odnotowuje spadek liczby ludności. Pod względem liczby mieszkańców zajmuje 4 miejsce w powiecie lublinieckim – gminę zamieszkuje obecnie 7410 osób – stan na 31.12.2021 r. (najwięcej mieszkańców w powiecie liczyło miasto Lubliniec, a najmniej gmina Boronów. Występuje niewielka przewaga liczby kobiet nad mężczyznami, w 2020 r. kobiety stanowiły 3753 osoby w ogólnej liczby mieszkańców Gminy Ciasna. Biorąc pod uwagę piramidę wieku ludności w podziale na płeć i w przedziałach 5- letnich, stosunek liczby kobiet do mężczyzn jest dość wyrównany, z niewielką przewagą na korzyść płci żeńskiej. W Gminie Ciasna występuje dość typowy rozkład ludności w podziale na płeć i wiek w porównaniu do innych gmin w Polsce.

Zagęszczenie ludności w gminie w 2020 r. wyniosło 55 osób na 1 km² - pod tym względem Ciasna plasowała się na ostatnim miejscu w stosunku do pozostałych jednostek powiatu lublinieckiego. Najwyższa gęstość zaludnienia występowała w mieście Lubliniec (264 osoby / 1km²) i w Gminie Koszęcin (91 osób / 1 km²). Wskaźnik zmiany liczby ludności na 1000 mieszkańców również dla Gminy Ciasna był w 2020 roku najniższy w całym powiecie lublinieckim i wynosił -8,9.

W przypadku analizy struktury wieku w latach 2018-2020 r. w Gminie Ciasna nie zauważa się znaczących różnic. W grupie ludności w wieku przedprodukcyjnym odnotowano spadek około 5% z 1045 osób w 2018 roku do 995 osób w 2020 roku. Spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym był charakterystyczny dla większości gmin powiatu lublinieckiego i województwa śląskiego. Grupa osób w wieku produkcyjnym dla Gminy Ciasna, w analizowanym okresie również wykazała tendencje spadkowe, zmniejszając się z 5027 osób w 2018 roku do 4 907 osób w 2020 roku, co było podobne do sytuacji w większości gmin powiatu lublinieckiego i województwa śląskiego.

Obserwuje się nieznaczną, ale jednak malejącą tendencję jeśli chodzi o liczbę ludności na terenie gminy. Tendencje te zauważalne są w wielu gminach w kraju, problem dotyczy szczególnie gmin wiejskich, gdzie młodzi ludzie migrują do większych ośrodków miejskich najczęściej w poszukiwaniu pracy.

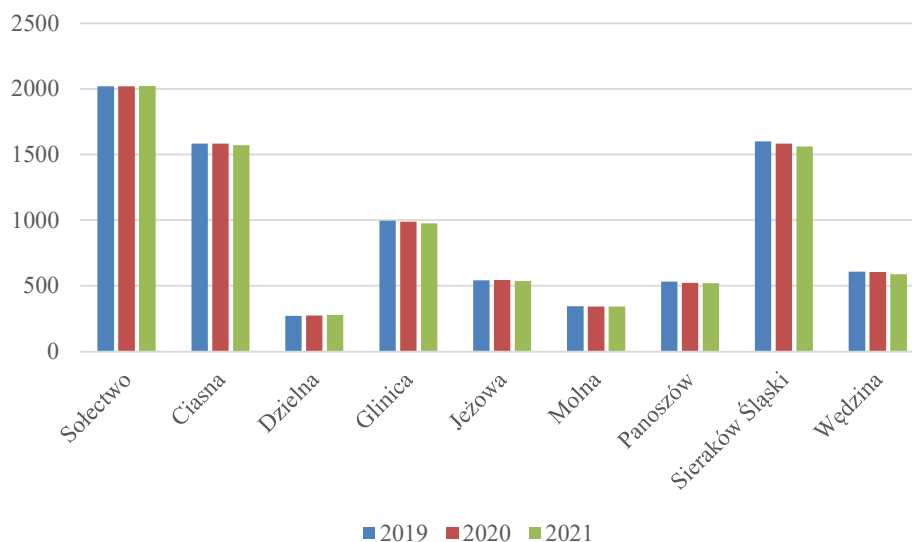
Tabela 2. Charakterystyka demograficzna gminy Ciasna.

Sołectwo	2019	2020	2021
Ciasna	1584	1583	1572
Dzielna	271	275	278
Glinica	996	987	976
Jeżowa	543	545	537
Molna	344	343	343
Panoszów	532	523	519
Sieraków Śląski	1599	1582	1562
Wędzina	609	606	588
ŁĄCZNIE	7552	7493	7410

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Ciasnej.

Poniższy wykres przedstawia liczbę mieszkańców w latach 2019 – 2021.

Rysunek 6. Liczba mieszkańców gminy Ciasna w latach 2019-2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Ciasnej.

Liczebność osób w wieku poprodukcyjnym, zamieszkujących Gminę Ciasna w przedstawianych latach zwiększyła się z 1428 osób w 2018 roku do 1486 osób w 2020 roku, tendencja ta była podobna jak w przypadku większości gmin powiatu lublinieckiego. Przyrost w tej ostatniej grupie odzwierciedla tendencje obserwowane zarówno w województwie śląskim, jak i w całym kraju.

Liczba urodzeń i zgonów jest jednym z głównych czynników determinujących liczbę mieszkańców Gminy Ciasna. W gminie w latach 2018-2020 można zaobserwować rok po roku zarówno wzrost, jak i spadek liczby urodzeń żywych. W 2018 roku w Gminie Ciasna na 1000 osób przypadało 8,79 urodzeń żywych, rok później (2019) było ich 9,24, a następnie w 2020 roku 8,44; przy średniej dla powiatu lublinieckiego w 2020 roku wynoszącej 8,97, która również w analizowanym okresie wykazywała się tendencją spadkową. Wpisuje się to w ogólnopolską tendencję malejącego przyrostu naturalnego i systematycznego zmniejszania się liczby ludności kraju.

Podsumowując sytuację demograficzną Gminy Ciasna, zmiany zachodzące w ostatnich latach charakteryzujące się spadkiem liczby mieszkańców, ujemnym przyrostem naturalnym, spadkiem liczby osób w wieku produkcyjnym oraz wzrostem liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Dane te powinny być brane pod uwagę w kontekście planowania rozwoju gminy. Biorąc jednak pod uwagę stosunkowo niewielką liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym należy się spodziewać w najbliższych latach spadku również i w tej grupie oraz spadku ludności ogółem w całej gminie. Istotnym zagadnieniem i jednocześnie wyzwaniem na kolejne lata jest zrównoważona polityka społeczna mająca na celu stworzenie atrakcyjnych warunków osiedleńczych i zatrudnienia dla osób wkraczających w wiek produkcyjny, ale również uwzględniająca stopniowo postępujące zjawisko starzenia się społeczności lokalnej i konieczność zapewniania usług opiekuńczych dla tej grupy mieszkańców.

1.3. Pomoc społeczna

Działania dotyczące pomocy społecznej na terenie gminy realizowane są przez powołany do tego organ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ciasnej. Struktura funkcjonalna GOPS w Ciasnej obejmuje następujące stanowiska i wydziały:

- Dyrektor GOPS w Ciasnej,
- Wydział Pomocy Społecznej zatrudniający 3 pracowników (specjalistów),
- Wydział Świadczeń Rodzinnych i Funduszu Alimentacyjnego zatrudniający 4 pracowników (inspektorów),
- Wydział Finansowy i Kadr zatrudniający 4 pracowników odpowiedzialnych za sprawy księgowo-płacowe i rozliczeniowe jednostki.

Należy zaznaczyć że w latach 2018-2020 liczba beneficjentów pomocy społecznej w Gminie Ciasna na 10 tys. ludności miała znaczącą tendencję spadkową. W 2018 r. analizowany wskaźnik osiągnął wartość 290 osób, rok później było to 238 osób, a w 2020 roku jedynie 216 osób.

W 2018 roku liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej według kryterium dochodowego w Gminie Ciasna wynosiła 84, w kolejnych latach

uległa zmniejszeniu i w 2019 oraz 2020 roku wynosiła 74 gospodarstwa domowe. Ogółem w powiecie lublinieckim ze środowiskowej pomocy społecznej w 2018 roku korzystało 1270 gospodarstw domowych, w 2019 roku 1168 gospodarstw domowych, a w 2020 roku 1068 gospodarstw domowych.

Niepokojącym może być fakt że w analizowanym okresie w Gminie Ciasna spadła liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej znajdujących się w sytuacji – poniżej kryterium dochodowego, przy jednoczesnym wzroście liczby gospodarstw korzystających z pomocy, będących powyżej kryterium dochodowego. Może to być sygnał zwiększającego się zubożenia społecznego w grupie osób o najniższych dochodach.

Zgodnie z danymi Gminy Ciasna w 2020 roku liczba rodzin objętych pomocą społeczną w 2020 roku wynosiła ogółem 83 (liczba osób w rodzinach 184).

Tabela 3. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Ciasna 2020 r.

Wyszczególnienie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Rodziny ogółem, w tym:	83	184
O liczbie osób od 1 do 3	62	91
Od 4 do 6 i więcej	21	93
W tym rodziny z dziećmi	26	89
Rodziny niepełne	7	19
Rodziny emerytów i rencistów	5	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Ciasna.

Najliczniejszą grupę rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Ciasna stanowiły rodziny o liczbie od 1 do 3 osób – 62 rodziny. Najliczniejszą podgrupą były rodziny z dziećmi – 26 rodzin. W 2020 roku główną przyczyną ubiegania się o pomoc społeczną w Gminie Ciasna było ubóstwo (38 rodzin objętych pomocą) i niepełnosprawność (36 rodzin objętych pomocą) oraz bezrobotne (32 rodziny objęte pomocą). Pomocą z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego objętych było 15 rodzin z Gminy Ciasna.

Największa liczba świadczeń pieniężnych w 2020 roku trafiła do beneficjentów z tytułu: ubóstwa (309 świadczeń), niepełnosprawności (260 świadczeń) i bezrobocia (184 świadczenia). W 2020 roku pracownicy socjalni przeprowadzili ogółem 234 wywiady środowiskowe wśród beneficjentów pomocy społecznej. Średnio na 1 pracownika przypadło około 78 wywiadów, a każdy pracownik socjalny miał pod opieką średnio 28 środowisk (rodzin), w których zamieszkiwały 184 osoby. Pomocy w formie pracy socjalnej udzielono 28 rodzinom.

W 2020 roku beneficjentom GOPS w Ciasnej udzielono 67 zasiłków celowych (i pomocy w naturze) o wartości łącznej 79 059,00 zł. Zasiłki celowe w 2020 roku skierowane były do 22 beneficjentów, którym wypłacono 106 świadczeń o łącznej wartości 37 909,00 zł (14

z nich o liczbie świadczeń 75 i kwocie łącznej 26 978,00 zł przyznanych zostało z powodu bezrobocia. W 2020 roku w Gminie Ciasna przyznano decyzją 21 świadczeń w postaci 213 zasiłków stałych o łącznej kwocie 119 844,00 zł. Zdecydowaną większość stanowiły zasiłki dla osób samotnie gospodarujących (19 decyzji, 197 świadczeń na kwotę łączną 114 405 zł.

Zgodnie ze stanem na 31.12.2020 roku liczba mieszkańców Gminy Ciasna przebywających w domach pomocy społecznej wynosiła ogółem 8 osób, a łączny koszt pobytu w tych ośrodkach wyniósł 211 601,72 zł.

Gminny Ośrodek Pomocy w Ciasnej zrealizował w 2020 roku program „Posiłek w szkole i w domu” Łącznie w 2020 roku opisywanym programem objęto 30 uczniów. Wydano łącznie 1385 posiłków, ogółem na ten cel w 2020 roku wydano 9 149,00 zł.

W ramach Programu Operacyjnego Pomocy Żywnościowej 2014-2020 pomocą w Gminie Ciasna (w 2020 r.) objęto 252 uprawnionych do pomocy beneficjentów, łącznie wydano 14 023,21 kg żywności o łącznej wartości 65 120,27 zł.

Od 2018 roku w Gminie Ciasna realizowane jest świadczenie „Dobry Start”. W 2020 roku z tej formy pomocy skorzystało 835 uczniów na łączną kwotę 250 500,00 zł.

W dniu 21.09.2021 roku na terenie gminy, w Panoszowie został uruchomiony Dzienny Dom „Senior+”, który oferuje pomoc i wsparcie grupie 20 seniorów.

Należy zaznaczyć że na przestrzeni 5 lat (2016-2020) liczba zasiłków pielęgnacyjny ogółem wzrosła z 1986 do 2 313. Tendencje wzrostowe wykazywały również inne udzielone świadczenia opiekuńcze.

1.4. Edukacja i kultura

W zakresie edukacji szkolnej Gmina Ciasna dysponuje następującymi placówkami:

- Szkoła Podstawowa w Zborowskim,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Sierakowie Śląskim:
 - Szkoła Podstawowa w Sierakowie Śląskim
 - Szkoła Filialna w Wędzinie,
 - Przedszkole w Sierakowie Śląskim,
 - Oddział Przedszkolny w Sierakowie Śląskim,
 - Oddział Przedszkolny w Wędzinie,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Ciasnej,
 - Szkoła Podstawowa w Ciasnej,
 - Szkoła Filialna w Glinicy,
 - Szkoła Filialna w Molnej,
 - Przedszkole w Ciasnej,
 - Oddziały Przedszkolne w Ciasnej,
 - Oddziały Przedszkolne w Jeżowej,
 - Oddziały Przedszkolne w Zborowskim,
 - Oddziały Przedszkolne w Glinicy.

Zgodnie ze stanem na 31.12.2020 roku poszczególne placówki miały następującą liczbę uczniów:

- Publiczna Szkoła Podstawowa w Zborowskim – 79 uczniów (8 oddziałów);
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Sierakowie Śląskim 291 uczniów, w tym:
 - szkoła podstawowa (160 uczniów, 10 oddziałów);
 - przedszkole (58 uczniów, 4 oddziały);
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Ciasnej – 343 uczniów, w tym:
 - szkoła podstawowa (196 uczniów, 11 oddziałów);
 - przedszkole (147 uczniów, 8 oddziałów).

Ogółem w 2020 roku Gmina Ciasna otrzymała łącznie 7 768 170,94 zł subwencji i dotacji oświatowych. Wydatki związane z utrzymaniem sektora edukacji w gminie w 2020 roku wyniosły 10 515 116,29 zł.

Dodatkowo placówki oświatowe z Gminy Ciasna brały udział w następujących przedsięwzięciach dofinansowanych środkami zewnętrznymi:

- Klub Młodego Programisty,
- Centrum Mistrzostwa Informatycznego,
- „Zdalna Szkoła” i „Zdalna Szkoła +”,
- Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa,
- Code Week Uczymy Dzieci Programować.

Ogółem w 2020 roku, w obszarze edukacji w Gminie Ciasna zatrudnienie wynosiło 95 etatów pedagogicznych i 42 etaty niepedagogiczne.

W roku szkolnym 2020/2021 liczba uczniów dojeżdżających do szkoły na terenie Gminy Ciasna wynosiła 218 uczniów, tj. 34 % wszystkich uczęszczających do szkół i przedszkoli. W 2020 roku stypendium szkolne otrzymało 46 uczniów, łączna wypłacona kwota wynosiła 11 528,15 zł.

Średnie wyniki egzaminów po ósmej klasie szkoły podstawowej w 2020 roku w Gminie Ciasna przedstawiały się następująco: j. polski 57%, matematyka 45%, j. angielski 58%, j. niemiecki 62%.

W 2020 roku w Gminie Ciasno przyznano dofinansowanie pracodawcom realizującym kształcenie młodocianych pracowników zamieszkałych na terenie gminy. Dofinansowania udzielono 19 pracodawcom na łączną kwotę 157 041,87 zł (dofinansowanie ze środków Funduszu Pracy).

Na terenie Gminy Ciasna działają cztery kluby sportowe:

- ✓ LKS Sieraków Śląski,
- ✓ LKS „Rybak” Ciasna,
- ✓ LKS „Promień” Glinica,
- ✓ KS Zieloni Zborowskie,
- ✓ Klub Strzelecki LOK w Sierakowie Śląskim.

Gmina dysponuje infrastrukturą sportowo-rekreacyjną w postaci dwóch hal sportowych z przyległymi do nich boiskami sportowymi, w Sierakowie Śląskim i w Ciasnej. Boiska wielofunkcyjne znajdują się również w sołectwach: Wędzina, Panoszów i Molna. Boiska Orlik znajdują się w miejscowościach Ciasna i Sieraków Śląski. Obiekty sportowe dostępne są dla wszystkich mieszkańców gminy.

Organizatorem życia kulturalnego w gminie jest Gminny Ośrodek Kultury w Ciasnej. W ramach stałej działalności GOK w Ciasnej prowadził następujące sekcje i koła zainteresowań:

- ✓ Orkiestra Dęta w Ciasnej,
- ✓ Zespół Tańca Mażoretkowego „Copacabana”,
- ✓ Sekcja wokalna – GokVoice,
- ✓ Indywidualna nauka gry na instrumentach,
- ✓ Sekcja plastyczno-ceramiczna GokArt,
- ✓ Zajęcia informatyczne - Robotyka lego,

Gminny Ośrodek Kultury w Ciasnej organizuje również różnego rodzaju imprezy, takie jak:

- Zabawy Sylwestrowe i Karnawałowe,
- Koncerty Kolęd,
- Ferie Zimowe.

W ramach prowadzonej działalności GOK w Ciasnej wydaje biuletyn informacyjny „Express Gminny” (gazeta jest bezpłatna i wydawana w 800 egzemplarzach) oraz współtworzy stronę internetową Urzędu Gminy Ciasna oraz stronę internetową Gminny Ośrodek Kultury w Ciasnej.

Do najważniejszych imprez – wydarzeń cyklicznych w Gminie Ciasna należą:

- ✓ Gminny Dzień Dziecka,
- ✓ Dni Gminy Ciasna,
- ✓ Dożynki Gminne.

Gminna Biblioteka Publiczna w Ciasnej w ramach swojej struktury składa się z placówki gminnej w stolicy gminy – Ciasnej oraz 3 Filii Bibliotecznych w sołectwach: Glinica, Sieraków Śląski, Zborowskie. W 2021 roku placówkę Gminnej Biblioteki w Ciasnej w wyniku remontu przeniesiono do nowego pomieszczenia. Księgozbiór biblioteczny na dzień 01.01.2020 r. wynosił 28 081 woluminów. W przeliczeniu na 1 mieszkańca łączna liczba woluminów wynosiła 3,758 (na dzień 31.12.2020 r.). Na koniec 2020 roku GBP w Ciasnej liczyła 554 zarejestrowanych czytelników. W 2020 roku odnotowano 4417 odwiedzin w bibliotece, czytelnicy i czytelniczki skorzystali łącznie z 10 582 pozycji wydawniczych.

Poza podstawową działalnością Gminna Biblioteka Publiczna w Ciasnej realizuje również przedsięwzięcia aktywizujące społeczność lokalną. W 2020 roku zrealizowano 23 szkolenia i zajęcia edukacyjne promujące czytelnictwo, z których skorzystało 121 osób.

1.5. Ochrona zdrowia

Na terenie Gminy funkcjonują następujące placówki z zakresu ochrony zdrowia:

- ✓ Przychodnia Medycyny Rodzinnej, ul. Nowa 1a, posiadająca w swojej strukturze następujące poradnie:
 - Poradnia (Gabinet) Lekarza POZ dla dzieci,
 - Poradnia (Gabinet) Lekarza Rodzinnego,
 - Poradnia (Gabinet) Pielęgniarki Środowiskowej – Rodzinnej,
 - Poradnia (Gabinet) Położnej Środowiskowej – Rodzinnej.
- ✓ Przychodnia Lekarska Med-Am Mariola i Artur Kurek, ul. Zjednoczenia 67a, Ciasna
 - Poradnia (Gabinet) Lekarza Rodzinnego,
 - Poradnia (Gabinet) Pielęgniarki Środowiskowej – Rodzinnej.
- ✓ Gabinet Stomatologiczny Sylwester Ślusarczyk ul. Nowa 1a, Ciasna
- ✓ POZ Leszek Bielecki ul. Wyzwolenia 4, Sieraków Śląski
 - Poradnia (Gabinet) Lekarza Rodzinnego,
 - Poradnia (Gabinet) Pielęgniarki Środowiskowej – Rodzinnej,
 - Poradnia (Gabinet) Położnej Środowiskowej – Rodzinnej.
- ✓ Caritas Diecezji Opolskiej Aleja Parkowa 1, Sieraków Śląski - Stacja Opieki Pielęgniarskiej.

Na terenie Gminy Ciasna działają następujące punkty apteczne:

- ✓ Apteka Eskulap, ul. Zjednoczenia 9, Ciasna
- ✓ Apteka Bernardeta Kuni, ul. Oleska 24 Sieraków Śląski.

W latach 2019-2021 na terenie Gminy Ciasna obserwuje się spadek udzielonych porad w 2020 roku, a następnie wzrost liczby udzielonych porad lekarskich w 2021 roku.

Tabela 4. Liczba udzielonych porad lekarskich w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej w latach 2019-2020

Nazwa jednostki	2019	2020	2021
Powiat Lubliniecki	493 690	446 020	491 512
Lubliniec	265 971	222 401	252 339
Boronów	10 700	9 906	10 227
Ciasna	35 001	34 519	37 399
Herby	27 815	24 901	22 384
Kochanowice	18 396	16 031	16 600
Koszęcin	74 029	81 947	91 089
Pawonków	22 597	19 010	19 786
Woźniki	39 181	37 305	41 688

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL.

Ogółem na 10 tys. ludności w powiecie lublinieckim przypadało 7 przychodni lekarskich, w Gminie Ciasna liczba ta wynosiła 5, plasując gminę na piątej pozycji w powiecie.

Tabela 5. Przychodnie przypadające na 10 tys. ludności w latach 2018-2020

Nazwa jednostki	2018	2019	2020
Powiat Lubliniecki	7	7	7
Lubliniec	11	11	11
Boronów	6	6	6
Ciasna	5	5	5
Herby	7	7	9
Kochanowice	4	4	4
Koszęcin	7	7	6
Pawonków	2	2	2
Woźniki	3	3	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL.

Tabela 6. Apteki na terenie Powiatu Lublinieckiego w 2020 roku.

Nazwa jednostki	Ludność na aptekę ogólnodostępną
Powiat Lubliniecki	2 819
Lubliniec	1 963
Boronów	3 449
Ciasna	7 388
Herby	2 256
Kochanowice	6 959
Koszęcin	2 953
Pawonków	6 615
Woźniki	2 392

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL.

Zgodnie z danymi GUS za 2020 rok, liczba zgonów ogółem na 100 tys. mieszkańców w powiecie lublinieckim wynosiła 1365,2 i była znacząco wyższa (o 32,18%) od danych za 2018 rok (1 032,8). Tak wysoki wzrost najprawdopodobniej był spowodowany pandemią COVID-19.

Najczęstsze przyczyny zgonu wśród mieszkańców powiatu lublinieckiego to:

- Choroby układu krążenia ogółem 43,3%,
- Nowotwory ogółem 21,2 %,
- Choroby układu oddechowego ogółem 4,3%.

Ponadto Należy również wziąć pod uwagę utrudniony dostęp pacjentów do usług medycznych z powodu pandemii, szczególnie w zakresie działań profilaktycznych i diagnostyki, co miało niewątpliwie znaczący wpływ na przyczyny śmierci mieszkańców powiatu.

Warto także wspomnieć, iż w ostatnim czasie w przestrzeni publicznej coraz częściej pojawiają się niepokojące informacje dotyczące zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży. Od zdrowia psychicznego tej grupy społecznej zależy dobra kondycja przyszłego społeczeństwa powiatu. Problemy zdrowia psychicznego narastają i są wynikiem wielu czynników, wśród których można wymienić: globalizację, warunki społeczno-ekonomiczne, trudności okresu dorastania, problemy życia rodzinnego (rozwód, czy rozpad rodziny), a także relacje rodziców z dziećmi, których ograniczenie może zwiększać poczucie osamotnienia i ryzyko wystąpienia zachowań autodestrukcyjnych.

Dodatkowo zakłada się, iż izolacja społeczna wynikająca z pandemii COVID-19 może także mieć bardzo negatywny wpływ na zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży. Dane dotyczące liczby dzieci i młodzieży wykazujących zaburzenia psychiczne w stopniu wymagającym profesjonalnej pomocy są zbliżone w wielu krajach i dotyczą około 10% tej populacji. W Polsce odsetek ten wynosi co najmniej 9%, niemniej, jak już wcześniej wspomniano, sytuacja epidemiczna związana z COVID-19 ujawniła potrzebę wzmocnienia zabezpieczenia na odpowiednim poziomie pomocy psychiatrycznej i psychologicznej dzieci i młodzieży. W związku z tym konieczne będzie uzupełnienie wsparcia młodych mieszkańców w zakresie terapii psychologicznej, psychiatrycznej i edukacyjnej.

1.6. Organizacje pozarządowe

Na terenie Gminy funkcjonują następujące organizacje pozarządowe:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Zborowskim,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Wędrzynie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Sierakowie Śląskim,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Molnej,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Jeżowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Glinicy,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Dzielnej,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Ciasnej,
- Stacja Opieki Caritas w Sierakowie Śląskim,
- Klub Strzelecki LOK w Sierakowie Śląskim,
- Ludowy Klub Sportowy „Zieloni” Zborowskie,
- Ludowy Klub Sportowy Sieraków Śląski,
- Ludowy Klub Sportowy „Promień” Glinica,
- Klub Sportowy „Rybak” Ciasna.

Organizacje społeczne w Gminie Ciasna aktywizują społeczność lokalną w ramach różnych inicjatyw związanych z życiem mieszkańców, w ramach swoich działalności statutowych. Organizacje Pozarządowe uczestniczą w procesach partycypacji społecznej realizowanych przez Urząd Gminy Ciasna, a także korzystają z finansowania swoich inicjatyw i projektów ze źródeł zewnętrznych. Szczególną rolę we wsparciu działalności ngo odgrywa coroczny Program Współpracy Gminy Ciasna z Organizacjami Pozarządowymi.

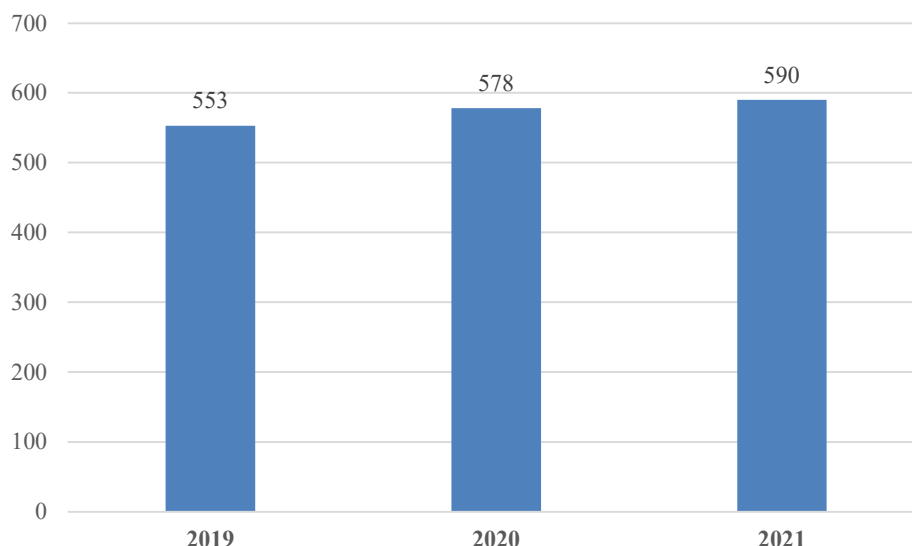
1.7. Rynek pracy, przedsiębiorczość i bezrobocie

Zgodnie z danymi Gminnej Ewidencji Działalności Gospodarczej, w 2020 roku zarejestrowano w gminie **17** nowych przedsiębiorców. Łącznie przedsiębiorcy złożyli **122** wnioski CEIDG-1, dotyczyły one:

- założenia działalności gospodarczej – 17 szt.,
- zmian we wpisie – 70 szt.,
- zmian we wpisie z zawieszeniem – 18 szt.,
- zmian we wpisie ze wznowieniem – 8 szt.,
- zakończenia prowadzenia działalności – 9 szt.

Podmioty gospodarcze zarejestrowane w CEIDG funkcjonujące na terenie Gminy Ciasna to przede wszystkim małe i średnie zakłady. Do wiodących branż w Gminie Ciasna zaliczyć należy: usługi ogólnobudowlane, usługi transportowe, handel, naprawa pojazdów samochodowych. W Gminie Ciasna na przestrzeni ostatnich lat widoczny był spadek (wobec 2017 r.) podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą, jest to aż o 22 podmioty mniej w analizowanym okresie. Co dla rozwijającej się gminy wiejskiej było liczbą znaczącą. Zgodnie z danymi Raportu o Stanie Gminy Ciasna na dzień 31.12.2020 r. na terenie gminy działalność gospodarczą prowadziło 387 podmiotów. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenie gminy w ostatnich latach stale wzrasta. W roku 2021 na terenie gminy Ciasna zarejestrowanych było 590 podmiotów gospodarczych.

Rysunek 7. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy Ciasna w latach 2019-2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS (dostęp: 05.05.2022 r.)

Największe zakłady pracy działające na terenie Gminy Ciasna to:

- INVADO – produkcja drzwi wewnętrznych, ościeżnic, listew przypodłogowych,
- EJOT – produkcja wkrętów do tworzyw sztucznych, wkrętów do metalu i blach

- oraz indywidualnych rozwiązań połączeniowych,
- KOSPAN – produkcja paneli ściennych, listew wykończeniowych, profili oraz frontów meblowych,
- ASKLA – produkcja maszyn i urządzeń dla przemysłu oraz tworzenie nowych technologii produkcji,
- PATOKA Industries Ltd. – wyroby ceramiczne, cegła;
- PARS – firma transportowa;
- Granit Grzechac – usługi kamieniarskie, wykonywanie m. in. fontann, kul pływających, schodów wewnętrznych i zewnętrzne prace kamieniarskie na obiektach sakralnych;
- WRONA – produkcja podłóża do pieczarek,
- LEMPA – wykonywanie schodów i wykończeń drewnianych,
- Fontanny z kamienia KACZMARCZYK - usługi kamieniarskie, wykonywanie fontann.

Należy zaznaczyć że Gmina Ciasna dysponuje dużym potencjałem zarówno przyrodniczym, jak architektoniczno-historycznym (obiektami zabytkowymi) umożliwiającym rozwój branży turystycznej i około turystycznej opartej o dziedzictwo historyczne i zasoby różnorodne biologicznie. Potencjał ten nie jest obecnie w pełni wykorzystywany. W przyszłości mógłby pozytywnie wpłynąć na gospodarkę umożliwiając rozwijanie tego sektora zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju.

Poniżej w tabeli zaprezentowano dane dotyczące wskaźników rozwoju przedsiębiorczości w latach 2018-2020.

Tabela 7. Wskaźniki przedsiębiorczości - Gmina Ciasna na tle Powiatu Lublinieckiego w 2020 r.

Nazwa	podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym
	2020 rok		
Powiat lubliniecki	940	94	153,3
Lubliniec	1 087	109	181,7
Boronów	835	84	135,7
Ciasna	807	81	126,9
Herby	852	85	142,3
Kochanowice	848	85	133,0
Koszęcin	957	96	157,8
Pawonków	800	80	125,6
Woźniki	926	93	149,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analizując przedsiębiorczość w Gminie Ciasna na tle innych gmin powiatu lublinieckiego możemy zauważyć, że liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności plasuje Gminę Ciasna na przedostatnim miejscu w powiecie, przed Gminą Pawonków. Średnia wartość wskaźnika dla powiatu lublinieckiego wynosiła 94 podmioty na 1000 ludności i była o 13 jednostek wyższa aniżeli w Gminie Ciasna. Podobnie wyglądała pozycja gminy w przypadku rejestru REGON na 10 tys. ludności i podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Należy zaznaczyć że poziom przedsiębiorczości w Gminie Ciasna jest niski i wymaga działań wspierających.

Zgodnie z klasyfikacją podmiotów gospodarczych według sekcji PKD 2007 w powiecie lublinieckim zarejestrowane były w 2021 roku ogółem 522 podmioty, a w Gminie Ciasna 42 podmioty (co stanowiło 8,04 % wszystkich tego typu podmiotów w powiecie). Dominującą branżą gospodarki w Gminie Ciasna była sekcja F, czyli budownictwo, w której działało 14 podmiotów. Kolejną pod względem liczebności branżą była sekcja C czyli przetwórstwo przemysłowe, w branży tej działało w 2021 roku na terenie Gminy Ciasna 7 podmiotów, następną co do liczebności była sekcja G – handel hurtowy i detaliczny – 5 podmiotów.

Zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu pracy w Lublińcu liczba bezrobotnych wg stanu na dzień 31.01.2022 rok dla powiatu lublinieckiego ogółem wynosiła 1515 osób, w tym 883 kobiety. Liczba osób bezrobotnych z Gminy Ciasna wyniosła ogółem 135 osób (co stanowiło 8,91% ogółu bezrobotnych w powiecie) w tym 78 kobiet (co stanowiło 8,83% ogółu bezrobotnych kobiet w powiecie lublinieckim). Osób bezrobotnych do 25 roku życia w Gminie Ciasna na 31.01.2022 roku było ogółem 22 (w tym 9 kobiet), co dawało gminie 4 miejsce w powiecie pod względem najmniejszej liczby bezrobotnych w analizowanej grupie. Zdecydowanie najliczniejszą grupą wśród osób bezrobotnych w Gminie Ciasna byli długotrwale bezrobotni (89 osób, w tym 56 kobiet). Wśród bezrobotnych z Gminy Ciasna znajdowało się 5 osób niepełnosprawnych, w tym 3 kobiety. Stopa bezrobocia na 31.12.2021 r. dla powiatu lublinieckiego wynosiła 5,2%.

Liczba osób bezrobotnych może być częściowo podyktowana sytuacją pandemiczną SARS CoV-2 i trudną sytuacją przedsiębiorców. Powiatowy Urząd Pracy w Lublińcu oferuje szeroką gamę aktywizacji zawodowej, co w znaczącym stopniu pozwala na zdobycie pracy dla osób bezrobotnych.

1.8. Gospodarka mieszkaniowa

W Gminie Ciasna w 2020 roku znajdowały się 1873 budynki mieszkalne o przeciętnej powierzchni użytkowej 99,1 m² (10,49% zasobów mieszkaniowych powiatu lublinieckiego). Dominowała zabudowa jednorodzinna, 97 % mieszkań podpiętych jest do sieci wodociągowej (97,8% w powiecie lublinieckim), do sieci kanalizacyjnej podpiętych w 2020 roku było 64,3% mieszkań (72,7% w powiecie lublinieckim). Ponad 80% posiada centralne ogrzewanie. Do sieci gazowej podłączonych w 2020 roku było w gminie Ciasna 5,4% lokali mieszkalnych (średnia dla powiatu lublinieckiego 3,0%). Nadal wiele budynków wymaga ocieplenia i zmiany ogrzewania na ekologiczne.

Gmina Ciasna w swojej strukturze dysponowała w 2020 roku ogółem 66 budynkami o różnym przeznaczeniu. Liczba budynków mieszkalnych (18) oraz budynków mieszkalno-użytkowych (3) ogółem wynosiła 21.

Zgodnie z poniższą tabelą na terenie Gminy Ciasna w 2020 roku znajdowało się 2155 punktów adresowych.

Tabela 8. Funkcje i planowane punkty adresowe - Gmina Ciasna w 2020 r.

Miejscowość	Funkcje i planowane punkty adresowe (szt.)
Ciasna	451
Dzielna	67
Glinica	303
Jeżowa	151
Molna	109
Panoszów	111
Sieraków Śląski	483
Wędzina	148
Zborowskie	332
SUMA	2155

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Ciasna.

1.9. Ochrona zabytków

Gmina Ciasna dysponuje dużym potencjałem dziedzictwa architektonicznego i kulturowego, które stanowi doskonały potencjał do wykorzystania na cele inicjatyw społeczności lokalnej przy zachowaniu walorów dziedzictwa historycznego miejsc i obiektów, jednocześnie stanowi to duży potencjał w zakresie stworzenia produktu turystyki kulturowej i/lub turystyki kulturowo-przyrodniczej. Działania związane z aktywnością dotyczącą rewitalizacji i przywracania dziedzictwa kulturowego oraz historycznego powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w Gminnym Programie Rewitalizacji, zgodnie ze stanem na maj 2022 roku dokument ten wymaga aktualizacji umożliwiającej jednocześnie aplikowanie o środki UE i środki krajowe przewidziane na działania rewitalizacyjne do 2030 roku.

Wszystkie wsie gminy Ciasna powstały najpóźniej do końca XV wieku. Najstarszą jest założona jeszcze przed rokiem 1300 Glinica, nieco młodsze: Jeżowa, Sieraków Śląski, Wędzina. Miejscowości te podlegały jurysdykcji proboszczów z Lubecka. Około roku 1650 powstała parafia w Sierakowie Śląskim obejmując Jeżową, Molną, Wędzinę i Panoszów, natomiast Ciasna, Zborowskie oraz Glinica pozostały w Lubecku, Dzielną zaś w parafii Dobrodzieńskiej. Terytorium gminy było od średniowiecza w posiadaniu przeważnie szlachty śląskiej o mieszanych tradycjach czeskich, niemieckich i polskich: Kochcickich, Goszyckich, Frankenbergów, Klitzingów. Oprócz rolnictwa ważną dziedziną gospodarki stała się od początku XVI w. hodowla karp - cały współczesny system kanałów i stawów (z betonowymi zaporami i młochami) powstał jeszcze w XIX w., co było wówczas dużym osiągnięciem technicznym. Jednocześnie nad strumieniami powstały kuźnie (Molna, Panoszów, Zborowskie), a do połowy XIX stulecia teren Gminy Ciasna wraz z innymi ośrodkami powiatu lublinieckiego zaliczał się do potentatów hutnictwa żelaza na Śląsku. Za czasów pruskiego króla Fryderyka Wielkiego w roku 1753 powstała Fabryka Fajek Glinianych, z której do dziś zachował się jeden obiekt o unikalnej na skalę europejską wartości historycznej. W tym też okresie czynna była huta szkła w Wędzinie. Do końca XVIII w. wszystkie wsie mają własne szkoły. Od roku 1884 gmina ma kolej. Również wtedy większe wsie posiadają już agencje pocztowe. Po Powstaniach Śląskich przez terytorium gminy przebiegała granica państwowa

między Niemcami i Polską, ostatecznie wytyczona w czerwcu 1923 roku. Ciasna rozwinęła się wówczas jako miejscowość nadgraniczna. Wszystkie wsie zelektryfikowano po I wojnie światowej.

Gmina Ciasna posiada Gminną Ewidencję Zabytków przyjętą Zarządzeniem nr RSO.SE.0050.10.2015 Wójta Gminy Ciasna z dnia 29.01.2015 r. Gminną Ewidencją Zabytków objęte zostały zabytki nieruchome wskazane w poniższej tabeli.

Tabela 9. Zabytki nieruchome w Gminie Ciasna.

L.p.	Nazwa	Adres	Czas powstania
1	Karczma	Ciasna ul. Lubliniecka 20	XIX/XX w.
2	Zespół Pałacowo-Parkowy. Park.	Ciasna ul. Lubliniecka 27	XIX/XX w.
3	Zespół Pałacowo-Parkowy. Pałac.	Ciasna ul. Lubliniecka 27	XIX/XX w.
4	Zespół Pałacowo-Parkowy. Brama.	Ciasna ul. Lubliniecka 27	XIX/XX w.
5	Zespół Pałacowo-Parkowy. Stodoła	Ciasna ul. Lubliniecka 27	XIX/XX w.
6	Wieża Ciśnień	Ciasna	1884 r.
7	Cmentarz Parafialny	Ciasna ul. Lipowa/Polna	XIX/XX w.
8	Budynek dawnego posterunku celnego	Ciasna ul. Lubliniecka 12	XIX/XX w.
9	Grodzisko	Dzielna	Średniowiecze
10	Dwór	Dzielna ul. Polna 12	XIX w.
11	Pałac	Glinica ul. Asfaltowa 22	XIX w.
12	Szkoła	Glinica ul. Asfaltowa 6	1907 r.
13	Kościół P.W. Św. Jadwigi	Jeżowa ul. Asfaltowa	XX w.
14	Cmentarz	Jeżowa ul. Asfaltowa	XX w.
15	Młyn Wodny	Jeżowa ul. Młyńska	XIX/XX w.
16	Kaplica	Jeżowa ul. Boczna	1881 r.
17	Cmentarz Ewangelicki z Fundamentami Kościoła	Molna ul. Łąkowa	XIX w.
18	Zespół Dworsko-Parkowy - Dwór	Panoszów ul. 1 Maja 29	Początek XIX w.
19	Zespół Dworsko-Parkowy - Park	Panoszów ul. 1 Maja 29	Początek XIX w.
20	Zespół Dworsko-Parkowy – Spichlerz	Panoszów ul. 1 Maja 29	XIX w.
21	Zespół Dworsko-Parkowy – Spichlerz	Panoszów ul. 1 Maja 29	XIX/XX w.
22	Zespół Dworsko-Parkowy – Obora	Panoszów ul. 1 Maja 29	XIX w.
23	Szkoła – Budynek 1	Panoszów ul. 1 Maja 15	Początek XIX w.
24	Szkoła - Budynek 2	Panoszów ul. 1 Maja 13	Początek XX w.
25	Karczma	Panoszów ul. 1 Maja 7	XIX w.
26	Krzyż drewniany i sygnaturka	Panoszów ul. 1 Maja 9	Początek XX w.
27	Młyn motorowy	Panoszów ul. Młyńska 8	Początek XX w.
28	Zespół Pałacowo-Parkowy – Pałac	Panoszów (Patoka) ul. Szkolna 2	XIX/XX w.
29	Zespół Pałacowo-Parkowy - Park	Panoszów (Patoka) ul. Szkolna 2	XIX/XX w.
30	Zespół Pałacowo-Parkowy -	Panoszów (Patoka) ul.	XIX/XX w.

Strategia Rozwoju Gminy Ciasna do roku 2030

	Stodoła	Szkolna 2	
31	Zespół Pałacowo-Parkowy – budynek gospodarczy	Panoszów (Patoka) ul. Szkolna 2	XIX/XX w.
32	Zespół Pałacowo-Parkowy - brama	Panoszów (Patoka) ul. Szkolna 2	XIX/XX w.
33	Cegielnia	Panoszów (Patoka) ul. Ceramiczna 23	Początek XX w.
34	Zespół Pałacowo-Parkowy - Pałac	Sieraków Śląski ul. Parkowa	2 połowa XIX w.
35	Zespół Pałacowo-Parkowy - Park	Sieraków Śląski ul. Parkowa	2 połowa XIX w.
36	Zespół Pałacowo-Parkowy - Gorzelnia	Sieraków Śląski ul. Parkowa	2 połowa XIX w.
37	Kościół Rzymsko-Katolicki P.W. Św. Piotra i Pawła	Sieraków Śląski ul. Wyzwolenia	1859-1861
38	Cmentarz Rzymskokatolicki	Sieraków Śląski ul. Wyzwolenia	XIX w.
39	Kościół Rzymskokatolicki P.W. Św. Jana Nepomucena	Sieraków Śląski ul. Dobrodzieńska	1904 r.
40	Plebania przy Kościele Rzymskokatolickim P.W. Św. Jana Nepomucena	Sieraków Śląski ul. Dobrodzieńska	1870 r.
41	Kuchnia przy Kościele Rzymskokatolickim P.W. Św. Jana Nepomucena	Sieraków Śląski ul. Dobrodzieńska	XIX w.
42	Dom mieszkalny	Sieraków Śląski ul. Oleska 5	XIX/XX w.
43	Dom mieszkalny	Sieraków Śląski ul. Oleska 14	XIX/XX w.
44	Dom mieszkalny	Sieraków Śląski ul. Oleska 20	XIX/XX w.
45	Młyn	Sieraków Śląski ul. Oleska	XX w.
46	Zespół Pałacowo-Parkowy – Pałac	Wędzina ul. Szkolna	2 połowa XIX w.
47	Zespół Pałacowo-Parkowy - Park	Wędzina ul. Szkolna	2 połowa XIX w.
48	Zespół Pałacowo-Parkowy - Chlewnia	Wędzina ul. Szkolna	2 połowa XIX w.
49	Karczma	Wędzina ul. Szkolna	XIX w.
50	Grodzisko	Wędzina	Średniowiecze
51	Fabryka Fajek	Zborowskie ul. Fabryczna 9	XVIII w. 1860 r.
52	Kościół Rzymskokatolicki P.W. Świętego Krzyża	Zborowskie ul. Fabryczna	XIX/XX w.
53	Cmentarz Rzymskokatolicki	Zborowskie ul. Fabryczna	XIX/XX w.
54	Szkoła	Zborowskie ul. Główna 33	XIX/XX w.
55	Zespół Pałacowo-Parkowy - Czworak	Zborowskie ul. Górna	2 połowa XIX w.
56	Dom mieszkalny	Zborowskie ul. Główna 34	XIX/XX w.

Źródło: Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Ciasna.

Gmina Ciasna realizuje i planuje w latach 2022-2030 realizację przedsięwzięć związanych z ochroną i pielęgnowaniem zabytków, a także ich rewitalizacją z przeznaczeniem m.in. na cele aktywizacji lokalnej społeczności, edukację, działania kulturalne i turystyczne oparte o dziedzictwo przyrodnicze i historyczne.

1.10. Turystyka

Kluczowymi elementami dla rozwoju turystyki w Gminie Ciasna są:

- potencjał kulturowy (w tym dziedzictwo architektoniczne i historyczne),
- potencjał przyrodniczy.

Potencjał kulturowy to przede wszystkim zabytki architektury i wielowiekowa historia miejscowości znajdujących się w gminie. Do najważniejszych z nich należą:

- Zespoły Pałacowo-Parkowe w: Ciasnej, Sierakowie Śląskim, Panoszowie (Patoka), Wędzinie, Zborowskiem.
- Dwór w Dzielnej,
- Pałac w Glinicy,
- Zespół Dworsko-Parkowy w Panoszowie,
- Fabryka Fajek Zborowskie.

Potencjał przyrodniczy to przede wszystkim Obszary Natura 2000, Parki Krajobrazowe oraz licznie występujące w gminie pomniki przyrody i tereny leśne, do najważniejszych z nich należą:

- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Łęgi w lasach nad Liswartą” (PLH120083),
- Park Krajobrazowy „Lasy nad Górną Liswartą”,
- Rezerwat przyrody „Cisy koło Sierakowa”,
- Rezerwat przyrody „Łęg nad Młynówką”.

Dodatkowo o potencjale turystycznym Gminy Ciasna świadczą również ścieżki rowerowe i piesze, które są wykorzystywane zarówno przez mieszkańców, jak i turystów.

Gmina dysponuje przede wszystkim potencjałem do turystyki weekendowej. Bliskie sąsiedztwo miasta Częstochowy, Lublińca, a także innych miast Górnego Śląska sprawia że Gmina Ciasna może być atrakcyjną alternatywą dla innych rejonów województwa w konkurencji o turystów.

Niezbędny jest dalszy rozwój infrastruktury turystycznej w gminie, w szczególności rozwój bazy gastronomicznej i hotelowej.

Rekomenduje się oparcie produktu turystycznego gminy na połączeniu potencjału przyrodniczego (bioróżnorodnego) z potencjałem kulturowym (dziedzictwem historycznym).

1.11. Ład przestrzenny

Na terenie Gminy Ciasna zgodnie z obowiązującym studium aż 80% terenów pod zabudowę objętych jest miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, zabudowa na terenach nie objętych planem zagospodarowania przestrzennego realizowana jest w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy.

W planowaniu przestrzennym gminy w perspektywie do 2030 roku konieczne będzie uwzględnienie czynników związanych z adaptacją do zmian klimatu.

Konieczne będzie również reagowanie na postępujące procesy suburbanizacji.

Postępujące procesy urbanizacji powodują wzrost samych jednostek miejskich w wymiarze demograficznym, gospodarczym czy przestrzennym. Dla rozwoju miast znaczenie ma jednak obecnie nie tylko obszar samego miasta, ale także tereny je otaczające. Funkcjonalne powiązania między tymi obszarami powodują, że powstają bardziej skomplikowane układy miejskie, a rozpatrywanie czy planowanie rozwoju miast tylko w obrębie ich granic administracyjnych stało się niewystarczające. Obszarom podmiejskim, w porównaniu do samych miast, poświęca się stosunkowo niewiele uwagi, po części z powodu powszechnie panującego przekonania, że tereny te mają charakter przejściowy i stąd niewielką wartość poznawczą oraz niewielkie znaczenie ze względu na ich krótkoterminową naturę. Zrozumienie specyfiki oraz praw, jakim podlegają obszary podmiejskie, jest ważnym elementem badania współczesnych procesów urbanizacji i kwestie te są przedmiotem analiz – istnieje szereg badań podejmowanych na skutek pojawienia się intensywnych przemian przestrzeni wiejskiej w sąsiedztwie dużych miast (w większości przypadków dotyczą one analiz w zakresie problematyki miejskiej i obszarów wiejskich lub szeroko pojętych studiów urbanizacyjnych). Rozwój miast poza ich granice administracyjne prowadzący do powstania specyficznych „miejsko-wiejskich terenów” nazywany jest suburbanizacją. Jako element (faza) procesów urbanizacji wiąże się nie tylko z przestrzenną ekspansją samego miasta, ale również z delokalizacją funkcji miejskich na tereny wiejskie. Suburbanizację interpretuje się zwykle jako etap, formę lub fazę zjawiska urbanizacji, związaną z przenoszeniem się mieszkańców miast wraz z ich stylem życia, formami krajobrazowymi i użytkowaniem ziemi, infrastrukturą miejską i miejscami pracy na otaczające miasto obszary wiejskie

W trakcie procesu suburbanizacji wykształcają się określone powiązania między miastem a terenami podmiejskimi, których efektem jest pojawianie się nowych funkcji w strefie podmiejskiej. Suburbanizacja dotyczy również współzależności między miastem głównym a innymi ośrodkami miejskimi położonymi w relatywnie niewielkiej odległości od tego pierwszego. Powiązania między miastami a obszarami wiejskimi, włączając w to przepływy ludzi, dóbr, kapitału, odgrywają istotną rolę w przemianach tychże obszarów. Zmiany w sposobie zagospodarowania terenów i lokalizacji poszczególnych rodzajów działalności widoczne są więc zarówno na terenach miejskich, jak i podmiejskich, dlatego też procesy suburbanizacji mają wpływ na szerszy układ przestrzenny. W związku z tym suburbanizację można określić jako proces decentralizacji w regionie miejskim polegający na przemieszczaniu się ludności i podmiotów gospodarczych z miasta centralnego do strefy podmiejskiej. Coraz częściej pojawiają się sygnały wskazujące na to, że miasta chciałyby obrać jakąś specyficzną ścieżkę, osadzoną we współczesnych koncepcjach rozwoju miast. Kluczowymi procesami, które skutkują pojawianiem się takich właśnie koncepcji są: suburbanizacja, rozwój przemysłów kreatywnych i gospodarki opartej na kulturze, rozwój

gospodarki nocnej i nowych form spędzania czasu wolnego, regeneracja dzielnic śródmiejskich w oparciu o rozwój funkcji handlowych oraz wdrażanie koncepcji zrównoważonego rozwoju. Zwraca się też uwagę na przeplatanie się myślenia ponowoczesnego oraz postępującej technologizacji, co przekłada się na nowe modele zarządzania podażą i popytem miejskich usług publicznych.

W konsekwencji pojawiają się wspomniane wcześniej nowe koncepcje, wśród których szczególnie nośnymi wydają się być: odporność miejska (miasto odporne, resilient city), miasto inteligentne (intelligent city, smart city), miasto 24-godzinne (24-hour city), miasto kreatywne (creative city), technopolia, ekomiasto (eco-city), miasto vitalne (vital city), miasto powolnego stylu życia (slow city). Odnoszą się one do specyfiki usług miejskich i życia w mieście. Z kolei inne koncepcje zorientowane są bardziej na kwestie urbanistyczne - kompozycji przestrzennej, struktury użytkowania terenów oraz funkcji w systemie urbanistycznym. Wśród nich wskazać można miasta kompaktowe (compact cities), miasta na obrzeżach (edge cities, beltway cities), miasta przepływowe (transit oriented cities), miasta pośredniczące (intermediary cities). W ślad za tymi koncepcjami lansowane są konkretne rozwiązania urbanistyczne związane z: projektowaniem według zasad nowego urbanizmu, tworzeniem dzielnic przemysłów kreatywnych, czasowym wykorzystaniem przestrzeni miejskich, kopenhagizacją oraz rozwiązania organizacyjne w postaci: zarządów ulic lub kwartałów miejskich bądź też dzielnicowych organizacji biznesowych (business improvement districts) czy działań pełnomocników lub zespołów ds. np. rowerowych, gospodarki nocnej, spędzania czasu wolnego w mieście lub uruchamiania usług miejskich w ramach ekonomii współdzielenia.

Zjawisko suburbanizacji rynkowo powiązane jest z cenami nieruchomości i dostępem do infrastruktury technicznej oraz usług.

1.12. Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę

Woda dostarczana jest mieszkańcom Gminy Ciasna z ujęcia głębinowego w miejscowości Sieraków Śląski (Przywary). Woda jest dobrej jakości i nie wymaga uzdatniania i dezynfekcji. Na terenie Gminy Ciasna zlokalizowanych jest 7 punktów kontroli jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi z wodociągu sieciowego w Sierakowie Śląskim (Przywary). Zgodnie z Harmonogramem badania wody z wodociągu gminnego Gminy Ciasna w 2021 roku i latach wcześniejszych dokonywano regularnie oceny wody przeznaczonej do spożycia z wodociągu sieciowego Sieraków Śląski (Przywary). Próbkę wody w badanym zakresie mikrobiologicznym, fizykochemicznym i organoleptycznym spełniały wymagania rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Bieżące utrzymanie sieci oraz urządzeń wodociągowych służących do zbiorowego zaopatrzenia w wodę w Gminie Ciasna realizowane poprzez wybór przedsiębiorstwa w drodze przetargu. 05 stycznia 2023 r. postępowanie przetargowe w tym zakresie wyłoniło firmę Usługi Budowlane Joachim i Teresa Ledwoń Sp. J., ul. Zjednoczenia 1K, 42-793 Ciasna.

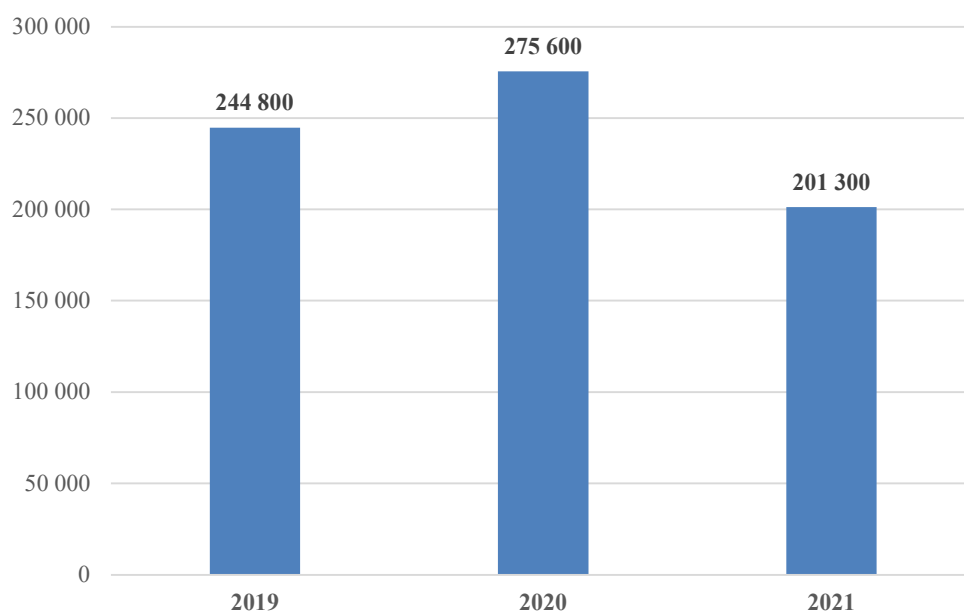
W 2020 roku sieć wodociągowa na terenie gminy Ciasna posiadała długość 159,21 km. Stopień zwodociągowania gminy wynosi praktycznie 100% (zводociągowanych jest wszystkie 9 sołectw), a siecią wodociągową objętych jest 2 135 budynków mieszkalnych.

Liczba budynków przyłączonych do sieci wodociągowej z roku na rok wzrasta. Na koniec 2021 r. liczba przyłączy wodociągowych ogółem w gminie wynosiła 2135 sztuk.

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy w latach 2019-2021 zużycie wody na terenie gminy Ciasna zmieniało się nieproporcjonalnie – tzn. nie zaobserwowano wyraźnej tendencji wzrostowej, czy malejącej.

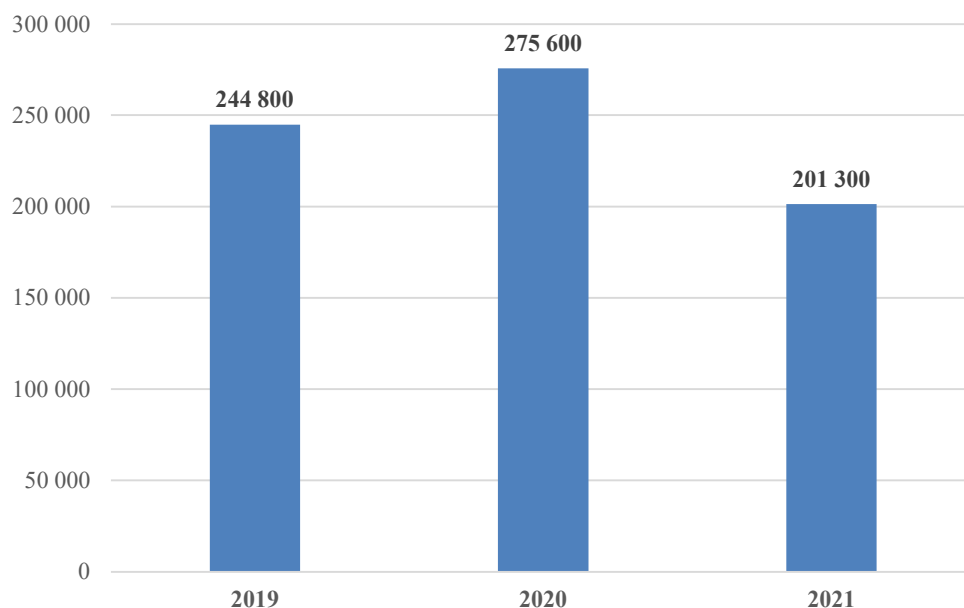
Na poniższym rysunku przedstawiono wielkość zużycia wody na terenie gminy w latach 2019-2021.

Rysunek 8. Wielkość zużycia wody na terenie Gminy Ciasna w latach 2019-2021.

Źródło: Urząd Gminy w Ciasnej.

Rysunek 9. Wielkość zużycia wody [m³] na terenie gminy Ciasna w latach 2018-2020.

Źródło: Urząd Gminy w Ciasnej.

W latach 2019-2021 Gmina Ciasna przeprowadziła szereg modernizacji i rozbudowy sieci wodociągowej. Zrealizowano następujące inwestycje:

- ✓ rozbudowa sieci wodociągowej w rejonie ul. Łąkowej w miejscowości Molna w Gminie Ciasna, wraz z wykonaniem 14 przyłączy wodociągowych na terenie Gminy Ciasna - długość sieci wodociągowej: 186,45 mb,
- ✓ rozbudowa sieci wodociągowej w rejonie skrzyżowania ul. Dąbrowa z ul. Asfaltową w miejscowości Glinica w Gminie Ciasna - długość sieci wodociągowej: 127,5 mb,
- ✓ budowa przyłączy wodociągowych w różnych lokalizacjach w Gminie Ciasna - 17 sztuk. Przyłącza wodociągowe o łącznej długości 168,0 mb,
- ✓ rozbudowa sieci wodociągowej w miejscowości Glinica w ulicy Lipowej wraz z budową przyłączy wodociągowych - 13 sztuk i przyłączy kanalizacyjnych – 10 sztuk w różnych lokalizacjach na terenie Gminy Ciasna, długość sieci wodociągowej: 92,0 mb,
- ✓ budowa przyłączy wodociągowych - 3 szt. o łącznej długości 27,0 mb,
- ✓ budowa przyłączy wodociągowych ul. Górna w Glinicy - 3 szt. o łącznej długości 53,3 mb,
- ✓ budowa wodociągu w obrębie ul. Dworcowej i ul. Zjednoczenia w miejscowości Ciasna, długość sieci wodociągowej: 441,8 mb,
- ✓ rozbudowa sieci wodociągowej w sięgaczach ul. Niedźwiedzkiej w miejscowości Zborowskie w Gminie Ciasna, wraz z wykonaniem przyłączy wodociągowych oraz węzłów sieciowych na terenie Gminy Ciasna, długość sieci wodociągowej 250,0 mb.

Zgodnie z ustawą z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi sprawują organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Dostarczana odbiorcom woda musi

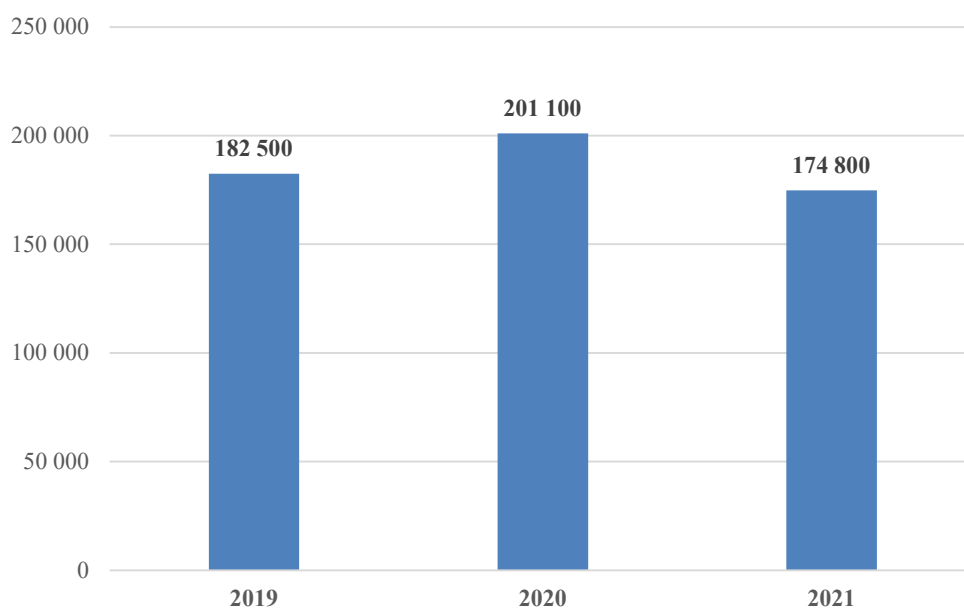
spełniać wymagania określone w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U. z 2017 r., poz.2294). Program monitoringu jakości wody obejmuje wyniki badań uzyskane w ramach wewnętrznej kontroli prowadzonej przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne oraz nadzoru prowadzonego przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Na terenie Gminy Ciasna zlokalizowanych jest 7 punktów kontroli jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi z wodociągu sieciowego Sieraków Śląski (Przywary). Zgodnie z Harmonogramem badania wody z wodociągu gminnego Gminy Ciasna w 2020 roku dokonywano regularnie oceny wody przeznaczonej do spożycia z wodociągu sieciowego Sieraków Śląski (Przywary). Próbkę wody w badanym zakresie mikrobiologicznym, fizykochemicznym i organoleptycznym spełniały wymagania powyższego rozporządzenia. W związku z tym po dokonaniu analizy badanych próbek wody oraz na podstawie uzyskanych sprawozdań Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Lublińcu ocenił stan wody wodociągowej na terenie gminy Ciasna za 2021 r. jako dobry oraz stwierdził jej przydatność do spożycia przez ludzi.

Odprowadzanie ścieków i kanalizacja

Odprowadzanie ścieków z terenów gminy Ciasna realizowane jest za pośrednictwem sieci kanalizacji sanitarnej. Zgodnie z danymi uzyskanymi od Urzędu Gminy w Ciasnej całkowita długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy na koniec 2021 r. wynosiła 77,9 km. Na koniec 2021 roku stopień skanalizowania gminy Ciasna kształtował się na poziomie 4,5 sołectwa na 9. Na poniższym rysunku przedstawiono ilość odprowadzanych ścieków do kanalizacji na terenie gminy w latach 2019-2021.

Rysunek 10. Ilość odprowadzanych ścieków [m³] do kanalizacji na terenie gminy Ciasna w latach 2019-2021.

Źródło: Urząd Gminy w Ciasnej.

Aktualnie na terenie gminy Ciasna funkcjonują 2 oczyszczalnie ścieków: w Sierakowie Śląskim oraz Ciasnej. W 2020 roku na oczyszczalni ścieków w Ciasnej zostało oczyszczonych 110 785 m³, w tym również ścieki dowożone na oczyszczalnię taborem asenizacyjnym. Natomiast na oczyszczalni ścieków w Sierakowie Śląskim oczyszczono 90 341 m³ - w tym znajdują się również ścieki dowożone taborem asenizacyjnym. W 2020 roku masa wytworzonych komunalnych osadów ściekowych na oczyszczalni ścieków w Ciasnej wyniosła 66 Mg (12,87 w tonach s.m.), a na oczyszczalni ścieków w Sierakowie Śląskim 74 Mg (14,87 w tonach s.m.).

Oczyszczalnia ścieków w Ciasnej zlokalizowana jest przy ul. Nikola Tesli 10 w Ciasnej. Oczyszczalnia posiada pozwolenie wodnoprawne nr WOŚ.6341.39.2012 z dnia 06.07.2012 r. wydane przez Starostę Lublinieckiego na odprowadzenie oczyszczonych ścieków do rzeki Jeżowski w km 9+250 z datą obowiązywania do dnia 31 lipca 2022 r. w ilości:

- Qdśr = 694 m³/d,
- Qmaxh = 105 m³/h,
- Qroczne = 253 310 m³/rok,

Projektowe parametry oczyszczalni (na podstawie dokumentacji technicznej) są następujące:

- przepustowość średnia: 694 m³/d,
- maksymalne obciążenie: 4 520 RLM.

Rzeczywiste parametry oczyszczalni (na podstawie sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2019 r.) są następujące:

- ilość ścieków dopływających siecią kanalizacyjną: 279,18 m³/d,
- ilość ścieków dowożonych: 0,82 m³/d,
- średnia dobowa ilość ścieków oczyszczanych w oczyszczalni: 280,00 m³/d,
- obciążenie oczyszczalni (ładunek obliczony na podstawie maksymalnego średniego tygodniowego ładunku substancji organicznych biologicznie rozkładalnych dopływającego do oczyszczalni ścieków w ciągu roku, z wyłączeniem sytuacji nietypowych, w szczególności wynikających z intensywnych opadów; wyrażony równoważną liczbą mieszkańców - RLM): 3 309 RLM.

Na terenie aglomeracji Sieraków Śląski funkcjonuje jedna grupowa oczyszczalnia ścieków o nazwie „Sieraków Śląski”. Oczyszczalnia posiada pozwolenie wodnoprawne nr WOŚ.6341.30.2012 z dnia 03.07.2012 r. wydane przez Starostę Lublinieckiego na wprowadzanie oczyszczonych ścieków komunalnych z oczyszczalni MOŚ Sieraków do ziemi (rowu melioracyjnego RD-I w km 2+150) z datą obowiązywania do dnia 30 czerwca 2022 r.

Projektowe parametry oczyszczalni (na podstawie dokumentacji technicznej) są następujące:

- przepustowość średnia: 720 m³/d,
- maksymalne obciążenie: 6 800 RLM.

Rzeczywiste parametry oczyszczalni (na podstawie sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2019 r.) są następujące:

- ilość ścieków dopływających siecią kanalizacyjną: 220,71 m³/d,
- ilość ścieków dowożonych: 1,92 m³/d,
- średnia dobowa ilość ścieków oczyszczanych w oczyszczalni: 222,63 m³/d,
- obciążenie oczyszczalni (ładunek obliczony na podstawie maksymalnego średniego tygodniowego ładunku substancji organicznych biologicznie rozkładalnych dopływającego do oczyszczalni ścieków w ciągu roku, z wyłączeniem sytuacji

nietypowych, w szczególności wynikających z intensywnych opadów; wyrażony równoważną liczbą mieszkańców - RLM): 2 633 RLM.

Na terenie gminy Ciasna zostały wyznaczone 2 aglomeracje – Sieraków Śląski i Ciasna. Ich charakterystyka została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 10. Aglomeracje i RLM na terenie Gminy Ciasna.

Akt prawny	Obszar aglomeracji	Lokalizacja oczyszczalni ścieków	RLM
Uchwała nr XXVI/156/2020 Rady Gminy Ciasna z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic Aglomeracji Ciasna	W skład aglomeracji wchodzi miejscowości na terenie gminy Ciasna: Ciasna, Glinica, Molna, Zborowskie	Ciasna, ul. Nikoli Tesli 10	3991
Uchwała nr XXVI/157/2020 Rady Gminy Ciasna z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic Aglomeracji Sieraków Śląski	W skład aglomeracji wchodzi miejscowości na terenie gminy Ciasna: Panoszków, Sieraków Śląski, Wędzina.	Sieraków Śląski, ul. Stawowa 2B	3107

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z art. 92 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, Wójt co 2 lata dokonuje przeglądu obszarów i granic wyznaczonych aglomeracji, z uwzględnieniem kryterium ich utworzenia oraz zaistniałych zmian równoważnej liczby mieszkańców w aglomeracji i w razie potrzeby informuje radę gminy o konieczności zmiany jej obszarów i granic.

W obszarach, gdzie brak jest możliwości technicznych przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacji sanitarnej bądź w przypadku braku ekonomicznej opłacalności, nieruchomość powinna zostać wyposażona w zbiornik bezodpływowy nieczystości ciekłych lub w przydomową oczyszczalnię ścieków bytowych, spełniające wymagania określone w przepisach prawnych. W przypadku wyposażenia nieruchomości w zbiornik bezodpływowy należy spełnić następujące warunki - częstotliwość opróżniania zbiorników bezodpływowych powinna być dostosowana do ilości zużywanej na terenie nieruchomości wody oraz pojemności zbiorników do gromadzenia nieczystości ciekłych (zgodnie z uchwałą nr XVIII/122/2020 Rady Gminy Ciasna z dnia 15 czerwca 2020 r. zmieniająca uchwałę w sprawie uchwalenia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Ciasna). Na potwierdzenie tego, właściciel nieruchomości musi posiadać podpisaną umowę na opróżnianie zbiorników bezodpływowych oraz dowody uiszczania opłaty za wywóz nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości od podmiotu posiadającego zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych na terenie gminy Ciasna.

Gmina Ciasna na podstawie art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach prowadzi ewidencję zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków. Ewidencja jest prowadzona w formie papierowej. Według stanu na dzień 31.12.2021 r. nieruchomości zamieszkałych wyposażonych w oczyszczalnie przydomowe było 17, a w zbiorniki bezodpływowe 703.

W 2019 r. WIOŚ w Katowicach skontrolował w zakresie gospodarki wodno-ściekowej jedno przedsiębiorstwo. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości, z kolei w 2020 r. skontrolowano 6 przedsiębiorstw, gdzie w 3 przypadkach nie wykazano naruszeń, w 2 przypadkach wydano zarządzenie pokontrolne, które zrealizowano, natomiast w 1 przypadku ustalenia kontroli dały podstawę do skierowania wystąpienia pokontrolnego.

Odpady komunalne

Na terenie gminy Ciasna źródłami wytwarzanych odpadów są:

- gospodarstwa domowe,
- obiekty infrastruktury społecznej i komunalnej,
- drogi i place,
- przedsiębiorstwa i firmy prowadzące działalność gospodarczą.

Ilość wytwarzanych odpadów komunalnych, wskaźnik ich nagromadzenia, jak również ich struktura oraz skład są uzależnione od różnych uwarunkowań lokalnych. Należą do nich: poziom rozwoju gospodarczego obszaru, zamożność społeczeństwa, rodzaj zabudowy mieszkalnej, sposób gospodarowania zasobami, przyzwyczajenia w konsumpcji dóbr materialnych, a także cechy charakterologiczne mieszkańców i ich podatność na edukację ekologiczną. Największy wpływ na ilość i skład morfologiczny powstających odpadów komunalnych w danej społeczności mają pojedyncze decyzje zapadające w trakcie zakupów poszczególnych towarów i wyboru rodzaju opakowania.

Do celów niniejszego opracowania wykorzystano dane pochodzące z rocznych sprawozdań z gospodarowania odpadami, rocznych analiz gospodarki odpadami za lata 2019-2021 oraz dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Gospodarka odpadami na terenie gminy oparta jest na zasadach Planu gospodarki odpadami dla województwa śląskiego na lata 2016-2022 (uchwała Nr 586/180/V/2017 z dnia 21.03.2017 r. Zarządu Województwa Śląskiego). Celem obowiązującego Planu jest określenie systemu gospodarki odpadami zgodnego z Krajowym planem gospodarki odpadami 2022 oraz wymaganiami aktualnie obowiązujących przepisów prawa.

Dokument jest zgodny z aktualnymi przepisami prawa i przedstawia podział województwa na regiony gospodarowania odpadami. Główne cele strategiczne wynikające z KPGO to:

- zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby w 2020 r. nie było składowanych więcej niż 35% masy odpadów wytworzonych w 1995 r.,
- dążenie do zmniejszania ilości składowanych odpadów,
- osiągnięcie wymaganego poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, pochodzących ze strumienia odpadów komunalnych,
- zapewnienie osiągnięcia odpowiedniego poziomu zbierania zużytego sprzętu oraz zużytych baterii i akumulatorów,

- osiągnięcie odpowiedniego poziomu odzysku i recyklingu odpadów poużytkowych, m. in. odpadów opakowaniowych, zużytych opon, olejów odpadowych,
- zwiększenie udziału odpadów poddawanych procesom odzysku.

Ustawą z dnia 19 lipca 2019 roku o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw („ustawa nowelizująca”), wprowadzono szereg zmian dotyczących m.in. udzielania przez gminy zamówień publicznych na odbiór oraz odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych, a także zrezygnowano z organizacji systemów gospodarowania odpadami komunalnymi w ramach regionów.

Nowelizacja istotnie zmieniła system gospodarki odpadami komunalnymi. W poprzednim stanie prawnym gospodarowanie odpadami komunalnymi co do zasady powinno zamykać się w granicach regionów gospodarki odpadami komunalnymi, wyznaczonych w wojewódzkich planach gospodarki odpadami. Nowelizacja zlikwidowała tę regionalizację. Nadal jednak będą pewne ograniczenia dotyczące gospodarowania głównie niesegregowanymi (zmieszanymi) odpadami komunalnymi, odebranymi od właścicieli nieruchomości, odpady takie będą mogły być przekazywane wyłącznie do tzw. instalacji komunalnych, ujętych na listach prowadzonych przez Marszałków Województw.

Odbiór odpadów komunalnych z terenu gminy odbywa się na podstawie zapisów ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. W oparciu o zapisy powyższej ustawy Rada Gminy w Ciasnej uchwaliła akty prawa miejscowego regulujące zasady utrzymania czystości i porządku oraz szczegółowy sposób i zakres świadczenia usług odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych.

Gminnym systemem gospodarki odpadami objęte zostały wszystkie nieruchomości zamieszkałe z terenu gminy, natomiast odbiór odpadów komunalnych z nieruchomości niezamieszkałych odbywa się na podstawie indywidualnie zawartych umów pomiędzy właścicielami nieruchomości.

Opłata za odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych obliczana jest w oparciu o liczbę mieszkańców zamieszkujących daną nieruchomość. Rada Gminy Ciasna w dniu 30 lipca 2020 r. podjęła uchwałę nr XX/132/2020 w sprawie wyboru metody ustalania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz uchwałę nr XVII/116/2020 w sprawie zwolnienia w części opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi w związku z kompostowaniem bioodpadów. Od 1 września 2020 r. stawka opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi w przypadku właścicieli nieruchomości zamieszkałej wynosi 25,00 zł na miesiąc od osoby zamieszkującej daną nieruchomość. Podwyższona stawka opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi obowiązuje tego właściciela nieruchomości, który nie wypełnia obowiązku zbierania odpadów komunalnych w sposób selektywny i wynosi 75,00 zł miesięcznie od osoby zamieszkującej daną nieruchomość. Ponadto ustalono, że właściciele nieruchomości zabudowanych budynkami mieszkalnymi jednorodzinnymi, którzy kompostują wszystkie bioodpady stanowiące odpady komunalne we własnym kompostowniku przydomowym, są częściowo zwolnieni z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Zwolnienie to wynosi 0,37 zł od osoby na miesiąc.

Podmiotem odbierającym odpady jest wykonawca wybrany zgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych. Realizuje on zamówienie publiczne na rzecz Gminy stosując zasady określone w Uchwałach Rady Gminy w Ciasnej z dnia 15 czerwca 2020 roku nr XVIII/122/2020 Rady Gminy Ciasna zmieniająca uchwałę w sprawie uchwalenia

regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Ciasna oraz nr XVIII/120/2020 Rady Gminy Ciasna z dnia 15 czerwca 2020 r. w sprawie określenia szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów i zagospodarowania tych odpadów w zamian za uiszczoną przez właścicieli nieruchomości opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

Obecnie Gmina Ciasna ma zawarte następujące umowy dotyczące gospodarki odpadami komunalnymi:

- na odbiór, transport i zagospodarowanie odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych z terenu gminy Ciasna - wykonawcą jest Wywóz Nieczystości oraz Przewóz Ładunków Wiesław Strach, ul. Bór 169, 42-202 Częstochowa oraz PZOM Strach Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka komandytowa w Konopiskach (42-274), ul. Przemysłowa 7.

Punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK) na terenie gminy Ciasna zlokalizowany jest przy oczyszczalni ścieków w Ciasnej, ul. Nikola Tesli 10.

Do celów niniejszego opracowania wykorzystano dane pochodzące z Urzędu Gminy Ciasna zamieszczone w rocznych sprawozdaniach z gospodarowania odpadami za lata 2019-2020 oraz danych GUS.

Odpady komunalne zbierane selektywnie przekazywane są do odpowiednich instalacji w celu poddania procesom odzysku lub unieszkodliwienia zgodnie z obowiązującymi przepisami. Odpady zmieszane przekazywane są na składowisko odpadów.

Właściciele nieruchomości zobowiązani są do prowadzenia selektywnej zbiórki odpadów z podziałem na następujące frakcje:

- 1) papieru,
- 2) tworzywa sztucznego, metali, opakowań wielomateriałowych,
- 3) szkła,
- 4) bioodpadów (z wyłączeniem odpadów zielonych),
- 5) odpadów zielonych,
- 6) zużytych opon,
- 7) odpadów niebezpiecznych, przeterminowanych leków i chemikaliów,
- 8) zużytych baterii i akumulatorów,
- 9) zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- 10) mebli i innych odpadów wielkogabarytowych,
- 11) odpadów budowlanych i rozbiórkowych,
- 12) odzieży i tekstyliów,
- 13) odpadów niekwalifikujących się do odpadów medycznych powstałych [w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek.

Pozostałe niewyselekcjonowane odpady stanowią odpady niesegregowane (zmieszane).

Aktualna częstotliwość odbioru odpadów z nieruchomości w Gminie Ciasna:

- dla odpadów zmieszanych i bioodpadów stanowiących odpady komunalne – w okresie od kwietnia do października nie jest rzadsza niż raz na tydzień z budynków wielolokalowych i raz na dwa tygodnie z budynków jednorodzinnych, w okresie od listopada do marca nie rzadziej niż raz na cztery tygodnie z budynków wielolokalowych i raz na cztery tygodnie z budynków jednorodzinnych,
- dla odpadów komunalnych podlegających segregacji tj. dla papieru, szkła, tworzyw sztucznych, metali, opakowań wielomateriałowych oraz zużytych opon – częstotliwość jest dostosowana do liczby wytwarzanych odpadów, jednak nie jest rzadsza niż raz na dwa tygodnie dla budynków wielolokalowych i raz na cztery tygodnie z budynków jednorodzinnych,
- zbiórka odpadów wielkogabarytowych, sprzętu elektronicznego i elektrycznego oraz chemikaliów – prowadzona jest raz w roku.

Jednocześnie wszystkie rodzaje odpadów zbieranych selektywnie mieszkańcy mogą we własnym zakresie przywozić do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK). Na terenie nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym jednorodzinnym zaleca się kompostowanie bioodpadów stanowiących odpady komunalne w kompostownikach przydomowych. Gmina kontroluje nieruchomości zamieszkałe z zakresu stosowania i przestrzegania zasad przepisów ustawy o utrzymaniu porządku i czystości w gminach, w roku 2021 przeprowadzono 12 takich kontroli.

Gmina Ciasna realizuje zadania z zakresu gospodarki odpadami w sposób rzetelny i zgodny z prawem – na uwagę zasługuje fakt prowadzonych kontroli przez pracowników Urzędu Gminy, co pozwala nie tylko na monitorowanie sytuacji związanej z gospodarką odpadami, ale również na wzrost świadomości ekologicznej i wiedzy mieszkańców gminy Ciasna odnośnie właściwego postępowania z odpadami. Praca Urzędu Gminy powinna w dłuższej perspektywie czasu przyczynić się do poprawy poziomów recyklingu odpadów na terenie gminy.

W ostatnich latach z nieruchomości zamieszkałych położonych w gminie Ciasna zebrano:

- w 2020 roku – 2063,1990 Mg odpadów komunalnych, z czego w formie zmieszanej 1613,8300 Mg,
- w 2019 roku – 1902,9830 Mg odpadów komunalnych, z czego w formie zmieszanej 1492,1600 Mg.

Gmina Ciasna osiągnęła poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji w wysokości 29%, zatem osiągnięty został poziom wymagany rozporządzeniem. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 15 grudnia 2017 roku (Dz. U. z 2017 roku poz. 2412), określa poziomy ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 roku. Poziom, który musiał zostać osiągnięty w roku 2020, wynosi 35%. Jeżeli osiągnięty w roku rozliczeniowym poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania jest równy bądź niższy, to poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji zostanie osiągnięty.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 grudnia 2016 roku (Dz. U. z 2016 roku poz. 2167), poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami papieru, metalu, tworzyw sztucznych i szkła, dla 2020 roku powinien wynosić minimum 50%. Gmina Ciasna osiągnęła poziom 63%, co jest zgodne z wymienionym rozporządzeniem. Natomiast poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów

budowlanych i rozbiórkowych dla 2020 roku powinien wynosić minimum 70%. Gmina Ciasna osiągnęła poziom 100%, co jest również zgodne w rozporządzeniem.

Unieszkodliwianie azbestu

Na terenie gminy Ciasna została przeprowadzona terenowa inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest, w związku z czym opracowano również Program Usuwania Azbestu – uchwała nr XIX/138/2016 z dnia 30 maja 2016 roku w sprawie przyjęcia Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gmina Ciasna na lata 2016-2032.

W 2019 r. usunięto wyroby azbestowe w ilości 36,635 Mg, natomiast w 2020 r. zostało usunięte 18,976 Mg odpadów zawierających azbest. Mieszkańcy mogą się ubiegać o dofinansowanie ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach przy udziale środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Dane gromadzone w Bazie Azbestowej pozyskiwane są wyłącznie od mieszkańców zainteresowanych demontażem bądź odbiorem wyrobów zawierających azbest z ich posesji, którzy złożą do Urzędu Gminy Ciasna odpowiednie wnioski. Baza Azbestowa zawiera obecnie (stan na maj 2022 roku) informację o występowaniu na obszarze gminy Ciasna 640,834 Mg azbestu, w tym 569,720 Mg należących do osób fizycznych i 71,114 Mg należących do osób prawnych. Od początku funkcjonowania Bazy Azbestowej z terenu gminy Ciasna do końca 2020 roku usunięto 249,082 Mg, jest to około 39% zinwentaryzowanych wyrobów.

Zaopatrzenie w gaz

Obszar gminy Ciasna jest zgazyfikowany. Dostawy gazu dla odbiorców zlokalizowanych na jej terenie wykonywane są przez stację redukcyjno-pomiarową zasilaną gazem wysokoprężnym z sieci wysokoparametrowej. Przez obszar gminy przebiega trasa gazociągów wysokoprężnych 2 Ø 500 relacji Odolanów - Trzebieśławice. Gazociągi te są źródłem gazu dla wsi: Ciasna i Zborowskie. Stacja redukcyjno – pomiarowa zlokalizowana jest w Ciasnej.

W roku 2021 r. długość czynnej sieci gazowej na terenie gminy wynosiła ok. 28,5 km, w tym sieci średniego ciśnienia bez przyłączy o długości 23,5 km i sieci niskiego ciśnienia bez przyłączy o długości jedynie 2 m, a także przyłącza gazowe o długości 4,9 km. Obserwuje się coroczny przyrost długości sieci gazowej związany z podłączeniem nowych odbiorców. Od roku 2019 przybyło 21 nowych przyłączy gazowych na terenie gminy Ciasna.

W ostatnich latach można zaobserwować stały wzrost liczby odbiorców gazu – w 2021 roku liczba odbiorców wynosiła 185 w stosunku do 140 odbiorców w roku 2019. Podobnie systematycznie rośnie wielkość zużycia gazu na terenie gminy, a także zużycia gazu na potrzeby ogrzewania mieszkań. W 2021 r. blisko 559,7 tys. m³ gazu zostało zużytych na obszarze gminy Ciasna, z czego 50% stanowili odbiorcy indywidualni – tj. domy jednorodzinne i lokale mieszkalne.

Wzrost zainteresowania ogrzewaniem budynków i mieszkań urządzeniami zasilanymi paliwem gazowym przekłada się jednocześnie na zmniejszenie się liczby eksploatowanych wysokoemisyjnych źródeł ciepła opalanych paliwem stałym, których użytkowanie przyczynia się do powstawania niskiej emisji.

Instalacje emitujące pole elektromagnetyczne i telefonia komórkowa

Instalacjami emitującymi pola elektromagnetyczne są:

- linie przesyłowe średniego i niskiego napięcia,
- stacje transformatorowe, instalacje radiokomunikacyjne, takie jak:
 - stacje bazowe telefonii komórkowej,
 - stacje radiowe i telewizyjne.

Według ustawy Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2020 roku, poz. 1219 z późn. zm.) prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia emitującego pola elektromagnetyczne, które są:

- stacjami elektroenergetycznymi lub napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi o napięciu znamionowym nie niższym niż 110 kV,
- instalacjami radiokomunikacyjnymi, radionawigacyjnymi lub radiolokacyjnymi, emitującymi pola elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 15 W, emitującymi pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz,

są obowiązani do wykonania pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.

Pomiary te wykonywane są:

- bezpośrednio po rozpoczęciu użytkowania instalacji lub urządzenia,
- każdorazowo w przypadku zmiany warunków pracy instalacji lub urządzenia.

Wyniki pomiarów przekazuje się wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska i państwowemu wojewódzkiemu inspektorowi sanitarnemu.

Na terenie gminy Ciasna zlokalizowanych jest 9 instalacji przekaźnikowych telefonii komórkowej, wchodzących w skład różnych instalacji emitujących promieniowanie elektromagnetyczne. Lokalizacje instalacji przekaźnikowych telefonii komórkowych wg portalu BetaSearch (dostęp w dniu 02.05.2022 r.):

- Sieraków Śląski, ul. Lubliniecka 1 - maszt T-Mobile - teren byłej spółdzielni rolniczej – trzy instalacje,
- Sieraków Śląski - Molna, maszt PTK Centertel - pięć instalacji,
- Zborowskie, maszt własny - jedna instalacja.

Aby uruchomić instalację emitującą pole elektromagnetyczne nie potrzeba aktualnie pozwolenia, a jedynie konieczne jest zgłoszenie instalacji do starostwa, które gromadzi i udostępnia na stronie internetowej informacje o instalacjach wytwarzających pola elektromagnetyczne objętych obowiązkiem zgłoszenia. Do Starostwa Powiatowego w Lublińcu w latach 2019 – 2021 r. nie wpłynęły żadne zgłoszenia nowych instalacji zlokalizowanych na terenie gminy Ciasna.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach w latach 2019 – 2021 prowadził kontrole instalacji emitujących promieniowanie PEM na terenie gminy Ciasna – skontrolowano 3 instalacje, nie wykazano żadnych naruszeń.

Na terenie województwa śląskiego Główny Inspektorat Ochrony Środowiska prowadzi okresowe badania poziomów pól elektromagnetycznych oraz dokonuje oceny poziomów promieniowania i ich zmian poprzez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Katowicach w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Dotychczas pomiary monitoringowe promieniowania elektromagnetycznego prowadzone były w cyklach trzyletnich, łącznie w 135 punktach pomiarowych (po 45 w każdym roku) rozmieszczonych na terenie całego województwa śląskiego. Od 2021 roku monitoring pól elektromagnetycznych prowadzony jest zgodnie z nowym rozporządzeniem Ministra Klimatu

i Środowiska z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku. Zgodnie z powyższym rozporządzeniem, w ramach stałej sieci monitoringu punkty wyznacza się w każdym mieście dla dwuletniego cyklu pomiarowego, według zasady:

- poniżej 20 000 mieszkańców - 1 punkt pomiarowy,
- w przedziale od 20 000 do 50 000 mieszkańców - 2 punkty pomiarowe
- w przedziale powyżej 50 000 do 100 000 mieszkańców - 3 punkty pomiarowe,
- w przedziale powyżej 100 000 do 200 000 mieszkańców - 4 punkty pomiarowe, powyżej 200 000 mieszkańców - 4 punkty pomiarowe i 3 punkty pomiarowe na każde rozpoczęte kolejne 100 000 mieszkańców.

W ramach monitoringu badawczego wyznacza się jeden punkt pomiarowy w każdej gminie wiejskiej dla czteroletniego cyklu pomiarowego.

Na terenie gminy Ciasna badania były prowadzone w 2018 roku:

- wynik wskazywał 0,25 V/m.

Natomiast w Lublińcu, Herbach, Koszęcinie i Woźnikach w powiecie lublinieckim także prowadzone były badania PEM:

- Lubliniec, teren miejski (miasto) rok 2017, wynik wskazywał 0,1 V/m,
- Herby, teren wiejski, rok 2017, wynik wskazywał 0,1 V/m,
- Koszęcin, teren wiejski, rok 2017, wynik wskazywał 0,1 V/m,
- Woźniki, teren pozostałych miast, rok 2019, wynik wskazywał 0,25 V/m.

Wyniki badań nie przekraczały wartości dopuszczalnej, która obecnie wynosi 61 V/m.

1.13. Infrastruktura transportowa i rowerowa

Sieć dróg publicznych i drogi rowerowe

Przez gminę przebiega z południa na północ droga krajowa Katowice-Poznań. Istnieją również dogodne połączenia drogowe z miastami takimi jak: Katowice, Opole, Częstochowa. Ponadto dogodne powiązania komunikacyjne pomiędzy poszczególnymi wsiami gminy zapewnia istniejąca sieć dróg powiatowych będących w administracji Starostwa Powiatowego w Lublińcu.

Stan dróg gminnych (zarządzanych przez Gminę Ciasna) ocenić należy jako dobry lub bardzo dobry. Łączna długość dróg zarządzanych przez gminę to 146 km. W roku 2020 oraz w latach poprzednich drogi gminne są regularnie przebudowywane lub remontowane, wskutek czego bardzo duży odsetek głównych dróg gminnych posiada nawierzchnie bitumiczną w dobrym stanie. Pozostałe drogi modernizowane będą w roku bieżącym oraz w latach kolejnych.

W roku 2020 budowie, przebudowie, modernizacji lub remontowi poddano łącznie 2,963 km dróg gminnych.

Kluczowe w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej inwestycje realizowane w Gminie Ciasna w ostatnich latach to:

- „Przebudowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych w Gminie Ciasna, sołectwo Molna, stanowiącej przedłużenie ul. Cegielnianej, ul. Wiejskiej i ul. Tylnej, dł. 1776 m. Obręb geodezyjny 0005 Molna dz. nr 13, 14, 34”.
- „Przebudowa ciągu dróg gminnych ulic, Lipowa (652 104 S), Polna (652 108 S) oraz budowa drogi gminnej ulicy Kwiatowej w miejscowości Ciasna Gmina Ciasna”.
- „Budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz sieci wodociągowej w miejscowościach Ciasna i Molna w Gminie Ciasna, w zakresie: rozbudowa wodociągu sieciowego oraz rozbudowa kanalizacji sanitarnej w ul. Świerkowej (obecnie Lipowej) i po jej północno wschodnie stronie w Ciasnej - etap II”.
- "Budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz sieci wodociągowej w miejscowościach Ciasna i Molna w Gminie Ciasna, w zakresie: Budowa kanalizacji sanitarnej w ulicach Bocznej, Wiejskiej i Osiedlowej w miejscowości Molna"
- „Budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz sieci wodociągowej w miejscowościach Ciasna, Glinica, Przywary, Sieraków Śląski i Wędzina w Gminie Ciasna w zakresie:
 - rozbudowa wodociągu sieciowego w miejscowości Przywary w Gminie Ciasna,
 - przebudowa wodociągu w obrębie ul. Zjednoczenia w miejscowości Ciasna wraz z przebudową przyłączy wodociągowych po północnej stronie ul. Zjednoczenia.”
 - w roku 2020 rozpoczęło rozbudowę wodociągu sieciowego w miejscowości Przywary oraz przebudowę wodociągu w obrębie ul. Zjednoczenia wraz z przebudową przyłączy.
- „Budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz sieci wodociągowej w miejscowościach Ciasna, Glinica, Przywary, Sieraków Śląski i Wędzina w Gminie Ciasna w zakresie rozbudowy kanalizacji sanitarnej w miejscowości Sieraków Śląski oraz Wędzina w ciągu ul. Długiej w Gminie Ciasna”.
- „Budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz sieci wodociągowej w miejscowościach Ciasna, Glinica, Przywary, Sieraków Śląski i Wędzina w Gminie Ciasna w zakresie rozbudowy kanalizacji sanitarnej oraz wodociągu w Ciasnej przy ul. Lipowej, Lublinieckiej oraz Dębowej do linii lasu”.

Trasy rowerowe

W 2020 roku długość tras rowerowych w powiecie lublinieckim wynosiła 82,4 km. Długość ta w Gminie Ciasna wynosiła 13,3 km, co stawiało Ciasną na czele rankingu gmin wiejskich powiatu w tym zakresie. Długość tras rowerowych znacząco wzrosła w gminie w latach 2019-2020.

Tabela 11. Długość tras rowerowych w Powiecie Lublinieckim 2019-2020 (w km.).

Nazwa jednostki	2019	2020
Powiat lubliniecki	58,2	82,4
Lubliniec	21,3	21,8
Boronów	4,3	4,3
Ciasna	2,5	13,3
Herby	9,6	13,1
Kochanowice	6,7	7,3
Koszęcin	6,5	6,5
Pawonków	3,9	12,3
Woźniki	3,4	3,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Należy zaznaczyć że w całym powiecie lublinieckim pod zarządem gmin było w 2020 roku 50 km tras rowerowych. W Gminie Ciasna wartość ta wynosiła 12 km, a 1,3 km tras rowerowych na terenie gminy pozostawał w zarządzaniu Starostwa Powiatowego w Lublińcu.

1.14. Ochrona przyrody

Gmina Ciasna pod względem regionalizacji klimatycznej położona jest w dzielnicy karpackiej. Klimat jest łagodny, ale z widocznymi wpływami górskimi. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi około $+8^{\circ}\text{C}$. Pokrywa śnieżna zalega przez 60-80 dni, a największa liczba dni z jej występowaniem obserwowana jest w styczniu. Średnioroczne sumy opadów na terenie gminy wynoszą ponad 700 mm. Najwyższe opady mają miejsce w lipcu, a najniższe w lutym. Wysokie sumy opadów związane są z bliskim sąsiedztwem pasm górskich. Występowanie bariery górskiej w niewielkiej odległości powoduje również pojawianie się inwersji opadowej i temperaturowej. W dolinie rzeki Soły, przebiegającej wzdłuż zachodniej granicy gminy, występują niższe minima temperatury powietrza, większe dobowe amplitudy temperatur i częste mgły. Podobne zjawiska, jednak o słabszym nasileniu powstają także w pobliżu mniejszych cieków wodnych przecinających obszar gminy.. Na terenie gminy Ciasna dominują wiatry południowe (halny) oraz zachodnie i południowo-zachodnie. Ich wieloletnia średnioroczna prędkość wynosi 3,8 m/s. Duży odsetek cisz i słabych wiatrów stwarza niedogodne warunki przewietrzania obszaru gminy, a przeważające wiatry zachodnie i południowo-zachodnie sprzyjają nawiewaniu zanieczyszczeń pochodzących z terenów aglomeracji Lublinieckiej, a nawet z bardziej oddalonych ośrodków przemysłowych Górnego Śląska.

Zgodnie z geologicznym podziałem Polski teren gminy Ciasna należy do Wyżyny Śląsko-Krakowskiej, gdzie utwory mezozoiczne tworzą strukturę monoklinalną. Osady mezozoiku zalegają na starszym, sfałdowanym podłożu paleozoicznym, którego strop nawiercono w postaci otworów geologiczno-poszukiwawczych na gł. 800 m ppt. Najstarszymi, stwierdzonymi wierceniami na terenie gminy utworami mezozoiku są osady triasu górnego: iłowce pstry z wkładkami wapieni (tzw. wapieni woźnickich), a także mułowce i piaskowce. Wschodnie tych utworów występują na wschodzie (Panoszów), zachodzie (Przywary) oraz południu (Glinica) obszaru gminy.

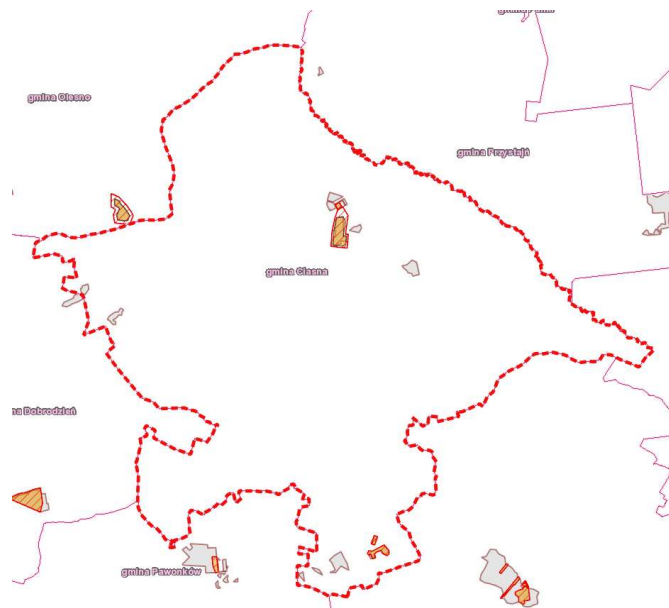
Młodszy ogień mezozoiku są utwory jury dolnej wykształcone w postaci piaskowców, piasków i żwirów, iłów i iłupków. Występują one jako niewielkie płyty tworzące wychodnie we wschodniej części gminy (okolice Panoszowa i Zborowskiego) oraz na południu w okolicy Glinicy. Linia miejscowości Panoszów, Zborowskie wyznacza zasięg występowania utworów jury dolnej (próg strukturalny). Miąższość jury dolnej jest tu niewielka (do kilku metrów) i wzrasta w kierunku północno-wschodnim.

Pozostała część obszaru gminy pokryta jest grubą serią osadów czwartorzędowych o bardzo zmiennej miąższości, od kilkunastu centymetrów na wychodniach do >30 metrów w dolinie kopalnej Liswarty (maksymalna stwierdzona w miejscowości Dzielnia - 46,6 m). Największy udział w budowie geologicznej podłoża mają osady pochodzące z plejstocenu, okresu

złodowacenia środkowopolskiego, dwóch stadiów: maksymalnego i środkowo podlaskiego. Stadiały te wyznaczone są przez dwa poziomy glin zwałowych, które występują ciąglem poziomem na terenie gminy. Z okresu złodowacenia środkowopolskiego pochodzą też utwory piaszczyste, które pod względem rozprzestrzenienia dominują nad utworami spoistymi. Są to głównie piaski, żwiry i głazy pochodzenia lodowcowego i wodnolodowcowego, występujące w postaci niereagujących płatów pokrywających większą część obszaru gminy. Złoża surowców przedstawiają naturalne skupienia kopalin, których wydobycie może przynieść korzyść gospodarczą. Są rozmieszczone nierównomiernie w przyrodzie, a ich występowanie i możliwość wykorzystania zależą w dużej mierze od budowy geologicznej. Zgodnie z art. 125 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 Prawo ochrony środowiska złoża kopalin podlegają ochronie polegającej na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniu kopalin, w tym kopalin towarzyszących.

Zasady poszukiwania, dokumentowania oraz korzystania z kopalin regulowane są przepisami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku Prawo geologiczne i górnicze (t.j.: Dz. U. z 2021, poz.1420). W ustawie tej m.in. uporządkowano kwestię własności złóż kopalin oraz ustanowiono wymóg ujmowania udokumentowanych złóż w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w celu ich ochrony. Posiadający koncesję na wydobycie złoża kopaliny jest zobowiązany zastosować środki niezbędne zarówno do ochrony złoża, jak i do ochrony wód powierzchniowych i podziemnych, a także do ochrony powierzchni ziemi. Po zakończonej eksploatacji zobowiązany jest prowadzić rekultywację oraz przywracać do właściwego stanu elementy przyrodnicze. Złoża udokumentowane, a nieeksploatowane zabezpiecza się jako zaplecze surowcowe. Na poniższym rysunku przedstawiono lokalizację złóż surowców naturalnych na terenie gminy.

Rysunek 11. Lokalizacja złóż surowców na terenie Gminy Ciasna.

Źródło: https://mapy.geoportal.gov.pl/imap/lmgp_2.html?gpmmap=gp0 (dostęp 02.05. 2022 r.)

W poniższej tabeli przedstawiono złoża zasobów naturalnych udokumentowanych na terenie gminy Ciasna - zgodnie z Bilansem zasobów złóż kopalin w Polsce według stanu na 31.12. 2020 r.

Tabela 12. Zasoby naturalne na terenie Gminy Ciasna.

Lp.	Nazwa złoża	Stan zagospodarowania złoża	Stan zagospodarowania złoża [tys. ton]		Wydobycie
			geologiczne	przemysłowe	
PIASKI I ŻWIRY					
1.	Glinica	E - złożo eksploatowane	4500	605	101
2.	Sieraków Śląski (Przywary)	R - złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo	403	-	-
SUROWCE ILASTE CERAMIKI BUDOWLANEJ					
3.	Jeżowa	Z – złożo, z którego wydobyte zostało zaniechane	841	-	-
4.	Panoszów (Patoka)	E - złożo eksploatowane	4358	1334	11
5.	Panoszów	R - złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo	1491	-	-
6.	Leśna	Z – złożo, z którego wydobyte zostało zaniechane	506	-	-
GLINY CERAMICZNE					
7.	Patoka II	R - złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo	1304	-	-

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2020 r.

Marszałek Województwa Śląskiego na terenie Gminy Ciasna wydawał następujące koncesje na eksploatację kopalin:

- na wydobywanie kruszywa naturalnego ze złoża „Glinica” udzielona „ŻWIR-PROM” Spółka Jawna, z terminem jej obowiązywania do dnia 31 grudnia 2027 r.
- na wydobywanie kopalin ze złoża iłów kajprowych „Patoka”, udzielona Spółce z o.o. „Patoka Industries Ltd”, z terminem ważności ustalonym na dzień 1 listopada 2055 r.

W wyniku zakończenia eksploatacji części złóż naturalnych 2 podmioty na terenie gminy Ciasna mają wydane przez Starostę Lublinieckiego decyzje o rekultywacji terenu.

Na terenie gminy najwięcej występuje gleb bielcowych i pseudo bielcowych (gleby płowe). Gleby bielcowe właściwe nie są częste na terenie gminy, wskazuje na to skład mechaniczny skał, z których powstawały gleby. Często są to gliny i iły zarówno w przypadku skały macierzystej jak i skały podścielającej). Można przypuszczać, iż wytworzyły się one w rejonie występowania większych miąższości piasków tj.: wydmy w północno zachodnim i południowo wschodnim fragmencie gminy, oraz w części centralnej na piaskach wyniesionych wyżej nad lustro wody podziemnej i porośniętych pierwotnie borem sosnowym.

Do tego typu gleb zaliczone zostały być może również gleby innych typów w których zaznaczył się proces bielcowienia pod nasadzanym borem sosnowym, szczególnie gleby brunatne kwaśne. Gleby bielcowe charakteryzują się niskim pH, niską zasobnością w składniki mineralne, płytką warstwą próchniczą. Poziom próchniczny ulega szybkiemu niszczeniu na skutek utleniania. Ogólnie biorąc gleby te są mało żyzne. Tu również zaliczono gleby pseudo bielcowe, które w obecnej nomenklaturze noszą nazwę gleb płowych. W zależności od skały macierzystej mogą one ulegać przemianie w gleby pseudo glejowe w przypadku glin zwałowych lub ilów ewentualnie gleby bielcowe w przypadku skał o mniejszej ilości cząstek ilastych. W glebach tych procesem dominującym jest proces przemiywania, dlatego charakteryzują się one znacznym wylugowaniem związków zasadowych z warstw wierzchnich, co powoduje iż odczyn ich jest najczęściej kwaśny (pH waha się w granicach 4-5). Gleby te najczęściej są ubogie w substancję organiczną, której ilość dochodzi do 2%. Gleby te najczęściej użytkowane są rolniczo jeżeli znajdują się pod lasami, najczęściej tworzą siedlisko lasów liściastych (grądy), rzadziej lasów mieszanych.

Na podobnym obszarze występują gleby brunatne kwaśne i wylugowane. Są to najczęściej gleby wytworzone pod lasami mieszanymi, gdzie skała macierzysta są piaski lekkie lub słabo gliniaste, podścielone glinami piaszczystymi lub piaskami gliniastymi. Gleby te charakteryzują się odczynem w granicach pH 3,5 - 5,0. Poziom próchniczny ma barwę jasnoszara z odcieniem brunatnym i zawiera próchnicę typu mull i moder. Gleby tego typu są dla wielu roślin za suche ze względu na małą zdolność retencjonowania wody, wymagają również intensywnego wapnowania.

Czarne ziemie i gleby gruntowo - glejowe są to gleby, które tworzą się w warunkach okresowego silnego uwilgotnienia. Sprzyja to powstaniu w glebach okresowo warunków beztlenowych, powodujących procesy glejowe. Procesy te sprzyjają gromadzeniu się substancji organicznej. Gleby te kształtowały się przy silnym udziale roślinności łąkowej. Czarne ziemie są bardziej zasobne w związki węglanowe, a zwierciadło wody zalega niżej niż w przypadku gleb gruntowo - glejowych. Ze względu na swój charakter (duża ilość części spławialnych, wysoki poziom zwierciadła wody), istnieją trudności z wjechaniem sprzętem rolniczym na pola wiosną i jesienią. Na glebach tych znajdują się najczęściej łąki. Na terenie gminy gleby tego typu położone są głównie w dolinach cieków.

Gleby mułowe, gleby torfowe są one zaliczane do gleb typu bagiennego. Proces bagienny sprzyja odkładaniu się w powierzchniowej warstwie utworów organicznych. Gleby te zawierają warstwę organiczną, której miąższość jest większa niż 30 cm. Proces tworzenia się tych gleb jest podobny. Występują one w miejscach, gdzie jest bardzo wysoki poziom wody gruntowej. Przy czym gleby mułowe pojawiają się w miejscach, gdzie woda opada w okresie letnim i jest krótki czas na rozkład substancji organicznej, natomiast gleby torfowe tam, gdzie poziom wód gruntowych utrzymuje się na stałym poziomie przez cały rok. Gleby te nadają się jedynie do wykorzystania jako użytki zielone lub pozostawione są jako nieużytki zarastające lasem.

Gleby murszowe powstały na skutek odwodnienia terenów podmokłych. W glebach tych następuje systematyczny rozkład nagromadzonej substancji organicznej. Następuje zmiana roślinności z bagienną na łąkową. Gleby tego typu występują na terenach zmeliorowanych. Wykorzystywane są jako użytki zielone.

Mady rzeczne - jest ich bardzo niewiele i występują w płaskich fragmentach dolin rzecznych głównie w dolinie Liswarty i Potoku Jeżowskiego. Są to mady płytkie, stosunkowo ubogie w części organiczne. Ze względu na wysoki poziom zwierciadła wody wykorzystywane są jako użytki zielone.

W ostatnich latach na terenie gminy Ciasna nie były prowadzone badania jakości gleb. Badania gleb na obszarze powiatu lublinieckiego prowadzone są w ramach „Monitoringu chemizmu gleb ornych Polski”, stanowiącego podsystem Państwowego Monitoringu Środowiska w zakresie jakości gleb i ziemi. Ostatnie wyniki pochodzą z 2015 roku, jednak ani na terenie gminy Ciasna, ani na terenie całego powiatu lublinieckiego nie znajdowało się stanowisko pomiarowe. Badania chemiczne gleb, materiału roślinnego, nawozów oraz innych środków do użyźniania gleby mogą być również wykonywane przez rolników w ich własnym zakresie w akredytowanym laboratorium Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej. Teren Gminy Ciasna znajduje się w obszarze działania OSChR w Gliwicach. Od początku roku 2019 do końca 2021 roku przebadano łącznie 56 gospodarstw. Zawartość fosforu, potasu i magnezu była w większości próbek na średnim lub dużym poziomie. Potrzeby wapnowania były bardzo zróżnicowane – liczba próbek z koniecznością wapnowania i tych, gdzie było ono zbędne była podobna. Świadczy to o dużym zróżnicowaniu gleb na terenie gminy Ciasna.

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Starostwo Powiatowe w Lublińcu, w rejestrze osuwisk i terenów zagrożonych osuwaniem się mas ziemnych prowadzonym przez Starostę Lublinieckiego, na terenie gminy Ciasna nie znajdują się żadne udokumentowane osuwiska terenu.

Dokładne analizy wskazują, iż powiat lubliniecki, w tym gmina Ciasna, w niewielkim stopniu jest zagrożona ruchami masowymi ziemi, dlatego przeciwdziałanie rozwojowi tych ruchów powinno opierać się na działaniach profilaktycznych polegających na prowadzeniu obserwacji. W chwili obecnej nie ma zagrożenia dla budynków i budowli.

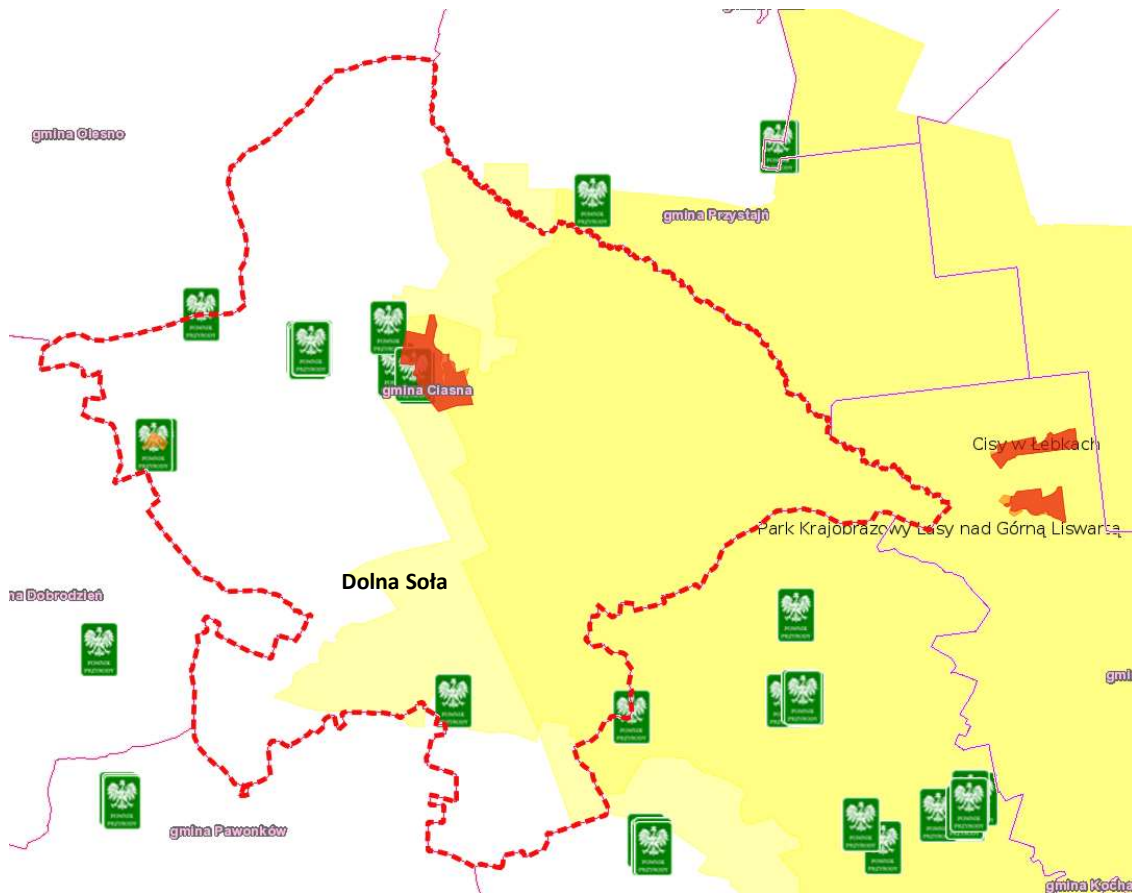
Na terenie gminy Ciasna znajdują się formy ochrony przyrody określone w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2021 r. poz. 1098):

- pomniki przyrody,
- obszar Natura 2000,
- rezerваты przyrody,
- park krajobrazowy.

Pomniki przyrody na terenie gminy tworzą:

- dąb szypułkowy w Sierakowie,
- grupa 11 lip drobnolistnych w parku pałacowym w Sierakowie,
- buk pospolity w Nadleśnictwie Lubliniec,
- dąb szypułkowy w Nadleśnictwie Lubliniec,
- dąb szypułkowy w Nadleśnictwie Lubliniec,
- wiąz szypułkowy w Nadleśnictwie Lubliniec,
- jesion wyniosły w Nadleśnictwie Lubliniec.

Rysunek 12. Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Ciasna.

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/> (dostęp: 04.05.2022 r.).

Na terenie gminy Ciasna ostoję cennych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt stanowi obszar NATURA2000:

- ✓ Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Łęgi w lasach nad Liswartą” (PLH120083) - stanowi rozległy kompleks leśny, przez którego środek przepływa rzeka Liswarta. Cały teren pokrywają lasy, w 88% to są lasy liściaste, w 12% iglaste. Dolina rzeki Liswarty została w znacznej części wylesiona, jednak siedliska łęgowe zachowały się w wielu miejscach kompleksu leśnego, wzdłuż leśnych potoków, wśród których znajdują się także cieki o sporych rozmiarach, jak na przykład potok Jeżowski. W lasach nad Liswartą utworzone zostały dotychczas trzy rezerваты przyrody i wszystkie chronią najlepiej zachowane w regionie fragmenty siedlisk łęgowych. O wyjątkowych walorach „Łęgu nad Młynówką” decydują również stanowiska gatunków roślin objętych ochroną oraz rzadkich gatunków roślin górskich jak licznyłdo górskie. Łęg jesionowy otoczony jest wąskim pasem grądu subkontynentalnego, który bezpośrednio przylega do pól uprawnych otaczających rezerwat od zachodu i stanowi w ten sposób strefę buforową ograniczającą niekorzystny wpływ obszarów użytkowanych rolniczo na najcenniejszy płat łęgu jesionowego. Podgórski łęg jesionowy występuje przede wszystkim na pogórzu Sudetów i Karpat. W pasie wyżyn południowej Polski jest rzadko spotykanym typem siedliska leśnego, i z tego względu,

jest szczególnie cennym obiektem. Dla obszaru Natura 2000 nie został jeszcze utworzony plan zadań ochronnych.

- ✓ Park Krajobrazowy „Lasy nad Górną Liswartą” powołany został rozporządzeniem Wojewody Częstochowskiego z dnia 21.12.1998 roku (Dz.U. Nr 28/98) na terenie trzech Nadleśnictw - Herby, Koszęcin i Lubliniec. Park wchodzi w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego. Wśród lasów Parku przeważają bory mieszane świeże oraz wilgotne, w drzewostanie dominuje sosna zwyczajna. Wzdłuż cieków rosną bogate lasy łęgowe z cennym zbiorowiskiem podgórskiego łęgu jesionowego.
- ✓ Rezerwat „Cisy koło Sierakowa” utworzono 17.05.1957 roku celem ochrony cisa pospolitego *Taxus baccata* występującego na swym naturalnym stanowisku. W ujęciu fitosocjologicznym na terenie rezerwatu można wyróżnić następujące zespoły roślinne: przystromykowy łęg jesionowo-olszowy *Circaeo-Alnetum*, środkowopolski sosnowo dębowy bór mieszany *Quercus robur*-*Pinetum*, grąd subkontynentalny *Tilio-Carpinetum* i kwaśną buczynę niżową *Luzulo pilosae-Fagetum*. Ten ostatni przedstawia największą wartość ze względu na stary, ponad 150-letni drzewostan, pod którego okapem rośnie prawie cała, populacja cisa występująca w obrębie rezerwatu.
- ✓ Rezerwat przyrody „Łęg nad Młynówką” to rezerwat przyrody położony na obszarze leśnictwa Panoszków, utworzony przez Wojewodę Śląskiego rozporządzeniem Nr 2/7 z dnia 18.01.2007 r. Powierzchnia rezerwatu to 126,79 ha. Celem ochrony jest zachowanie podgórskiego łęgu jesionowego *Carici remotae-Fraxinetum* z udziałem gatunku charakterystycznego turzycy rzadkokłosej. Występuje tu 7 gatunków roślin chronionych: barwinek pospolity, bluszcz pospolity, grązel żółty, kukulka płamista, kukulka Fuchsa, listera jajowata oraz wawrzynek wilczczyko. Z roślin górskich stwierdzono tu następujące gatunki: bez koralowy, kozłek bżowy, liczydło górskie, starzec kędzierzawy, trybula lśniąca, trzcinnik owłosiony, wiechlina odległokłosa. W części obszaru, gdzie odpływ wód jest słaby znajduje się ols porzeczkowy *Ribesio nigri-Alnetum*.

Pod względem przyrodniczym gmina położona jest na pograniczu V Krainy przyrodniczo leśnej - Wyżyn Środkowopolskich dzielnicy 6 - Wyżyny Woźnicko -Wieluńskiej.

Lasy na terenie gminy występują w większości na dwóch siedliskach: bór świeży (Bśw) oraz bór mieszany świeży (BMśw). Występują również na wielu mniejszych powierzchniach inne siedliska, z których najcenniejsze przyrodniczo (nie gospodarczo) są olsy i łęgi.

Gatunkiem panującym jest sosna pospolita (*Pinus silvestris*). Gatunek ten to niemal 90% wszystkich drzew rosnących w lasach. Innymi gatunkami których udział wynosi około 3% (w zależności od obrębów) to brzoza, olcha i świerk. Pozostałe gatunki jak dąb, lipa, klony czy inne gatunki stanowią domieszki w drzewostanach.

Ze względu na to, iż kompleksy leśne na terenie gminy posiadają duże powierzchnie oraz posiadają połączenia z innymi kompleksami dużych lasów stanowią ważne zbiorowiska ekosystemów.

Gmina Ciasna leży na obszarze 2 Nadleśnictw – Lubliniec oraz Herby.

Nadleśnictwa prowadzą edukację leśną w oparciu o roczny plan edukacji leśnej. Działaniami edukacyjnymi objęte są przedszkola, szkoły, instytucje pedagogiczne w zasięgu administracyjnym nadleśnictw. Ponadto zadania edukacyjne podejmowane są w ramach współpracy z organizacjami ekologicznymi, społecznymi. Działania nadleśnictw prowadzone są w oparciu o własną izbę edukacyjną i ścieżki dydaktyczno-przyrodnicze. Corocznie nadleśnictwo uczestniczy w akcjach ekologicznych i edukacyjnych o zasięgu ogólnokrajowym np. sadzenie lasu, sprzątanie obszarów leśnych oraz realizowanych we współpracy z LOP i strażą pożarną.

Powierzchnia gruntów leśnych na terenie gminy Ciasna w zasięgu Nadleśnictwa Herby wynosi 62,0162 ha i objęte są Planem Urządzenia Lasu na okres od 01.01.2017 r. do 31.12.2026 r. W latach 2019-2021 na terenie gminy Ciasna nadleśnictwo odnowiło 7,68 ha zrębów zupełnych i 1,64 ha luk w drzewostanach.

Powierzchni lasów leżących na terenie Gminy Ciasna będących w zarządzie Nadleśnictwa Lubliniec wynosi 4827,0338 ha i objęte są Planem Urządzenia Lasu na okres gospodarczy od 1 stycznia 2020 r. do 31 grudnia 2029 r. W latach 2019-2021 Nadleśnictwo Lubliniec nie odnawiało ani nie zalesiało gruntów leśnych.

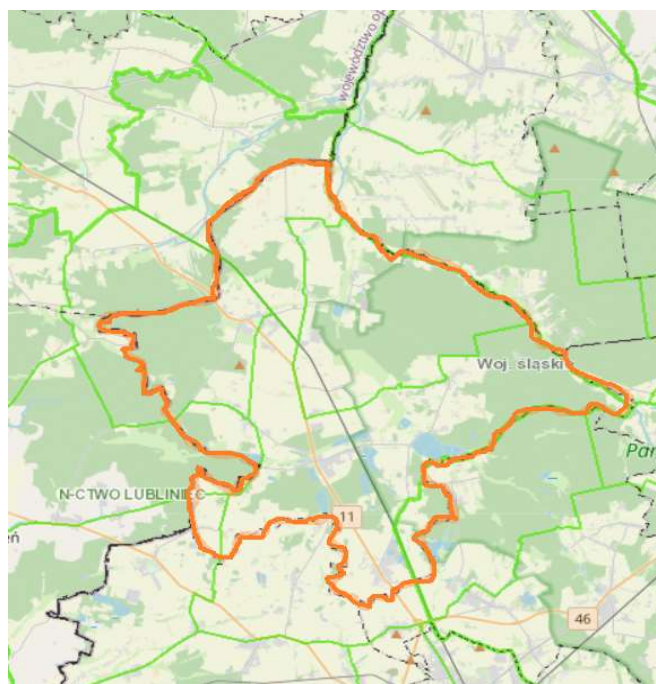
Dla lasów prywatnych na terenie gminy Ciasna, na zlecenie Starosty Lublinieckiego opracowano stosowne plany :

- Uproszczony Plan Urządzenia Lasu dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa powiatu lublinieckiego. Obręb Ciasna. Okres obowiązywania 1.01.2019 r.- 31.12.2028 r.,
- Uproszczony Plan Urządzenia Lasu dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa powiatu lublinieckiego. Obręb Dzielna. Okres obowiązywania 1.01.2019 r.- 31.12.2028 r.,
- Uproszczony Plan Urządzenia Lasu dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa powiatu lublinieckiego. Obręb Glinica. Okres obowiązywania 1.01.2019 r.- 31.12.2028 r.,
- Uproszczony Plan Urządzenia Lasu dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa powiatu lublinieckiego. Obręb Jeżowa. Okres obowiązywania 1.01.2019 r.- 31.12.2028 r.,
- Uproszczony Plan Urządzenia Lasu dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa powiatu lublinieckiego. Obręb Molna. Okres obowiązywania 1.01.2019 r.- 31.12.2028 r.,
- Uproszczony Plan Urządzenia Lasu dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa powiatu lublinieckiego. Obręb Panoszków. Okres obowiązywania 1.01.2019 r.- 31.12.2028 r.,
- Uproszczony Plan Urządzenia Lasu dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa powiatu lublinieckiego. Obręb Sieraków. Okres obowiązywania 1.01.2019 r.- 31.12.2028 r.,
- Uproszczony Plan Urządzenia Lasu dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa powiatu lublinieckiego. Obręb Wędzina. Okres obowiązywania 1.01.2019 r.- 31.12.2028 r.,

- Uproszczony Plan Urządzenia Lasu dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa powiatu lublinieckiego. Obręb Zborowski. Okres obowiązywania 1.01.2019 r.- 31.12.2028 r.,
- Uproszczony Plan Urządzenia Lasu KOSPAN, ul. Lubliniecka 28, 42-793 Ciasna. Okres obowiązywania 1.01.2020 r.- 31.12.2029 r.,

Obszary leśne na terenie gminy Ciasna przedstawiono na poniższym rysunku.

Rysunek 13. Obszary leśne na terenie gminy Ciasna

Źródło: <https://www.bdl.lasy.gov.pl/porta1/mapy> (dostęp: 05.05.2022 r.).

Oceny jakości powietrza w województwie śląskim dokonuje Główny Inspektor Ochrony Środowiska poprzez działanie Regionalnego Departamentu Monitoringu Środowiska w Katowicach w formie corocznych publikacji „Ocen jakości powietrza w województwie śląskim”. W rocznej ocenie jakości powietrza opisuje się zanieczyszczenia, dla których określono poziomy dopuszczalne, docelowe lub cele długoterminowe, z podziałem na ochronę zdrowia ludzkiego i ochronę roślin. Na terenie województwa śląskiego zostało wydzielonych pięć stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza.

Gmina Ciasna przynależy do strefy śląskiej, podlegającej ocenie jakości powietrza ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ochronę roślin. W strefie tej w latach 2018-2020 odnotowano przekroczenie poziomów dopuszczalnych pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz poziomu docelowego dla benzo(a)pirenu. Przekroczony został też poziom celu długoterminowego dla ozonu zarówno dla kryterium ochrony zdrowia, jak i dla kryterium ochrony roślin. Na terenie gminy Ciasna nie są zlokalizowane stacje pomiarowe jakości powietrza prowadzone przez GIOŚ. W niniejszym opracowaniu posłużono się zatem danymi uzyskiwanymi na stacji pomiarowej zlokalizowanej w mieście Lubliniec na ul. Ks. Płk. Jana Szymały 3. Stacja pomiarowa w Lublińcu prowadzi pomiary w zakresie:

- pyłu zawieszonego PM10,
- benzenu,
- oraz dwutlenku siarki.

Poniżej w tabeli przedstawiono wyniki pomiarów uzyskanych w latach 2018-2020 na stacji zlokalizowanej w Lublińcu dla pyłu zawieszonego PM10.

Tabela 13. Wyniki pomiarów uzyskanych w latach 2019-2021 na stacji zlokalizowanej w Lublińcu dla pyłu zawieszonego PM10

	2019	2020	2021
Stężenie średnioroczne pyłu PM10 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	36	30	30
Liczba dni z przekroczeniami dopuszczalnych stężeń średniodobowych pyłu PM10	68	33	48

Źródło: System Monitoringu Jakości Powietrza – woj. śląskie (<http://powietrze.gios.gov.pl/> dostęp: 02.05.2022 r.)

W latach 2019-2021 miały miejsce ponadnormatywne stężenia pyłu PM10 na stacji pomiarowej w Lublińcu. W ostatnich 3 latach nie został przekroczony poziom dopuszczalny stężenia pyłu zawieszonego PM10 w odniesieniu do średniej rocznej, wynoszący $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$, ale w roku 2019 i 2021 wartości dopuszczalne pyłu PM10 zostały przekroczone w odniesieniu do normy dla średnich stężeń dobowych. Dopuszczalna częstość przekraczania w roku kalendarzowym poziomu dopuszczalnego $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ wynosi bowiem maksymalnie 35 dni.

Tabela 14. Wyniki pomiarów uzyskanych w latach 2019-2021 na stacji zlokalizowanej w Lublińcu dla benzenu

	2019	2020	2021
Stężenie średnioroczne benzenu [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	-	0,9	1,7

Źródło: System Monitoringu Jakości Powietrza – woj. śląskie (<http://powietrze.gios.gov.pl/> dostęp: 02.05.2022 r.)

Powyżej w tabeli przedstawiono wyniki pomiarów uzyskanych w latach 2019-2021 na stacji zlokalizowanej w Lublińcu dla benzenu. W latach 2019-2021 stężenie średnioroczne benzenu w powietrzu nie przekraczało wyznaczonej wartości docelowej równej $5 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Gmina Ciasna posiada dwa czujniki powietrza zlokalizowane w Ciasnej oraz w Sierakowie Śląskim. Oceny jakości powietrza dla województwa śląskiego z analizowanych lat potwierdzają jako główną przyczynę występowania przekroczeń stężenia pyłu PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenu w powietrzu w strefie śląskiej, w tym na terenie gminy Ciasna, emisję z indywidualnego ogrzewania budynków mieszkalnych (bytowo-komunalna). Znacznie mniejszy wpływ ma emisja przemysłowa i liniowa.

Zgodnie z art. 91 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska dla stref, w których występują przekroczenia poziomów dopuszczalnych lub docelowych substancji w powietrzu opracowywany jest program ochrony powietrza. Uchwałą nr VI/21/12/2020 z dnia 22 czerwca 2020 r. Sejmik Województwa Śląskiego przyjął „Program ochrony powietrza dla województwa śląskiego”. Analizy przedstawione w Programie odnoszą się do roku bazowego 2020, a wykonanie działań naprawczych w harmonogramie realizacji zaplanowane jest do roku 2027 stanowiącego rok prognozy Programu. Wszystkie planowane

zadania zostały przeanalizowane w kontekście zarówno ekologicznym, jak i ekonomicznym, a więc zostały wybrane tak, by w ramach zaangażowanych środków finansowych zapewnić uzyskanie jak największego efektu poprawy jakości powietrza. Działania zaplanowane do realizacji w przedmiotowym Programie ochrony powietrza mają na celu uzyskanie maksymalnego efektu ekologicznego poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł, które w największym stopniu oddziałują na wielkość stężeń substancji w powietrzu. Zgodnie z przeprowadzonymi analizami w zakresie wpływu poszczególnych źródeł emisji na wysokość stężeń substancji w powietrzu, działania naprawcze w głównej mierze powinny skupiać się na redukcji emisji z sektora komunalno-bytowego (pochodzącej z indywidualnych systemów grzewczych). Zaplanowane do realizacji działania naprawcze obejmują również zadania wspomagające, związane z prowadzeniem akcji promocyjnych i edukacyjnych, a także działania kontrolne. W Programie wskazano również kierunki działań, których realizacja ma wspomagać skuteczną poprawę stanu jakości powietrza. Działania te mają charakter organizacyjny i wspomagający. W celu realizacji działań naprawczych, samorządy gminne powinny stworzyć dla mieszkańców system zachęt finansowych pomocny w ograniczeniu emisji z sektora komunalno-bytowego. Zadania powinny być realizowane zgodnie z określoną listą priorytetów, w której na pierwszym miejscu jest zastąpienie niskosprawnych urządzeń grzewczych siecią ciepłowniczą, OZE, w następnej kolejności urządzeniami opalanymi gazem, ewentualnie urządzeniami spełniającymi minimum wymogi jakościowe dla urządzeń na paliwa stałe spełniające wymagania ekoprojektu.

W celu zapobiegania negatywnemu oddziaływaniu na zdrowie ludzi i środowisko oraz kierując się zasadą praworządności i zasadą interesu publicznego, Sejmik Województwa Śląskiego uchwałą nr V/36/1/2017 z dnia 7 kwietnia 2017 r., postanowił wprowadzić ograniczenia i zakazy w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw. Możliwość taką przewiduje art. 96 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (t.j.: Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.). Uchwała przewiduje zakaz stosowania w instalacjach spalania paliw tj.:

- węgla brunatnego oraz paliw stałych produkowanych z wykorzystaniem tego węgla,
- mułów i flotokoncentratów węglowych oraz mieszanek produkowanych z ich wykorzystaniem,
- paliw, w których udział masowy węgla kamiennego o uziarnieniu poniżej 3 mm wynosi więcej niż 15 %,
- biomasy stałej, której wilgotność w stanie roboczym przekracza 20 %.

Dla poszczególnych zapisów uchwały ustalono odrębne daty wejścia w życie:

- zakaz stosowania węgla brunatnego, mułów i flotokoncentratów, biomasy stałej o wilgotności powyżej 20% - zakaz wszedł w życie 1 września 2017, kotły minimum klasy 5 wg PN-EN 303-5:2012:
- 1 września 2017 r. - dla nowych instalacji spalania paliw stałych (zakaz wszedł w życie),
- 1 stycznia 2022 r. - dla instalacji spalania paliw stałych powyżej 10 lat od daty ich produkcji (lub bez tabliczki znamionowej),
- 1 stycznia 2024 r. – dla instalacji spalania paliw stałych od 5 do 10 lat od daty ich produkcji,
- 1 stycznia 2026 r. – dla instalacji spalania paliw stałych poniżej 5 lat od daty produkcji,

- 1 stycznia 2028 – dla kotłów klasy 3 i 4 wg PN-EN 303-5:2012
- ogrzewacze pomieszczeń wg „Ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe”:
- 1 września 2017 – dla nowych instalacji wydzielających ciepło i przenoszących je do innego nośnika - (zakaz wszedł w życie),
- 1 stycznia 2023 - dla instalacji wydzielających ciepło i przenoszących je do innego nośnika.

Tematyka ochrony powietrza jest aktualnie priorytetowym zagadnieniem i problemem do rozwiązania w samorządach w całym kraju. Rośnie również świadomość i wiedza mieszkańców co do zagrożeń, jakie niesie ze sobą zanieczyszczenie powietrza, szczególnie tzw. niska emisja.

We wrześniu 2018 r. ruszył rządowy Program priorytetowy Czyste Powietrze, który potrwa do 2029 r. Jego najważniejszym celem jest ograniczenie emisji do atmosfery szkodliwych substancji, które powstają na skutek ogrzewania domów jednorodzinnych słabej jakości paliwem w przestarzałych domowych piecach. Dofinansowań udziela Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej po pozytywnym rozpatrzeniu składanych wniosków. W gminie Ciasna w latach 2019-2021 zostało złożonych aż 81 wniosków, w tym:

- 7 wniosków dotyczyło wymiany starego kotła na węgiel na kocioł gazowy,
- 7 wniosków dotyczyło wymiany starego kotła na węgiel na nowy kocioł na węgiel spełniający wymogi Programu,
- 5 wniosków dotyczyło wymiany starego kotła na węgiel na kocioł na biomasę,
- 4 wnioski dotyczyły zakupu nowego kotła na gaz,
- 3 wnioski dotyczyły zakupu nowego kotła na biomasę,
- 24 wnioski dotyczyły zakupu nowego kotła na węgiel spełniający wymogi Programu,
- 3 wnioski dotyczyły zakupu nowej pompy ciepła typu grunt/woda,
- 2 wnioski dotyczyły zakupu nowej pompy ciepła typu powietrznego,
- 10 wniosków dotyczyło zakupu nowej pompy ciepła typu powietrze/woda,
- 3 wnioski dotyczyły zakupu nowego kotła na pellet drzewny,
- 1 wniosek dotyczył zakupu nowego kotła zgazowującego drewno,
- 9 wniosków dotyczyło zakupu kotłowni gazowej (przyłącze gazowe i instalacja wewnętrzna, kocioł gazowy kondensacyjny, opłata przyłączeniowa, dokumentacja projektowa),
- 2 wnioski dotyczyły zakupu instalacji ogrzewania elektrycznego,
- 1 wniosek dotyczył zakupu wentylacji mechanicznej wraz z odzyskiem ciepła.

Wśród powyższych wniosków 24 dotyczyło także termomodernizacji rozumianej jako docieplenie przegród lub wymianę stolarki okiennej lub drzwiowej.

Tak duże zainteresowanie mieszkańców różnego rodzaju rozwiązaniami podnoszącymi efektywność energetyczną budynków świadczy o świadomości ekologicznej problemów związanych z ochroną i jakością powietrza w gminie, regionie, a także w województwie śląskim.

Zaopatrzenie w energię elektryczną

Dostawcą energii elektrycznej na terenie Gminy Ciasna jest TAURON Oddział Lubliniec, mieszczący się przy ul. Klonowej 1. Zakupy energii elektrycznej Gmina Ciasna realizuje w ramach „Grupy Zakupowej Kalety” wraz z innymi, sąsiednimi gminami, co umożliwia uzyskanie niższych stawek za energię elektryczną.

Coraz częściej w Gminie Ciasna stosowane są rozwiązania dotyczące produkcji energii elektrycznej, w szczególności rozwija się fotowoltaika, która wielokrotnie oparta jest o uzyskanie dofinansowania ze środków krajowych i Unii Europejskiej.

2. Wnioski z badań społecznych

Kluczowym elementem przygotowania niniejszej Strategii angażującym społeczność lokalną Gminy Ciasna były badania ankietowe, realizowane w kwietniu 2022 roku.

Badanie ankietowe było dostępne na stronie internetowej Gminy Ciasna (link do ankiety) oraz w wersji papierowej w Urzędzie Gminy Ciasna. Ogółem w badaniu udział wzięło 108 mieszkańców, 61 kobiet i 47 mężczyzn. Najwięcej respondentów było w wieku 30-39 lat 38,90%; następnie 40-49 lat –26,90% i 18-29 lat – 18,5 osób. Osoby w wieku 50-59 lat – 12,0% oraz w wieku 60+ lat 3,70%. Większość respondentów zamieszkiwała na terenie Gminy Ciasna 90,70%, pozostałe 9,30% to turyści i osoby odwiedzające Gminę Ciasna w celach rodzinnych/prywatnych lub biznesowych.

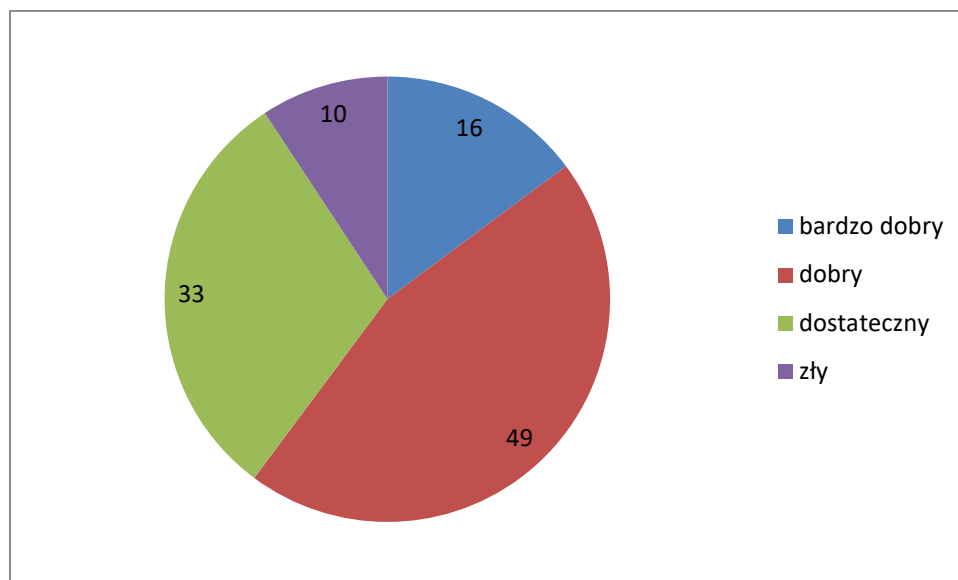
Największą liczbę ankietowanych stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (57,40%) oraz z wykształceniem średnim (33,30%), 8,3% uczestników badania posiadało wykształcenie zawodowe, a 1 uczestnik badania wykształcenie podstawowe.

Wzór ankiety stanowi załącznik do niniejszej Strategii.

2.1. Klimat dla rozwoju przedsiębiorczości

Pierwsze pytanie zadane respondentom dotyczyło oceny jakości życia w Gminie Ciasna, w podziale na kategorie tematyczne. Pierwsza z nich dotyczyła klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości w Gminie Ciasna.

Wykres 1 Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości.

Źródło: Opracowanie własne.

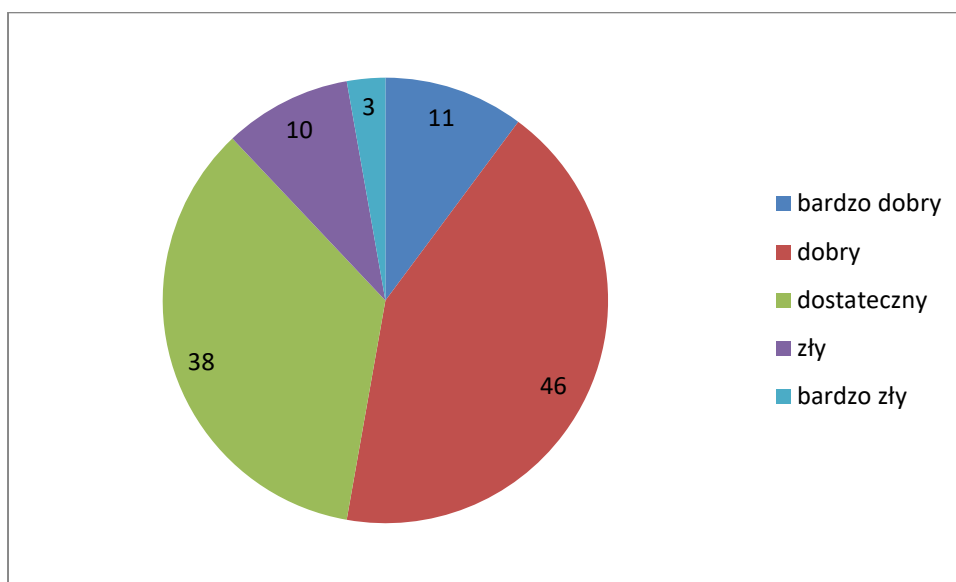
Spośród ogółu respondentów najwięcej 45,37% respondentów (49 osób) oceniło klimat dla rozwoju przedsiębiorczości w gminie jako dobry. Nieco mniej 30,55 % ankietowanych (33 osoby) oceniło klimat dla rozwoju przedsiębiorczości jako dostateczny, z kolei 14,81% (16 osób) badanych wskazało klimat dla rozwoju przedsiębiorczości w gminie jako bardzo dobry. Zdecydowanie najmniej respondentów (10 osób) wskazało że klimat dla rozwoju

przedsiębiorczości w Gminie Ciasna jest zły. Respondenci nie wskazali ani jednej odpowiedzi dotyczącej klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości – „bardzo zły”.

2.2. Dostępność do usług i instytucji

Kolejne zadane badanym pytanie dotyczyło oceny dostępności do usług i instytucji w Gminie Ciasna.

Wykres 2. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności do usług i instytucji.

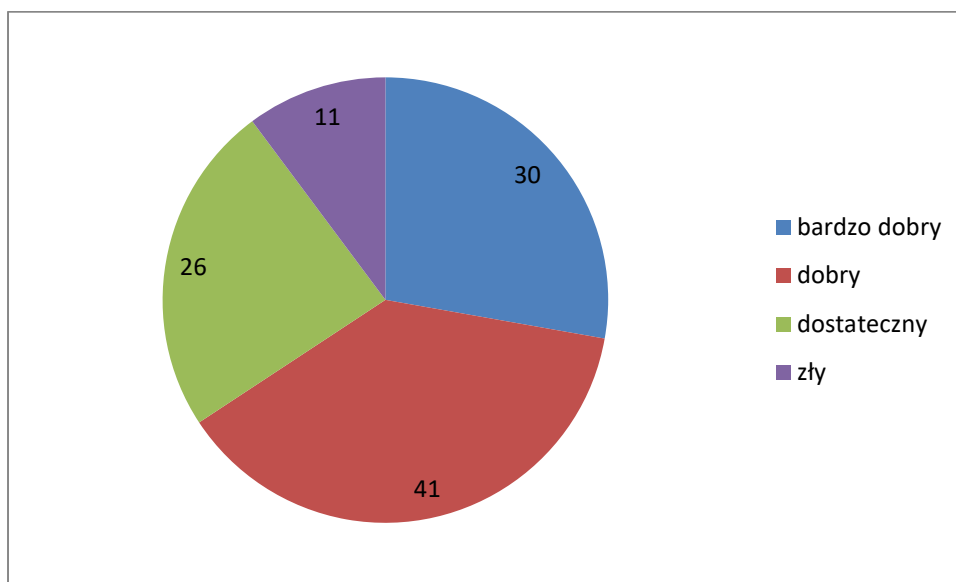
Źródło: Opracowanie własne.

Zdecydowanie, najczęściej (42,59%) uczestniczących w badaniu mieszkańców oceniło dostępność usług i instytucji w Gminie jako dobrą. Dostępność tę jako bardzo dobrą wskazało ogółem 11 uczestników badania. Dostępność na poziomie dostatecznym określiło 38 uczestników badania (35,18%), źle i bardzo źle dostępność do usług i instytucji w Gminie Ciasna oceniło w sumie 13 respondentów (poniżej 12,03% wszystkich ankietowanych).

2.3. Dostępność infrastruktury sportowej i rekreacyjnej

Następnym z tematów poddanych pod ocenę mieszkańców Gminy Ciasna była dostępność infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.

Wykres 3. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności do infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.

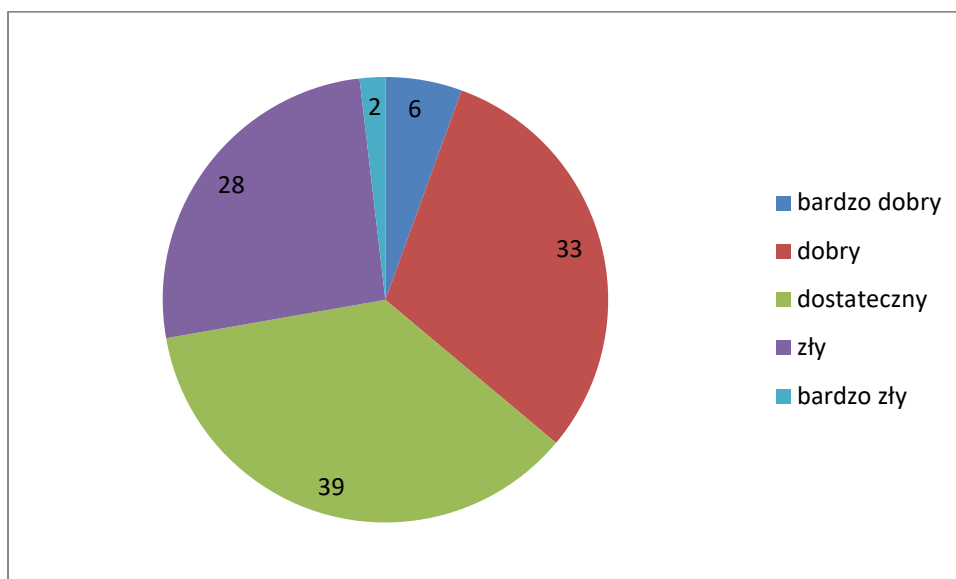

Źródło: Opracowanie własne.

Zdecydowana większość 37,96% respondentów (41 osób) oceniło dostępność do infrastruktury sportowej i rekreacyjnej jako dobrą. Dostępność jako bardzo dobrą w badaniu wskazało 27,77% ankietowanych (30 osób). Dostateczną dostępność do infrastruktury sportowej i rekreacyjnej w gminie, wskazało 26 ankietowanych (24,07 %). Najmniej wskazań dotyczyło określenia dostępności do infrastruktury sportowej i rekreacyjnej na poziomie złym, takiej odpowiedzi udzieliło 11 uczestników badania (10,18%).

2.4. Dostępność do infrastruktury kultury i oferty kulturalnej.

Wykres 4. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności do infrastruktury kultury i oferty kulturalnej.

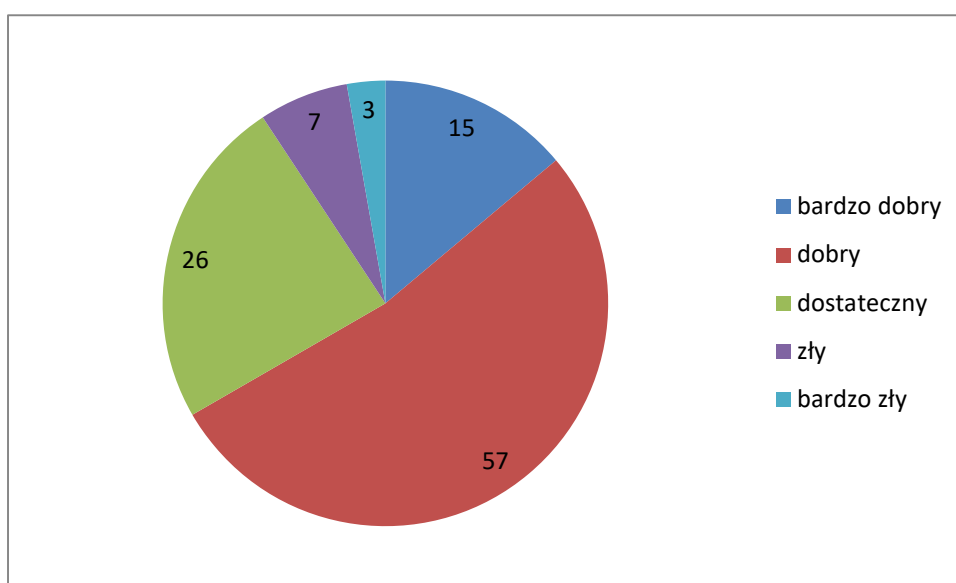

Źródło: Opracowanie własne.

Najwięcej, 39 uczestników badania oceniło dostęp do infrastruktury i oferty kulturalnej na poziomie dostatecznym (36,11% respondentów), dostępność jako dobrą określiło 33 ankietowanych (30,55 % respondentów). Jako bardzo dobrą dostępność do infrastruktury i oferty kulturalnej w Gminie Ciasna wskazało 6 uczestników badania. Dostępność jako złą i bardzo złą wskazało ogółem 30 ankietowanych kolejno 28 wskazań i 2 wskazania).

2.5. Stan środowiska naturalnego

Wykres 5. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna stanu środowiska naturalnego.

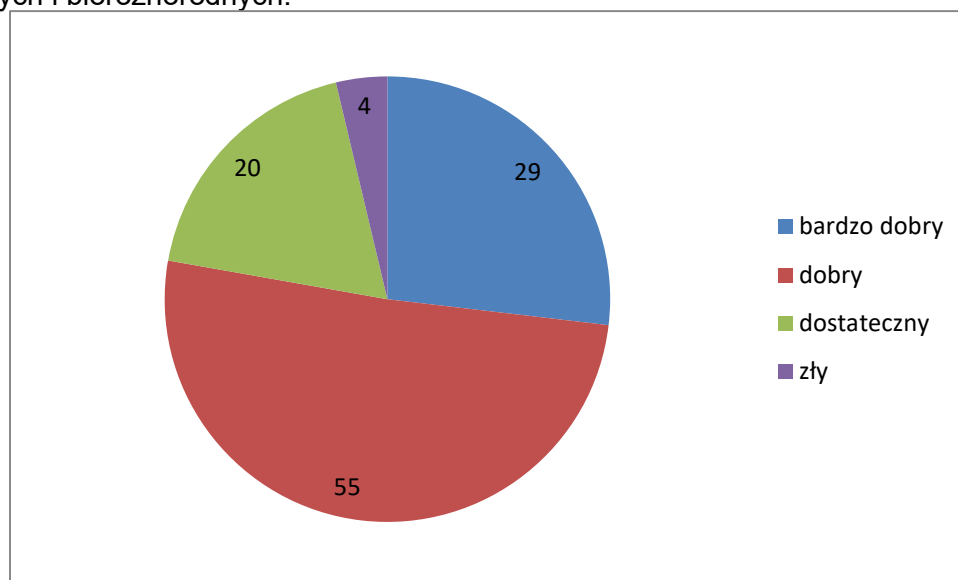

Źródło: Opracowanie własne.

Zdecydowanie najwięcej 52,7 % mieszkańców oceniło stan środowiska naturalnego w gminie jako dobry (57 ankietowanych). Na ocenę dostateczną stan środowiska naturalnego w gminie oceniło 26 uczestników badania (24,07% respondentów). Na zły lub bardzo zły stan środowiska naturalnego w gminie wskazało ogółem 10 respondentów (kolejno 7 i 3 ankietowanych). Stan środowiska jako bardzo dobry oceniło 15 uczestniczących w badaniu ankietowanych (13,88% respondentów).

2.6. Walory krajobrazowe, obszary chronione i bioróżnorodność

Wykres 6. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna walorów krajobrazowych, obszarów chronionych i bioróżnorodnych.

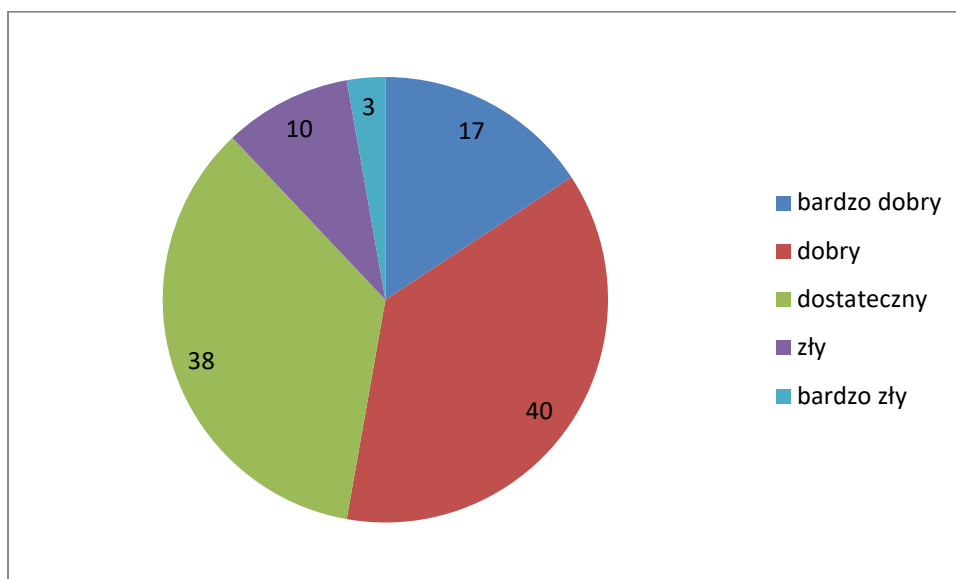

Źródło: Opracowanie własne.

Najwięcej uczestników badania walory krajobrazowe, obszary chronione i bioróżnorodność w Gminie Ciasna oceniło na poziomie dobrym (55 odpowiedzi – 50,92%), na poziomie bardzo dobrym analizowane aspekty oceniło 29 osób – 26,85% ogółu respondentów, a na poziomie dostatecznym 20 uczestników badania. Zdecydowanie najmniej osób oceniło źle analizowaną tematykę (4 uczestników badania).

2.7. Przestrzeń publiczna – miejsca wspólne mieszkańców

Wykres 7. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna przestrzeni publicznej – miejsc wspólnych mieszkańców.

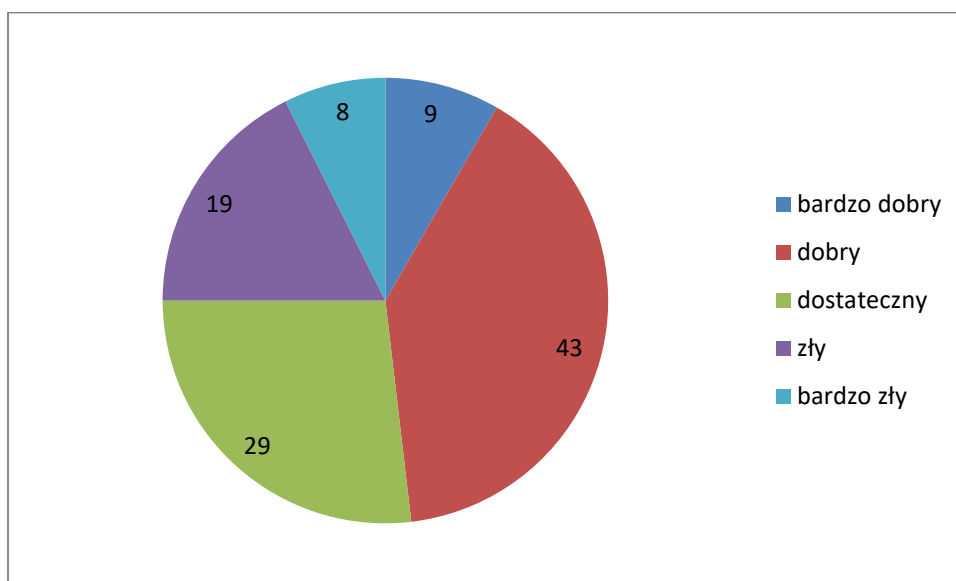

Źródło: Opracowanie własne.

Największa liczba uczestników badania oceniła zagospodarowanie przestrzeni publicznej i miejsca wspólne mieszkańców na ocenę dobrą (37,03% respondentów), niewiele mniej 38 respondentów oceniło analizowane aspekty na ocenę dostateczną (35,18% respondentów). Źłe zagospodarowanie przestrzeni publicznej i miejsca wspólne mieszkańców oceniło jedynie 3 respondentów. Na ocenę bardzo dobrą analizowane aspekty zasłużyły u 17 uczestników badania (15,74% ankietowanych).

2.8. Jakość i stan infrastruktury drogowej

Wykres 8. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna jakości i stanu infrastruktury drogowej.

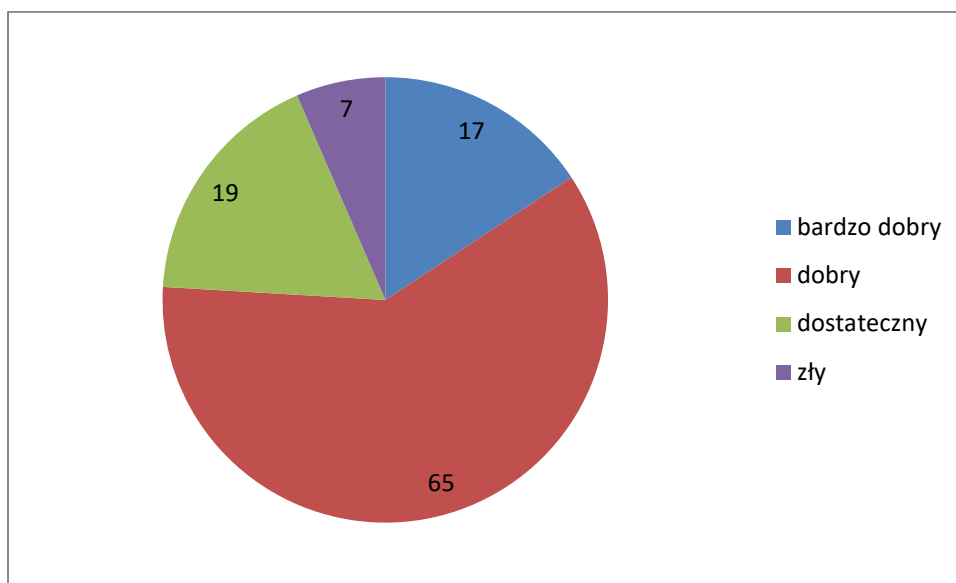

Źródło: Opracowanie własne.

Najwięcej, z ankietowanych mieszkańców gminy 39,81 % oceniło stan i jakość infrastruktury drogowej jako dobry (43 ankietowanych), Jako zły i bardzo zły – stan i jakość infrastruktury drogowej oceniło ogółem 17 ankietowanych (25% ogółu ankietowanych), kolejno 19 i 8 ankietowanych. Na dostateczny stan i jakość infrastruktury drogowej wskazało 29 uczestników badania (26,85 % respondentów). Infrastruktura drogowa (jej stan i jakość) uzyskała w badaniu 9 ocen bardzo dobrych.

2.9. Dostęp do sieci wodociągowej

Wykres 9. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępu do sieci wodociągowej.

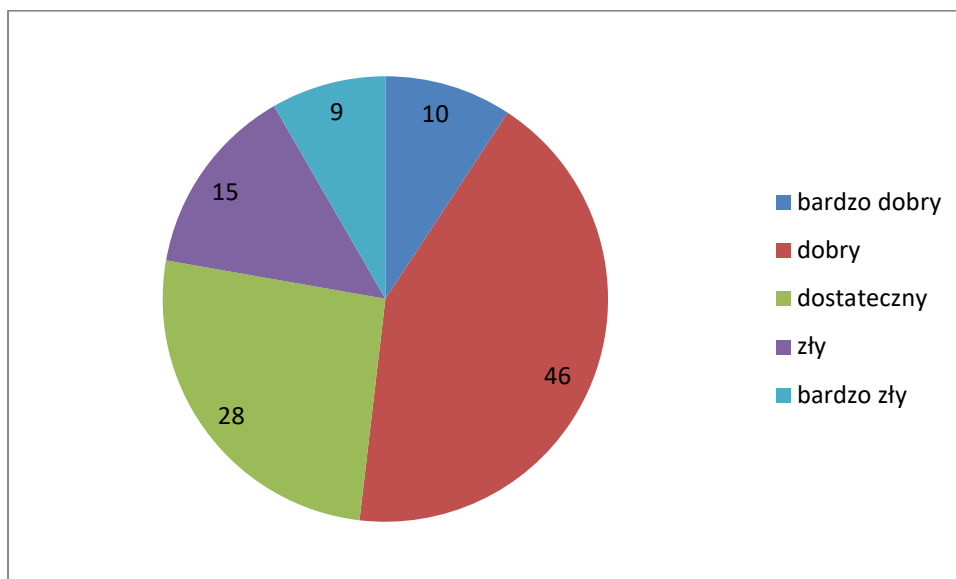

Źródło: Opracowanie własne.

Najwięcej uczestników badania – 65 osób oceniło dostęp do sieci wodociągowej w gminie jako dobry (60,18%), znacznie mniej respondentów wskazało na ocenę dostateczną w tym aspekcie (19 osób). Bardzo dobrze sytuację w zakresie dostępu do sieci wodociągowej określiło 17 uczestników badania. Zły dostęp do sieci wodociągowej wskazało ogółem 7 respondentów.

2.10. Dostęp do sieci kanalizacyjnej.

Wykres 10. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępu do sieci kanalizacyjnej.

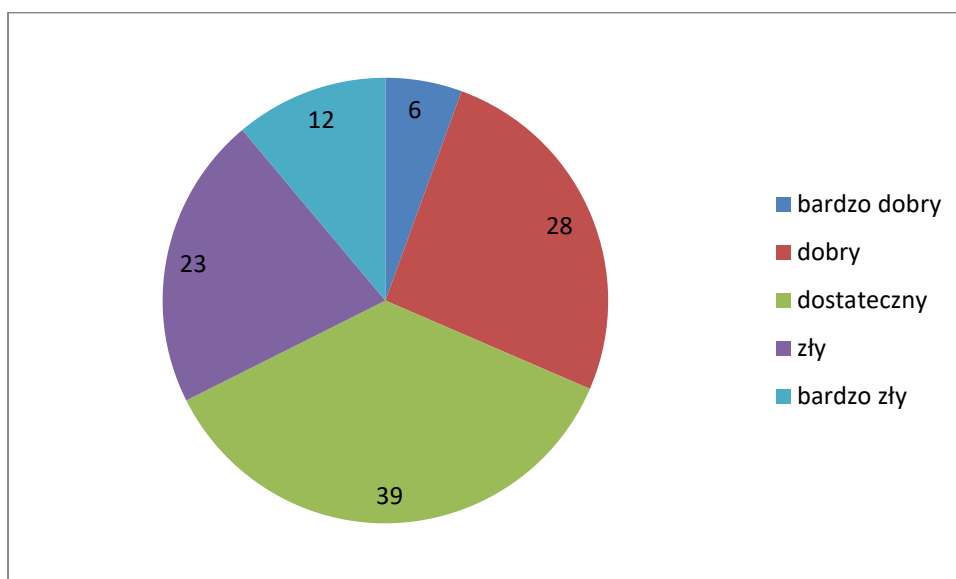

Źródło: Opracowanie własne.

System sieci kanalizacyjnej w Gminie Ciasna przez zdecydowaną większość respondentów został oceniony dobrze (42,59%) i dostatecznie (25,92%). Bardzo dobrze dostęp do sieci kanalizacyjnej oceniło 10 respondentów (9,25%). Źle i bardzo źle dostęp do sieci kanalizacyjnej oceniło 24 uczestników badania (ogółem 22,22% badanych).

2.11. Dostęp do transportu publicznego i komunikacji

Wykres 11. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępu do transportu publicznego i komunikacji.

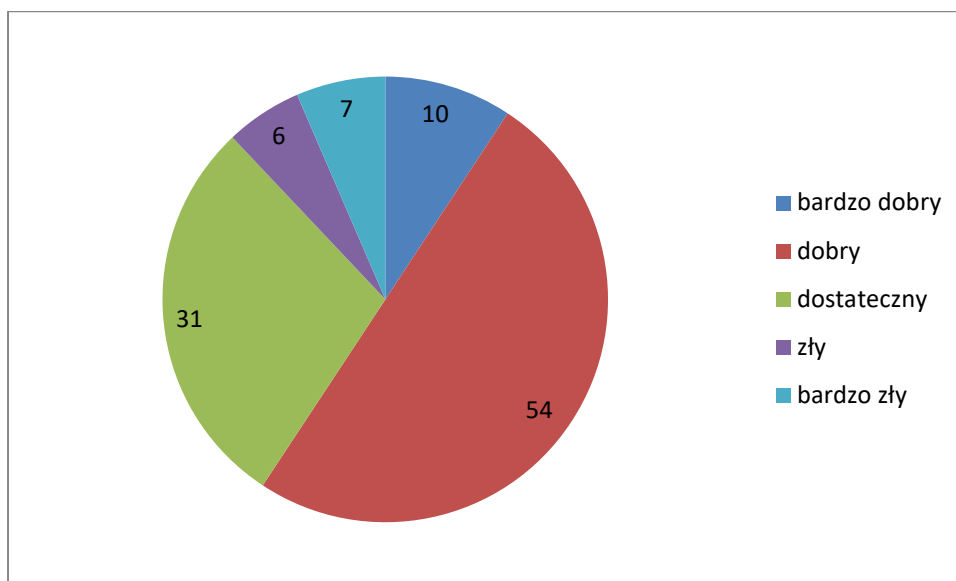

Źródło: Opracowanie własne.

Największa liczba respondentów dostępność do transportu publicznego i komunikacji w Gminie Ciasna oceniła na poziomie dostatecznym. Wskazanie takie dotyczyło 39 respondentów (36,11% ogółu ankietowanych). Dostępność do transportu publicznego i komunikacji na poziomie dobrym wskazało 28 respondentów (25,92%), a na poziomie bardzo dobrym 6 ankietowanych. Źle kwestie transportu publicznego i komunikacji w gminie oceniło 23 uczestników badania (21,29%), a bardzo źle 12 respondentów (11,11%).

2.12. Dostęp do Internetu i e-usług

Wykres 12. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępu do Internetu i e-usług.

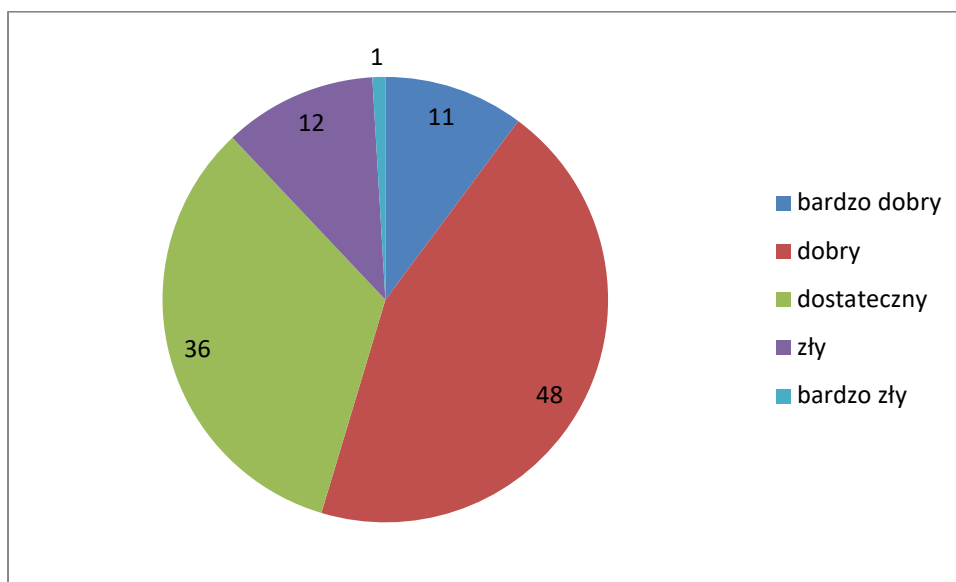

Źródło: Opracowanie własne.

Najwięcej spośród ankietowanych w Gminie Ciasna oceniło dostęp do Internetu i e-usług na poziomie dobrym, odpowiedź taką wskazały 54 osoby spośród ankietowanych (50,00%). Ocenę dostateczną dla analizowanego tematu wystawiło 31 osób (28,70% respondentów). Źle i bardzo źle dostęp do Internetu i e-usług oceniło ogółem 13 ankietowanych (kolejno 6 i 7 osób), z kolei bardzo dobrze aspekt ten oceniło 10 spośród 108 uczestników badania.

2.13. Bezpieczeństwo publiczne i zarządzanie kryzysowe

Wykres 13. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna bezpieczeństwa publicznego i zarządzania kryzysowego.

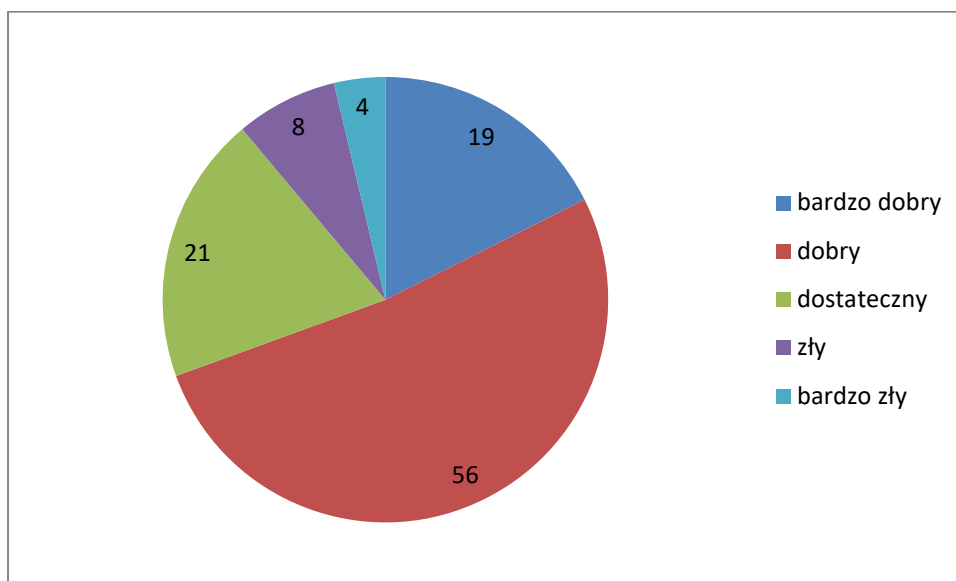
Źródło: Opracowanie własne.

Największa liczba respondentów (48 osób) oceniło bezpieczeństwo publiczne i zarządzanie kryzysowe w Gminie Ciasna na ocenę dobrą (44,44% ogółu wskazań). Nieco mniej – 36 uczestników badania oceniło analizowany aspekt na ocenę dostateczną (33,33% ogółu wskazań). Bezpieczeństwo publiczne i zarządzanie kryzysowe w gminie źle i bardzo źle oceniło ogółem 13 respondentów (kolejno 12 i 1 wskazanie).

Najwyższą bardzo dobrą ocenę dla analizowanego tematu wskazało 1 uczestników badania (nieco ponad 10% ogółu badanych).

2.14. Rynek pracy i zatrudnienie

Wykres 14. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna rynku pracy (możliwości zatrudnienia na terenie gminy lub w najbliższej okolicy).

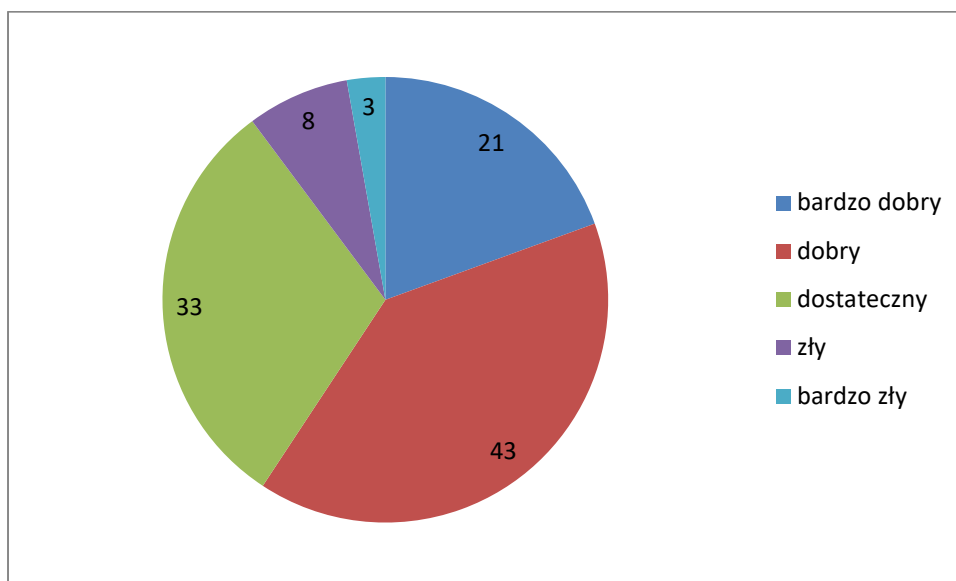
Źródło: Opracowanie własne.

Rynek pracy w Gminie Ciasna i najbliższej okolicy największa liczba respondentów oceniła dobrze - 56 wskazań, co stanowiło 51,85 % ogółu wskazań. Ocenę dostateczną analizowany aspekt uzyskał w opinii 21 uczestników badania (19,44% respondentów).

Niemal tyle samo (19 ankietowanych) osób wskazało ocenę bardzo dobrą dla lokalnego rynku pracy (17,59% ankietowanych). Źle i bardzo źle lokalny rynek pracy oceniło ogółem 12 osób uczestniczących w badaniu (kolejno 8 wskazań i 4 wskazania).

2.15. Dostępność i jakość pomocy społecznej

Wykres 15. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności i jakości pomocy społecznej.

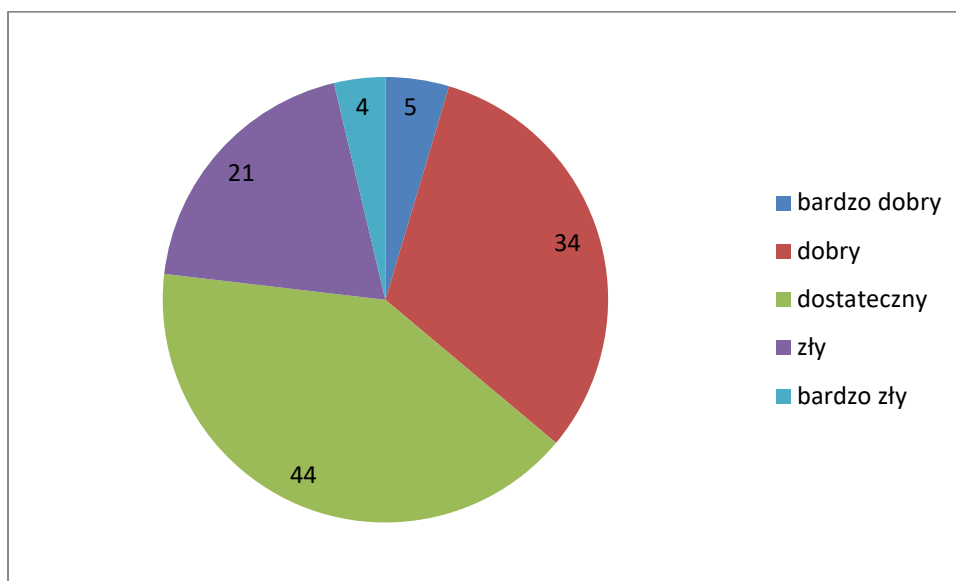

Źródło: Opracowanie własne.

Najwięcej wskazań w ocenie dostępności i jakości pomocy społecznej uzyskały oceny: dostateczna (33 respondentów – 30,55% ogółu wskazań) oraz ocena dobra (43 respondentów – 39,81% ogółu wskazań). Źle dostępność i jakość pomocy społecznej oceniło 8 badanych (7,40 % ogółu wskazań), a bardzo źle 3 respondentów. Dostępność i jakość pomocy społecznej uzyskała ocenę bardzo dobrą w opinii 21 uczestników badania (19,44% ogółu wskazań).

2.16. Dostępność i jakość opieki medycznej

Wykres 16. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności i jakości opieki zdrowotnej.

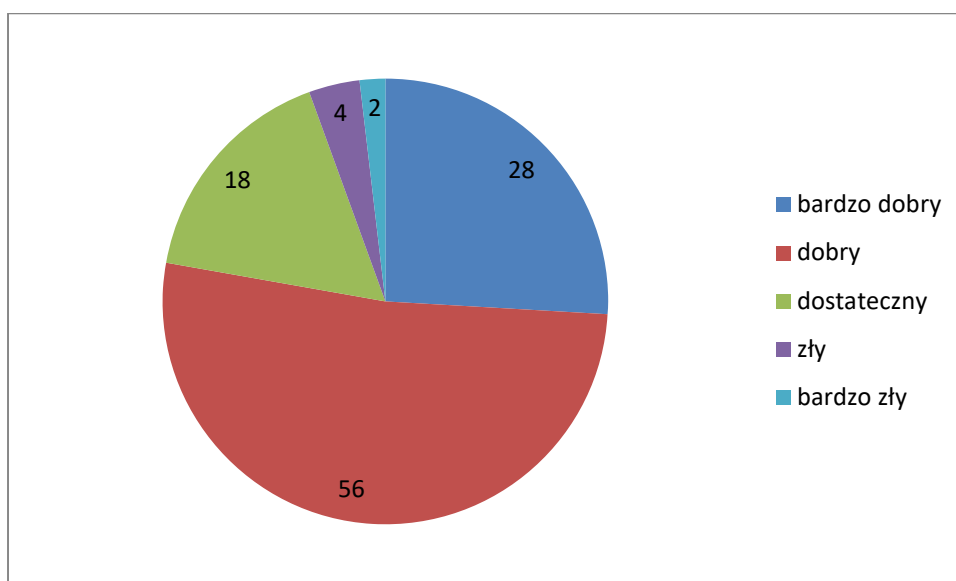

Źródło: Opracowanie własne.

Największa liczba uczestniczących w badaniu, 44 osoby oceniły dostępność i jakość opieki zdrowotnej na ocenę dostateczną (40,74%), niewiele mniej, 34 osoby wskazały na dobrą dostępność i jakość opieki medycznej w gminie (31,48%). Żle i bardzo źle analizowany wskaźnik oceniło ogółem 25 osób uczestniczące w ankiecie (kolejno 21 i 4 wskazania). Ocenę bardzo dobrą dla analizowanego czynnika wskazało 5 respondentów.

2.17. Dostępność i jakość edukacji przedszkolnej

Wykres 17. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności i jakości edukacji przedszkolnej.

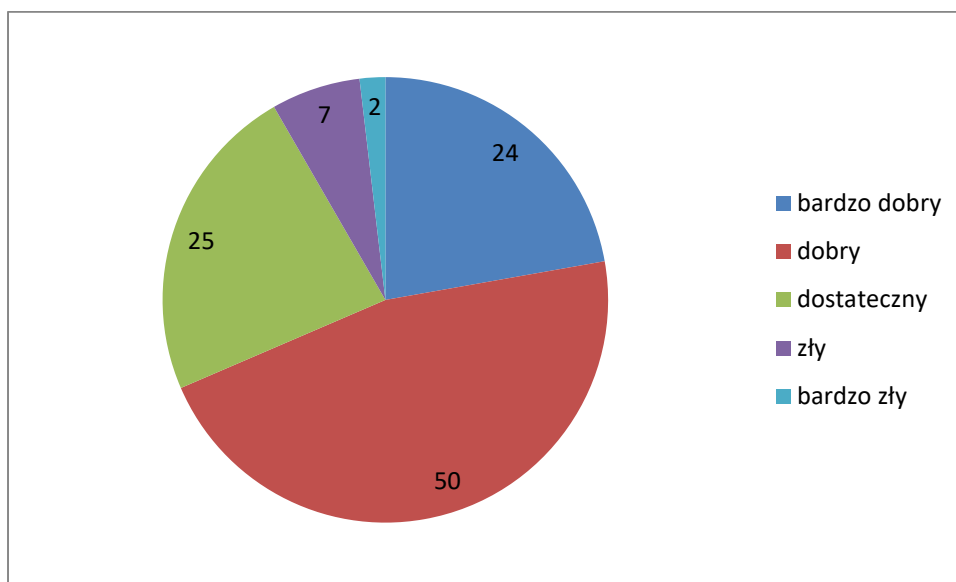

Źródło: Opracowanie własne.

Ponad połowa mieszkańców Gminy Ciasna uczestniczących w badaniu oceniła dostępność i jakość edukacji przedszkolnej na poziomie dobrym (51,85% wskazań). Niemal 1/3 ogółu respondentów oceniła analizowany aspekt na ocenę bardzo dobrą (25,92%). Ocena dostateczna uzyskała 18 wskazań mieszkańców. Żle i bardzo źle dostępność i jakość edukacji przedszkolnej oceniło ogółem 6 osób ankietowanych (kolejno 4 i 2 wskazania).

2.18. Dostępność i jakość szkolnictwa podstawowego

Wykres 18. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności i jakości szkolnictwa podstawowego.

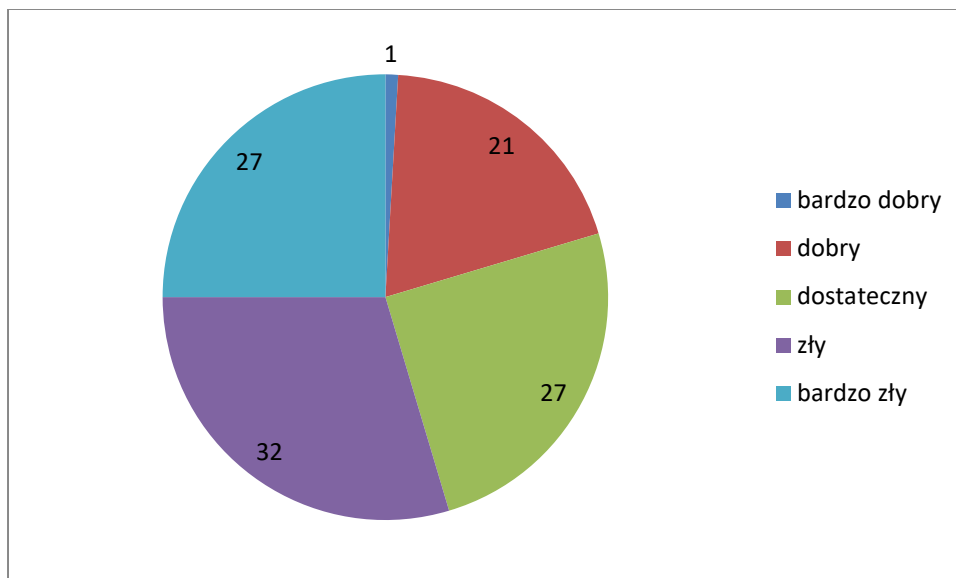

Źródło: Opracowanie własne.

Największa grupa uczestników badania oceniła dostępność i jakość szkolnictwa podstawowego w gminie na poziomie dobrym (50 wskazań tj.: 46,29% ogółu respondentów). Ocena dostateczna wskazana została przez 25 respondentów (23,14%). Niemal tyle samo respondentów oceniło analizowany aspekt na ocenę bardzo dobrą (24 wskazania). Żle i bardzo źle dostępność i jakość edukacji podstawowej w Gminie Ciasna oceniło ogółem 9 uczestników badania (kolejno 7 i 2 wskazania).

2.19. Dostępność i jakość szkolnictwa średniego i wyższego

Wykres 19. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności i jakości szkolnictwa średniego i wyższego.

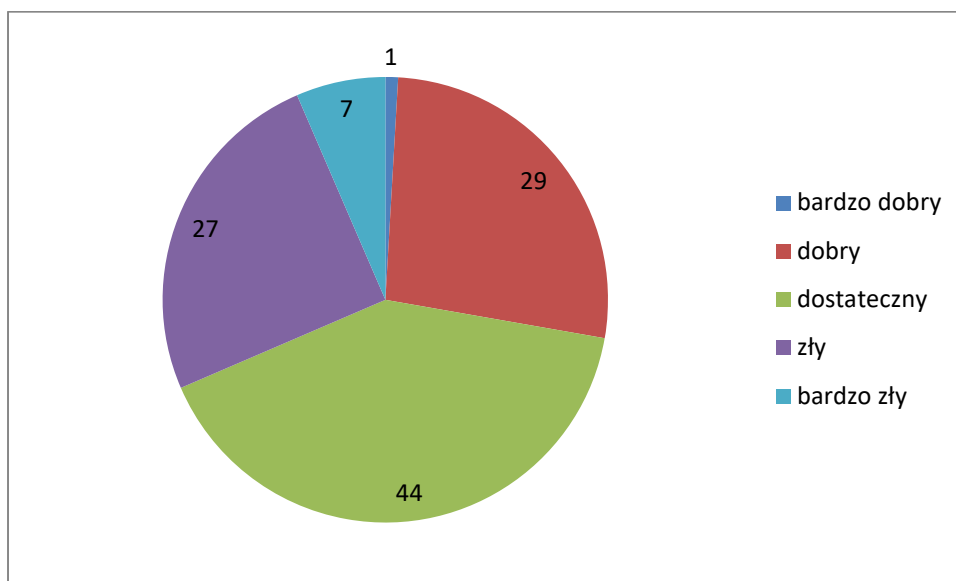

Źródło: Opracowanie własne.

Największa liczba respondentów oceniła dostępność i jakość szkolnictwa średniego i wyższego na ocenę złą (32 respondentów tj: 29,62% ogółu badanych). Na ocenę bardzo złą wskazało 27 respondentów (25%). Wynik dostateczny dla analizowanego czynnika preferowało 27 uczestników badania, nieco mniej (21 respondentów) oceniło dostępność i jakość edukacji średniej i wyższej na poziomie dobrym, a zaledwie jedna uczestnicząca w badaniu osoba oceniła ten czynnik bardzo dobrze.

2.20. Oferta turystyczna i zagospodarowania czasu wolnego

Wykres 20. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna oferty turystycznej i zagospodarowania czasu wolnego.

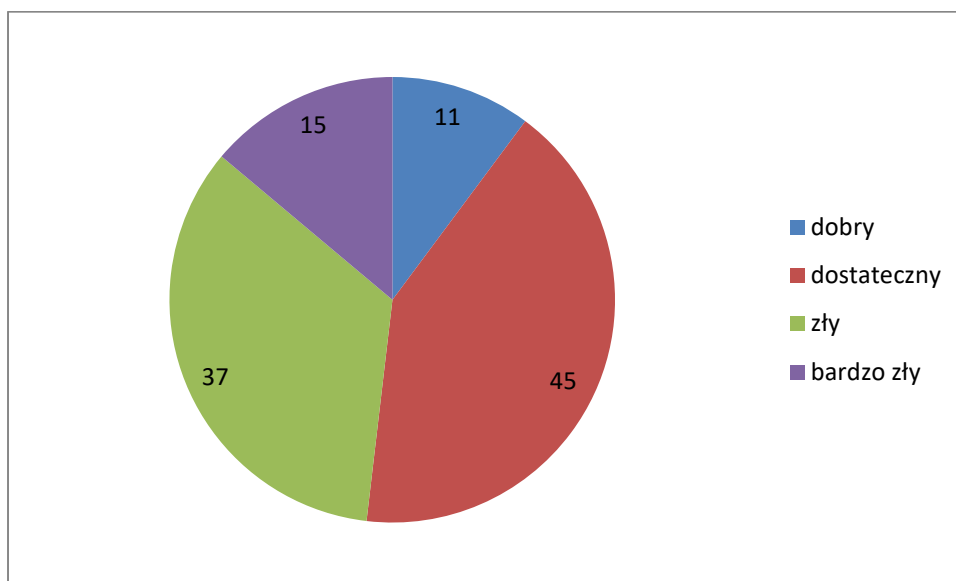
Źródło: Opracowanie własne.

Zdecydowanie najwięcej (44 ankietowanych) oceniło ofertę turystyczną i zagospodarowania czasu wolnego na ocenę dostateczną (40,74% ogółu respondentów), następny w kolejności wynik to ocena dobra (wskazanie 29 respondentów tj.: 27,88% ogółu badanych).

Źle ofertę turystyczną i zagospodarowania czasu wolnego oceniło 27 osób uczestniczących w badaniu (25% ankietowanych), 7 osób wskazało na ocenę bardzo źle, a jedynie 1 osoba oceniła analizowany aspekt na ocenę bardzo dobrą.

2.21. Baza gastronomiczna

Wykres 21. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna bazy gastronomicznej (bary, restauracje).

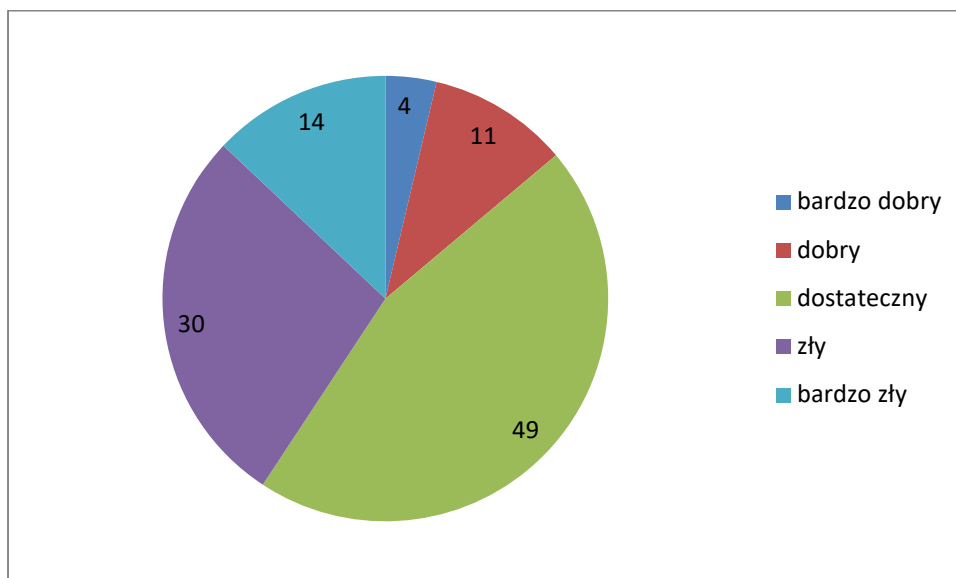

Źródło: Opracowanie własne.

Największa liczba z uczestników badania (45 osób, tj.: 41,66% ogółu badanych) oceniła bazę gastronomiczną w gminie na poziomie dostatecznym, ocena zła uzyskała kolejną liczbę wskazań tj. 37 (tj. 34,26% ogółu badanych), zdecydowanie mniej respondentów (15 osób) oceniło bazę gastronomiczną jako bardzo złą. Bardzo dobrze, bazę gastronomiczną oceniło 11 ankietowanych.

2.22. Dostępność do bazy noclegowej

Wykres 22. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności do bazy noclegowej.

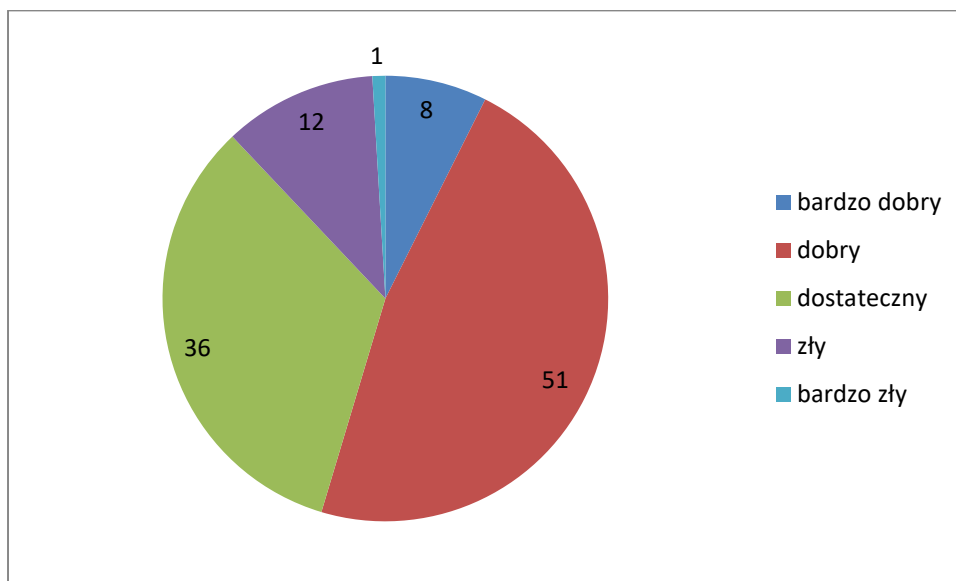

Źródło: Opracowanie własne.

Największa liczba respondentów, 49 osób oceniło dostęp do bazy noclegowej w gminie dostatecznie, następną najczęściej wskazywaną oceną była ocena źle (30 wskazań respondentów). Bardzo źle analizowany aspekt oceniło 14 uczestników badania, a dobrze 11 ankietowanych. Ocenę bardzo dobrą dla niniejszego czynnika wskazało 4 ankietowanych.

2.23. Dostępność terenów inwestycyjnych i budowlanych

Wykres 23. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna dostępności terenów inwestycyjnych i budowlanych.

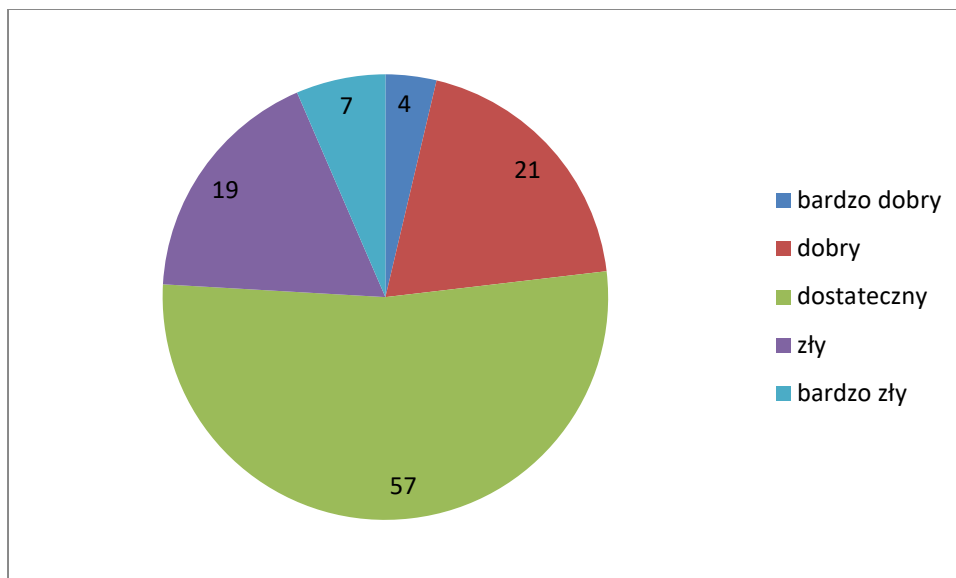
Źródło: Opracowanie własne.

Najwięcej respondentów (51 osób – niemal 50% badanych) oceniło dostępność terenów inwestycyjnych i budowlanych w gminie na poziomie dobrym. Nieco mniej, 36 respondentów oceniło ten aspekt dostatecznie, a 12 ankietowanych wskazało ocenę złą.

Bardzo źle dostępność terenów inwestycyjnych i budowlanych w gminie oceniła tylko 1 osoba, a bardzo dobrze 8 spośród ogółu respondentów.

2.24. Aktywność organizacji pozarządowych

Wykres 24. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna aktywności organizacji pozarządowych.

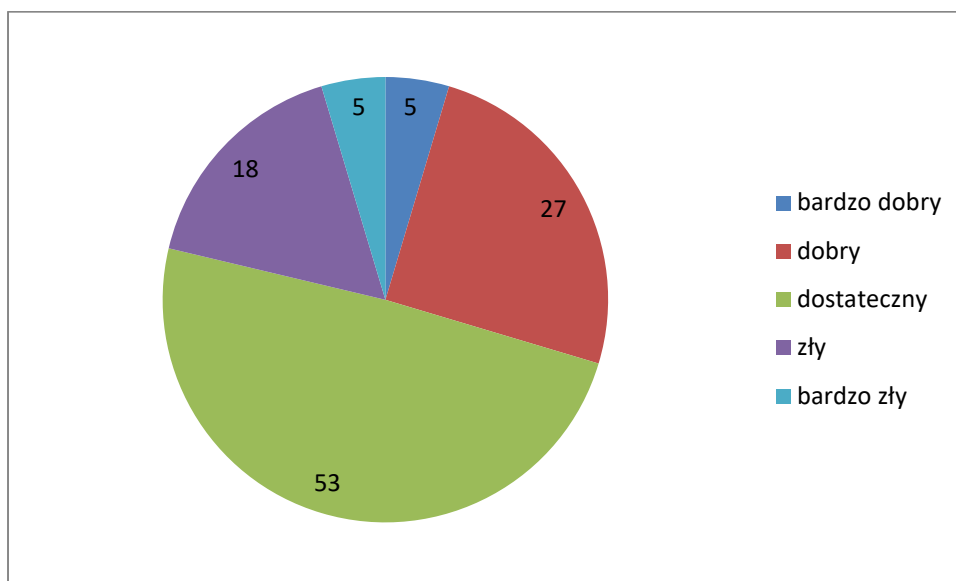
Źródło: Opracowanie własne.

Najwięcej osób spośród ankietowanych oceniło aktywność organizacji pozarządowych w gminie Ciasna na poziomie dostatecznym (ponad 50% respondentów), kolejną oceną, którą ankietowani wystawili organizacjom pozarządowym była ocena dobra (21 wskazań ankietowanych).

Źle aktywność organizacji pozarządowych oceniło 19 ankietowanych, bardzo źle 7 uczestników badania, a bardzo dobrze jedynie 4 osoby uczestniczące w badaniu.

2.25. Wpływ epidemii COVID-19 na warunki życia w gminie

Wykres 25. Ocena przez mieszkańców Gminy Ciasna wpływu epidemii COVID-19 na warunki życia w gminie.

Źródło: Opracowanie własne.

Zdecydowanie najwięcej respondentów (53 osoby) wpływ epidemii COVID-19 na warunki życia w gminie oceniło na ocenę dostateczną. Dobrze wpływ epidemii na warunki życia oceniło 27 ankietowanych, a bardzo dobrze 5 uczestników badania. Zły wpływ COVID-19 na warunki życia w gminie wskazało 18 respondentów, a bardzo zły 5 osób.

Druga część badania ankietowego dotyczyła kluczowych z punktu widzenia rozwoju Gminy Ciasna działań, które powinny być realizowane w latach 2022-2030. Ankietowani mieli do wyboru w dostępnej kafeterii odpowiedzi oraz możliwość wskazania innych przedsięwzięć i pomysłów nie ujętych w kafeterii.

Druga część ankiety dla mieszkańców, w ramach procesu partycypacji społecznej w przygotowaniu strategii, dotyczyła potencjalnych działań i obszarów, w których Gmina Ciasna powinna zintensyfikować działania przez najbliższe lata. Respondenci mogli spośród wskazań wybrać maksymalnie pięć obszarów tematycznych dotyczących rozwoju gminy. Ankietowani nie wykorzystali możliwości rozwinięcia kafeterii. Nie podano wskazań w propozycji „inne”. Odpowiedzi zostały w poszczególnych zagadnieniach zsumowane, a ich wyniki przedstawiono w poniższej tabeli oraz na wykresach.

Tabela 15. Najważniejsze działania związane z rozwojem Gminy Ciasna w latach 2022-2030 – wyniki badania ankietowego.

L.p.	Nazwa działania	Liczba odpowiedzi
1	ułatwienia dla przedsiębiorców, zwiększenie oferty terenów inwestycyjnych, pozyskiwanie inwestorów branżowych / sektorowych	20
2	rozbudowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej	43
3	stworzenie produktu turystycznego w oparciu o potencjał przyrodniczy i kulturowy Gminy	22
4	budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów infrastruktury sportowej i rekreacyjnej	22
5	budowa, rozbudowa, modernizacja i rewitalizacja obiektów kultury, w tym obiektów zabytkowych (dziedzictwa kulturowego i historycznego)	25
6	rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej	31
7	rozwój systemu segregacji odpadów	31
8	wsparcie finansowe na rozwój odnawialnych źródeł energii (np. fotowoltaiki, pomp ciepła) oraz edukacja ekologiczna	46
9	budowa i modernizacja dróg	52
10	budowa i modernizacja ciągów pieszych, tras oraz ścieżek rowerowych	39
11	rozwój transportu publicznego i komunikacji z sąsiednimi miastami i gminami	33
12	poprawa estetyki przestrzeni publicznych, miejsc spotkań mieszkańców, miejsc reprezentacyjnych	10
13	rozbudowa miejsc opieki i rehabilitacji dla seniorów	16
14	zwiększenie dostępności do programów zmniejszających bezrobocie i problemy społeczne	11
15	lepszy dostęp do opieki zdrowotnej	47
16	modernizacja i wyposażenie przedszkoli oraz szkół	31
17	promocja turystyczna i gospodarcza gminy	9
18	rozwój usług publicznych dostępnych przez Internet	16
19	organizacja wydarzeń kulturalnych i sportowych	26
20	sprawny urząd i samorząd gminny	24
21	rozwój rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego	10
22	Inne - Rozbudowa sieci światłowodowej	1
23	Inne - Modernizacja i wyposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych	1
24	Inne – dostęp do Internetu światłowodowego	1
25	Inne – lepsza komunikacja	1
26	Inne – poprawa obsługi inwestorów	1
27	Inne – światłowody w miejscowości Ciasna	1
28	Inne – zlikwidowanie zakładu produkcji podłoża pod pieczarki	2
29	Inne – uruchomienie bankomatu w Sierakowie Śląskim	1
30	Inne – rozbudowa miejsc opieki i rehabilitacji dla wszystkich mieszkańców.	1

Źródło: opracowanie własne.

Odpowiedzi uczestników ankiety podzielono na cztery grupy:

- Grupa 1 – obszary tematyczne, które uzyskały największą liczbę odpowiedzi. Oznaczone kolorem czerwonym.
- Grupa 2 – obszary tematyczne, które uzyskały od 30 do 40 wskazań. Oznaczone kolorem zielonym.
- Grupa 3 – obszary tematyczne, które uzyskały od 20 do 29 wskazań. Oznaczone kolorem niebieskim.
- Grupa 4 – obszary tematyczne, które uzyskały od 11 do 19 wskazań. Oznaczone kolorem czarnym.
- Grupa 5 – obszary tematyczne, które uzyskały od 1 do 10 wskazań. Oznaczone kolorem pomarańczowym.

W grupie 1 uczestnicy ankiety wskazali następujące obszary tematyczne, według największej liczby wskazań:

- ✓ Budowa i modernizacja dróg – 52 wskazania;
- ✓ Lepszy dostęp do opieki zdrowotnej – 47 wskazań;
- ✓ wsparcie finansowe na rozwój odnawialnych źródeł energii (np. fotowoltaiki, pomp ciepła) oraz edukacja ekologiczna – 46 wskazań;
- ✓ rozbudowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej – 43 wskazania;

W grupie 2 uczestnicy ankiety wskazali następujące obszary tematyczne, według największej liczby wskazań:

- ✓ budowa i modernizacja ciągów pieszych, tras oraz ścieżek rowerowych – 39 wskazań;
- ✓ rozwój transportu publicznego i komunikacji z sąsiednimi miastami i gminami – 33 wskazania;
- ✓ rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej – 31 wskazań;
- ✓ rozwój systemu segregacji odpadów – 31 wskazań;
- ✓ modernizacja i wyposażenie przedszkoli oraz szkół – 31 wskazań;

W grupie 3 uczestnicy ankiety wskazali następujące obszary tematyczne, według największej liczby wskazań:

- ✓ organizacja wydarzeń kulturalnych i sportowych – 26 wskazań;
- ✓ budowa, rozbudowa, modernizacja i rewitalizacja obiektów kultury, w tym obiektów zabytkowych (dziedzictwa kulturowego i historycznego) – 25 wskazań;
- ✓ sprawny urząd i samorząd gminny – 24 wskazania;
- ✓ stworzenie produktu turystycznego w oparciu o potencjał przyrodniczy i kulturowy Gminy – 22 wskazania;
- ✓ budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów infrastruktury sportowej i rekreacyjnej – 22 wskazania;
- ✓ ułatwienia dla przedsiębiorców, zwiększenie oferty terenów inwestycyjnych, pozyskiwanie inwestorów branżowych / sektorowych – 20 wskazań;

W grupie 4 uczestnicy ankiety wskazali następujące obszary tematyczne, według największej liczby wskazań:

- ✓ rozbudowa miejsc opieki i rehabilitacji dla seniorów – 16 wskazań;
- ✓ rozwój usług publicznych dostępnych przez Internet – 16 wskazań;
- ✓ zwiększenie dostępności do programów zmniejszających bezrobocie i problemy społeczne – 11 wskazań;

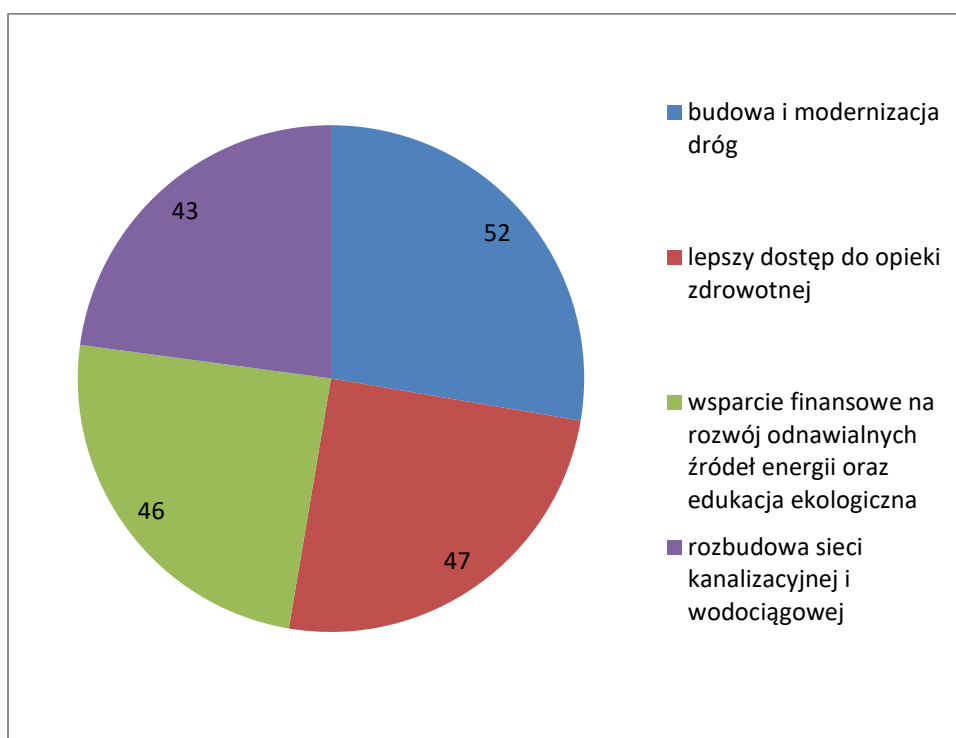
W grupie 5 uczestnicy ankiety wskazali następujące obszary tematyczne, według największej liczby wskazań:

- ✓ poprawa estetyki przestrzeni publicznych, miejsc spotkań mieszkańców, miejsc reprezentacyjnych – 10 wskazań;
- ✓ rozwój rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego – 10 wskazań;
- ✓ promocja turystyczna i gospodarcza gminy – 9 wskazań;
- ✓ Inne, które wskazali ankietowani (po 1 wskazaniu): rozbudowa sieci światłowodowej; modernizacja i doposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych; dostęp do Internetu światłowodowego; lepsza komunikacja; poprawa obsługi inwestorów; światłowody w miejscowości Ciasna; zlikwidowanie zakładu produkcji podłoża pod pieczarki; uruchomienie bankomatu w Sierakowie Śląskim; rozbudowa miejsc opieki i rehabilitacji dla wszystkich mieszkańców.

Wyniki badania w Gminie Ciasna wskazują przede wszystkim na duże zapotrzebowanie związane z podstawową infrastrukturą techniczną, niezbędną do życia i funkcjonowania społeczności lokalnej oraz z dostępem do opieki medycznej.

Wśród najważniejszych potrzeb mieszkańcy wskazali na pierwszych miejscach budowę i modernizację dróg oraz lepszy dostęp do opieki zdrowotnej. Równie ważne dla ankietowanych było wsparcie finansowe na rozwój odnawialnych źródeł energii (np. fotowoltaiki, pomp ciepła) i edukacja ekologiczna oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej.

Wykres 26. Kluczowe obszary rozwoju (Grupa 1) Gminy Ciasna w opinii mieszkańców.

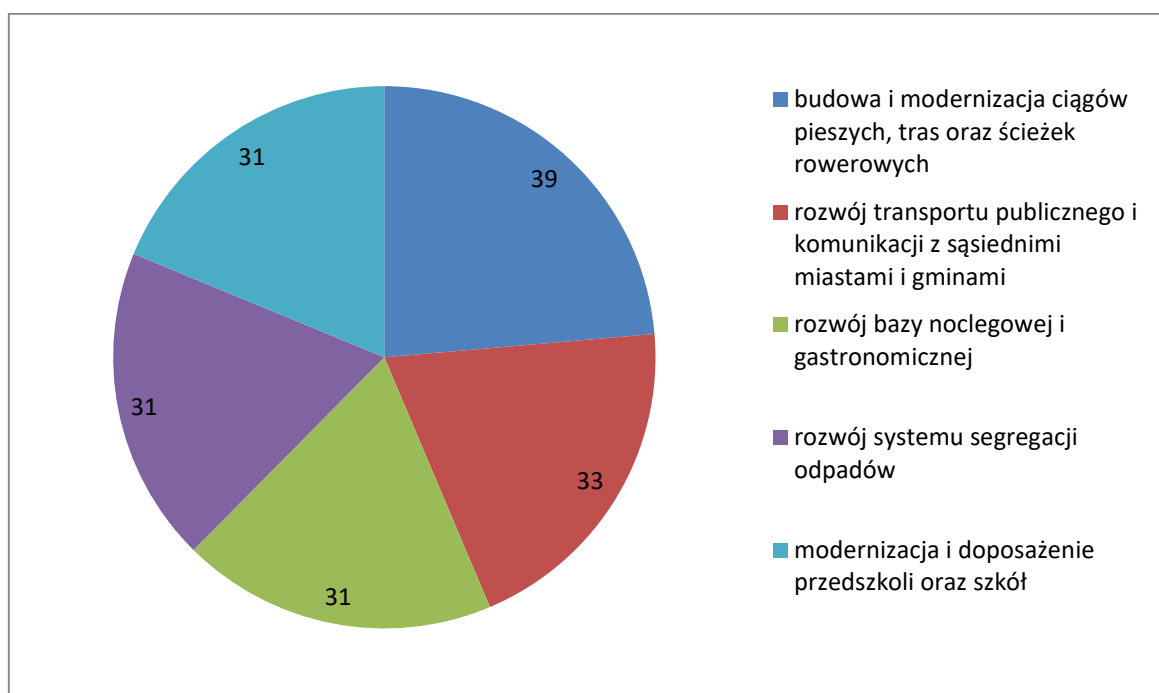
Źródło: opracowanie własne.

Druga grupa ważności obszarów rozwojowych dla Gminy Ciasna, zgodnie z opinią mieszkańców, również dotyczyła infrastruktury technicznej.

Wskazane obszary tematyczne dotyczące infrastruktury technicznej obejmowały: budowa i modernizacja ciągów pieszych, tras oraz ścieżek rowerowych. W następnej kolejności ankietowani wskazywali na konieczność rozwoju transportu publicznego i komunikacji z sąsiednimi miastami i gminami, a także na rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej oraz rozwój systemu segregacji odpadów.

W opinii ankietowanych ważnym polem działania Gminy Ciasna powinna być również modernizacja i doposażenie przedszkoli oraz szkół.

Wykres 27. Kluczowe obszary rozwoju (Grupa 2) Gminy Ciasna w opinii mieszkańców.

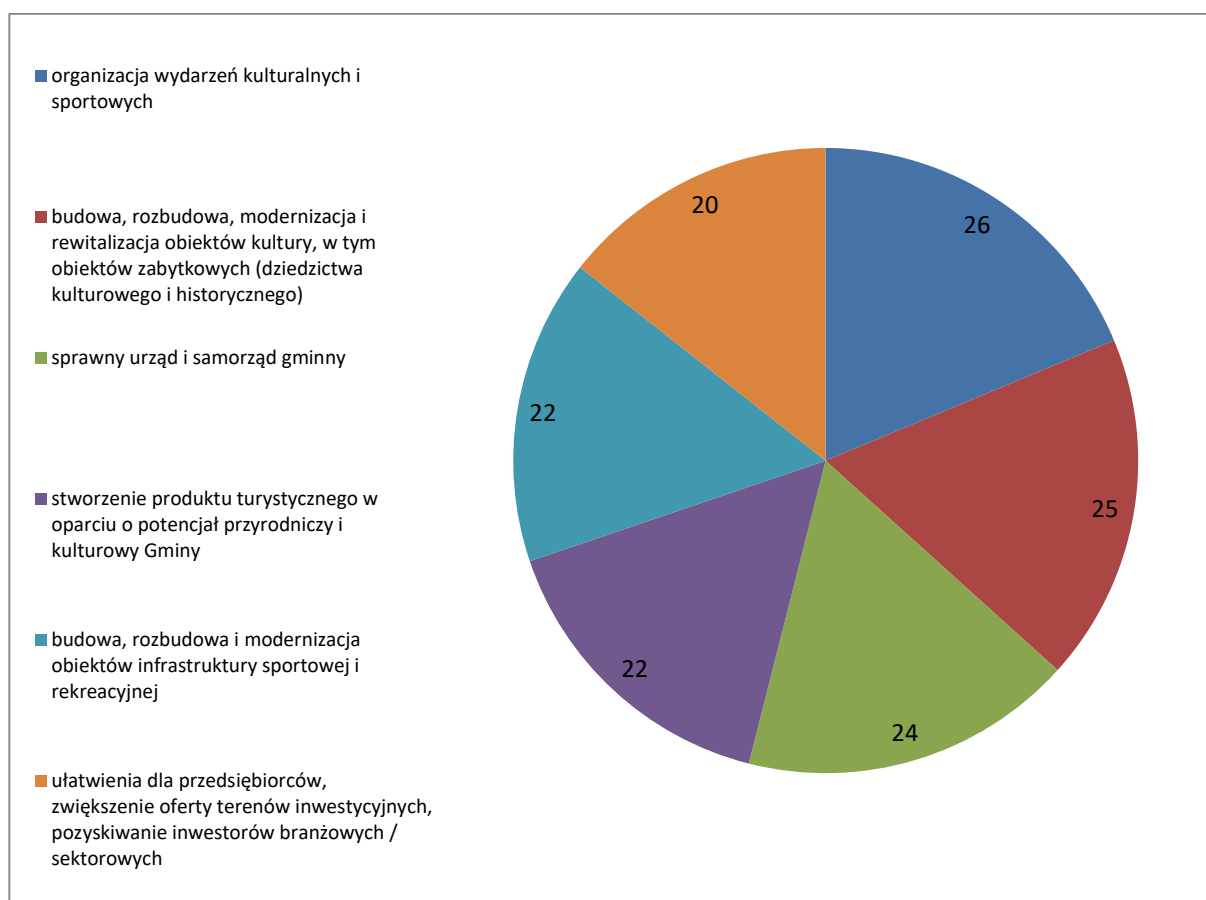
Źródło: opracowanie własne.

W trzeciej grupie wskazań, zgodnie z opinią mieszkańców Gminy Ciasna znalazły się przede wszystkim zagadnienia związane z organizacją wydarzeń kulturalnych i sportowych, a także budową, rozbudową, modernizacją i rewitalizacją obiektów kultury, w tym obiektów zabytkowych (dziedzictwa kulturowego i historycznego).

Mieszkańcy wskazali również na sprawny samorząd i urząd gminy oraz na stworzenie produktu turystycznego w oparciu o potencjał przyrodniczy i kulturowy Gminy, a także na budowę, rozbudowę i modernizację obiektów infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.

Grupę trzecią zagadnień zamykają ułatwienia dla przedsiębiorców, zwiększenie oferty terenów inwestycyjnych, pozyskiwanie inwestorów branżowych / sektorowych.

Wykres 28. Kluczowe obszary rozwoju (Grupa 3) Gminy Ciasna w opinii mieszkańców.

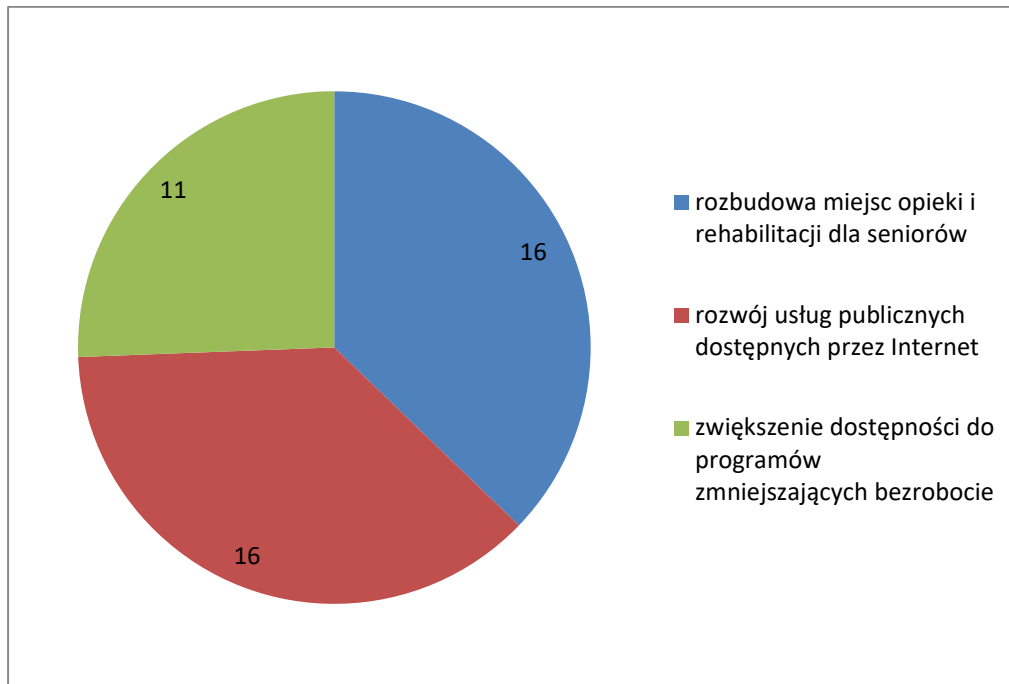

Źródło: opracowanie własne.

Czwarta grupa wskazań dla działań priorytetowych gminy dotyczyła przede wszystkim spraw i problemów społecznych oraz nowoczesnych technologii.

Respondenci wskazywali na następujące obszary tematyczne: rozbudowa miejsc opieki i rehabilitacji dla seniorów; rozwój usług publicznych dostępnych przez Internet oraz zwiększenie dostępności do programów zmniejszających bezrobocie i problemy społeczne.

Wykres 29. Kluczowe obszary rozwoju (Grupa 4) Gminy Ciasna w opinii mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne.

W piątej grupie znalazły się proponowane działania rozwojowe, które w zestawieniu z innymi kluczowymi obszarami były najniżej oceniane, ale na tyle ważne że respondenci wskazywali na konieczność ich realizacji w Gminie Ciasna.

W grupie tej znalazły się trzy obszary tematyczne, które otrzymały zdecydowanie więcej wskazań: poprawa estetyki przestrzeni publicznych, miejsc spotkań mieszkańców, miejsc reprezentacyjnych; rozwój rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego; promocja turystyczna i gospodarcza gminy oraz „inne” propozycje definiowane bezpośrednio przez ankietowanych, a które to wskazywane były tylko jednokrotnie: rozbudowa sieci światłowodowej; modernizacja i wyposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych; dostęp do Internetu światłowodowego; lepsza komunikacja; poprawa obsługi inwestorów; światłowody w miejscowości Ciasna; zlikwidowanie zakładu produkcji podłoża pod pieczarki; uruchomienie bankomatu w Sierakowie Śląskim; rozbudowa miejsc opieki i rehabilitacji dla wszystkich mieszkańców.

3. Wnioski z diagnozy.

3.1. Przestrzeń, środowisko, bioróżnorodność.

Poniżej przedstawiono wnioski wynikające z diagnozy Gminy Ciasna oraz przeprowadzonego procesu partycypacji społecznej w zakresie obszarów: Przestrzeń – Środowisko – Bioróżnorodność.

Wnioski:

Gmina Ciasna dysponuje znaczącym potencjałem umożliwiającym stworzenie markowego produktu turystycznego opartego o potencjał przyrodniczy i różnorodność biologiczną oraz elementy dziedzictwa kulturowego. Potencjał gminy umożliwia wykreowanie produktu o charakterze turystyki przyrodniczej, aktywnej uwzględniającym walory przyrodnicze i ekologiczne jako bazowe w kształtowaniu oferty.

Potencjał przyrodniczy Gminy Ciasna wymaga działań z zakresu ochrony czynnej, wspierania różnorodności biologicznej, edukacji ekologicznej. .

Negatywny wpływ na środowisko ma niska emisja i niewystarczające środki finansowe umożliwiające zwiększenie popularyzacji wśród mieszkańców odnawialnych źródeł energii.

W najbliższych latach kluczowe będą również działania na terenie Gminy Ciasna związane z adaptacją do zmian klimatu.

Dziedzictwo przyrodnicze, przestrzeń i różnorodność biologiczna stanowi znaczący potencjał rozwojowy gminy.

Istotnym dla przyszłości przestrzeni aktywizujących mieszkańców i łączących potencjał przyrodniczy z kulturowym jest zadbanie o zabytki stanowiące dziedzictwo historyczne gminy – rewitalizacja i nadanie nowych funkcji na potrzeby społeczności lokalnej i turystyki.

3.2. Społeczeństwo

Poniżej przedstawiono wnioski wynikające z diagnozy Gminy Ciasna oraz przeprowadzonego procesu partycypacji społecznej w zakresie obszaru: Społeczeństwo.

Wnioski:

Zmiany zachodzące w ostatnich latach zarówno w Polsce, jak i w gminach województwa śląskiego charakteryzują się spadkiem liczby mieszkańców, ujemnym przyrostem naturalnym, spadkiem liczby osób w wieku produkcyjnym oraz znacznym wzrostem liczby ludności w wieku poprodukcyjnym co jest zgodne z trendami regionalnymi i ogólnokrajowymi, w zakresie starzenia się społeczeństwa.

Konieczne będzie rozwijanie usług i oferty, w tym rozwiązań medycznych dedykowanych osobom w wieku poprodukcyjnym. Niezbędne będzie wdrożenie działań związanych ze „srebrną gospodarką”. Rekomenduje się również działania mające na celu zatrzymanie

procesu spadku liczby mieszkańców oraz przyciągania do Gminy Ciasna nowych mieszkańców, zwłaszcza w wieku produkcyjnym. Bezpośrednie sąsiedztwo miast na prawach powiatu: Lublińca i Częstochowy oraz dobra komunikacja ze stolicą województwa śląskiego oraz województwem opolskim stanowią dla gminy szanse na pozyskanie nowych mieszkańców, którzy pracują i uczą się w mieście, a chcą zamieszkiwać w bliskiej odległości od ośrodka miejskiego. Wymagane będą działania mające na celu promocję gminy jako dobrego miejsca do zamieszkania.

3.3. Gospodarka i Rynek Pracy

Poniżej przedstawiono wnioski wynikające z diagnozy Gminy Ciasna oraz przeprowadzonego procesu partycypacji społecznej w zakresie obszaru: Gospodarka i Rynek Pracy.

Wnioski:

W Gminie Ciasna niezbędne są dalsze działania mające na celu zwiększenie liczby prowadzonych działalności gospodarczych i przedsiębiorstw, z ukierunkowaniem na przedsiębiorstwa działające według idei zrównoważonego rozwoju i z poszanowaniem środowiska naturalnego. Gmina Ciasna stanowi dobre zaplecze do rozwijania przedsiębiorczości opartej o telepracę, pracę zdalną. Jednocześnie rozwijać mogą się przedsiębiorstwa usługowe różnego rodzaju, wykorzystując potencjał osobowy zarówno Gminy Ciasna, jak i gmin ościennych oraz miast powiatowych: Lublińca i Częstochowy.

W Gminie Ciasna niezbędne są dalsze działania promocyjne i wspierające rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie dobrego klimatu do inwestowania w przedsiębiorczość i tworzenie miejsc pracy w gminie, zwłaszcza w oparciu o potencjał dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i turystykę, konieczne będzie także wspieranie działań dedykowanych dla firm innowacyjnych i wdrażających innowacje.

Niezbędne są także działania dotyczące zminimalizowania i docelowo zatrzymania procesu bezrobocia na minimalnym poziomie, niezbędne są programy przekwalifikowania i nabywania nowych kompetencji oraz działania społeczne i wspierające osoby bezrobotne i zagrożone marginalizacją.

3.4. Turystyka i Kultura

Poniżej przedstawiono wnioski wynikające z diagnozy Gminy Ciasna oraz przeprowadzonego procesu partycypacji społecznej w zakresie obszaru: Turystyka i Kultura.

Wnioski:

Gmina dysponuje znaczącym potencjałem w zakresie stworzenia produktu turystyki przyrodniczej, przyrodniczo-kulturowej, specjalistycznej. Opartej o lokalne zasoby różnorodności biologicznej, trasy rowerowe i piesze, a także zabytki dziedzictwa kulturowego i historycznego. Dodatkowo uzupełnienie tego potencjału stanowią instytucje kultury i lokalne organizacje pozarządowe dedykujące swoją ofertę mieszkańcom.

W najbliższych kilku latach należałoby podjąć działania mające na celu:

- stworzenie i wdrożenie produktu turystycznego opartego o zasoby i potencjał gminy,
- zintegrowanie współpracy organizacji pozarządowych w zakresie rozwijania oferty dedykowanej mieszkańcom i budowania oferty dla turystów odwiedzających gminę,
- rozwój bazy infrastrukturalnej instytucji kultury oraz organizacji pozarządowych,
- wspieranie przedsiębiorczości związanej z turystyką przyrodniczą oraz turystyką kulturową i weekendową,
- kreowanie działań związanych ze specjalizacją oferty turystycznej i kulturalnej w gminie.

3.5. Infrastruktura techniczna

Poniżej przedstawiono wnioski wynikające z diagnozy Gminy Ciasna oraz przeprowadzonego procesu partycypacji społecznej w zakresie obszaru: Infrastruktura techniczna.

Wnioski:

Kluczowe dla dalszego zrównoważonego rozwoju Gminy Ciasna jest infrastruktura techniczna. Konieczna jest jej dalsza rozbudowa przede wszystkim z zakresu sieci wodono-kanalizacyjnej, ale także energetycznej, w tym sieci przesyłowych ułatwiających prosumentom produkcję i zbywanie energii elektrycznej pozyskanej z odnawialnych źródeł energii.

Zarówno z punktu widzenia ochrony środowiska, jak i zapewnienia mieszkańcom odpowiednich warunków do życia i zamieszkania niezbędne jest pełne skanalizowanie obszaru gminy w ciągu najbliższych kilku lat.

Kolejnym ważnym elementem infrastruktury technicznej dla rozwoju gminy są działania ukierunkowane na rozwój i popularyzację odnawialnych źródeł energii, takich jak instalacje solarne / fotowoltaiczne oraz pompy ciepła. Niezbędne są działania mające na celu

ograniczenie niskiej emisji oraz ograniczenie wykorzystania paliw złej jakości, w szczególności paliw stałych

Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła wymaga działań związanych z jego dalszym zwiększaniem.

Niezbędne są również bieżące nakłady na odtworzenia, remonty i modernizację dróg gminnych. Gmina Ciasna powinna również rozwijać w dalszym ciągu sieć tras rowerowych i traktów / tras / ścieżek pieszych, w tym przyrodniczych, przyrodniczo-kulturowych i turystycznych.

3.6. Infrastruktura społeczna

Poniżej przedstawiono wnioski wynikające z diagnozy Gminy Ciasna oraz przeprowadzonego procesu partycypacji społecznej w zakresie obszaru: Infrastruktura społeczna.

Wnioski:

W najbliższych latach konieczne będą inwestycje w budowę, rozbudowę i rewitalizację oraz doposażenie obiektów edukacji szkolnej, a także świetlic i ośrodków kultury celem uatrakcyjnienia oferty nauczania i czasu wolnego. Niezbędna będzie dalsza współpraca z organizacjami pozarządowymi w celu podniesienia atrakcyjności oferty dla mieszkańców i turystów, również poprzez realizację partnerskich projektów gminy z ngo. Należy również wspierać działania związane z poprawą dostępności do opieki medycznej mieszkańców gminy, a także w zakresie profilaktyki zdrowotnej, w tym działań ukierunkowanych na problemy zdrowotne starzejącego się społeczeństwa. Należy również wspierać działania i aktywności dedykowane osobom z różnymi rodzajami i stopniami niepełnosprawności, w szczególności dotyczy to dzieci i młodzieży. Rekomenduje się również działania mające na celu aktywizację społeczności lokalnej i tworzenie miejsc całorocznych i sezonowych do działań aktywizujących i spotkań mieszkańców.

3.7. Zarządzanie i Finanse.

Budżet Gminy na 2019 rok uchwalony przez Radę Gminy w dniu 28 grudnia 2018 r. Uchwałą Nr III/32/2018 po stronie dochodów budżetowych zamykał się kwotą 46 985 430,25 zł, przychody stanowiły kwotę 2 174 270,00 zł a po stronie wydatków kwotą 47 462 230,25 zł oraz rozchodów 1 697 470,00 zł na spłatę zaciągniętych kredytów i pożyczek w Wojewódzkim Funduszu Ochrony Środowiska, Banku Spółdzielczym w Gliwicach, Kędzierzynie Koźlu oraz Tarnowskich Górach, Europejskim Funduszu Rozwoju Wsi Polskiej zgodnie z zawartymi umowami. W toku realizacji plan budżetu Gminy w 2019 roku uległ zmianie: 55 414 449,16 zł po stronie dochodów, 5 652 552,77 zł stanowiły przychody, 59 369 531,93 zł po stronie wydatków, kwota rozchodów wynosiła 1 697 470,00 zł Plan dochodów budżetowych w 2019 roku został zwiększony uchwałami Rady Gminy oraz Zarządzeniami Wójta o kwotę 8 429 018,91 zł, plan wydatków budżetowych w 2019 roku został zwiększony o 11 907 301,68 zł, plan przychodów został zwiększony 3 478 282,77 o natomiast plan rozchodów nie zmienił się.

Budżet Gminy na 2020 rok uchwalony przez Radę Gminy w dniu 30 grudnia 2019 r. Uchwałą Nr XV/100/202019 po stronie dochodów budżetowych zamykał się kwotą 48 231 516,05 zł, przychody stanowiły kwotę 2 180 000,00 zł a po stronie wydatków kwotą 48 455 215,05 zł oraz rozchodów 1 956 301,00 zł na spłatę zaciągniętych kredytów i pożyczek w Wojewódzkim Funduszu Ochrony Środowiska, Banku Spółdzielczym w Gliwicach, Kędzierzynie Koźlu oraz Tarnowskich Górach, Europejskim Funduszu Rozwoju Wsi Polskiej zgodnie z zawartymi umowami. W toku realizacji plan budżetu Gminy w 2020 roku uległ zmianie: 51 169 771,54 zł po stronie dochodów, 7 961 055,11 zł stanowiły przychody, 56 992 525,65 zł po stronie wydatków, kwota rozchodów wynosiła 2 138 301,00 zł Plan dochodów budżetowych w 2020 roku został zwiększony uchwałami Rady Gminy oraz Zarządzeniami Wójta o kwotę 2 938 255,49 zł, plan wydatków budżetowych w 2020 roku został zwiększony o 8 537 310,60 zł, plan przychodów został zwiększony o 5 781 055,11 zł natomiast plan rozchodów zwiększył się 182 000,00 zł.

W 2021 roku w Budżecie Gminy Ciasna po stronie wydatków wykonanie zrealizowano w kwocie łącznej 45 527 572,34 zł. Po stronie dochodów w wykonaniu budżetu za rok 2021 widniała kwota w wysokości: 45 138 451,21 zł.

Wnioski:

Analiza wskazuje że Gmina Ciasna ma stabilną sytuację budżetową umożliwiającą również zabezpieczenie wkładów własnych i realizacji przedsięwzięć dofinansowanych ze źródeł zewnętrznych w szczególności inwestycji infrastrukturalnych.

Gmina Ciasna korzysta przy realizacji projektów inwestycyjnych i przedsięwzięć społecznych z dotacji pochodzących ze środków Unii Europejskiej i środków krajowych. Rekomenduje się dalsze działania z tym związane.

4. Bilans strategiczny Gminy Ciasna

Na etapie przygotowania diagnozy społeczno-gospodarczej Gminy Ciasna zidentyfikowano kluczowe zasoby, stanowiące o potencjale obszaru. Zasoby te w procesie partycypacji społecznej zostały ocenione przez mieszkańców. Wyniki badań zaprezentowano we wcześniejszym rozdziale.

Analiza SWOT

Sily	Słabości
Położenie gminy, bliskie sąsiedztwo miast: Częstochowy i Lublińca.	Negatywne zjawiska demograficzne, w tym: ujemne saldo migracji, starzenie się społeczeństwa.
Wzrost znaczenia transportu publicznego i komunikacji z sąsiednimi gminami oraz z ośrodkiem miejskim – Lublińcem	Niezadawalająca dynamika rozwoju gospodarczego
Rosnąca świadomość ekologiczna mieszkańców oraz zwiększenie liczby inicjatyw poprawiających jakość środowiska	Przemysł energetyczny oparty na źródłach konwencjonalnych.
Położenie geograficzne - obszary różnorodne biologicznie, cenne przyrodniczo i chronione na terenie gminy.	Niski poziom dostępności transportu zbiorowego
Dobrze rozwinięta sieć tras / ścieżek rowerowych i pieszych,	Zła jakość środowiska, w tym powietrza atmosferycznego, wynikająca z wysokiego poziomu niskiej emisji, znacząca emisja dwutlenku węgla.
Tradycja i dorobek kulturowy – silna tożsamość lokalna.	Niska jakość zarządzania przestrzenią jako dobrem publicznym prowadząca do niekontrolowanej urbanizacji i dewastacji ładu przestrzennego.
Liczne obiekty zabytkowe stanowiące potencjał do trasy turystycznej, stworzenia zintegrowanego produktu turystycznego.	System gospodarki odpadami, nieuwzględniający podejścia gospodarki o obiegu zamkniętym.
Bliskość dużych ośrodków miejskich Aglomeracji Górnośląskiej oraz bliskość międzynarodowych portów lotniczych.	Występowanie obszarów o dużym zagrożeniu powodziowym oraz braki w infrastrukturze przeciwpowodziowej.
Sprzyjające warunki do rozwoju agroturystyki, turystyki weekendowej i specjalistycznej turystyki przyrodniczej.	Zły stan zdrowotny mieszkańców i słabo rozwinięty system profilaktyki zdrowotnej
Niski poziom przestępczości na obszarze Gminy Ciasna.	Brak zintegrowanego podejścia do rozwiązywania problemów społecznych i niewystarczająca infrastruktura pomocy społecznej.
Dostępność szkół podstawowych i przedszkoli oraz oferty uzupełniającej kulturalno-sportowo-rekreacyjnej.	Brak systemowych działań w obszarze promocji aktywnego i zdrowego stylu życia.
Wysoki poziom wyposażenia placówek	Niewystarczająca dostępność urbanistyczno-

oświatowych w sprzęt elektroniczny, audiowizualny, pomoce naukowe i dostęp do Internetu.	architektoniczna obiektów i przestrzeni publicznych dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i innych osób ze szczególnymi potrzebami.
	Zły stan dróg i traktów komunikacyjnych na obszarze Gminy Ciasna.
	Brak sieci kanalizacyjnej na większości obszaru gminy Ciasna.
	Niewystarczająca liczba zachęt i programów skierowanych do przedsiębiorców / inwestorów.
	Brak szkolnictwa zawodowego w Gminie Ciasna, niski poziom aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych.
	Brak programów wsparcia psychologicznego dla dzieci i młodzieży.
	Obszary i obiekty zdegradowane wymagające procesów rewitalizacyjnych.
	Niewystarczająca infrastruktura turystyczna w szczególności noclegowo-gastronomiczna.
Szanse	Zagrożenia
Efektywne wykorzystanie funduszy unijnych przeznaczonych na łagodzenie skutków transformacji gospodarki, rozwój zielonej gospodarki i przeciwdziałanie skutkom COVID-19.	Kryzys procesu integracji europejskiej (kryzys migracyjny, strefa euro, Brexit) oraz opóźnienie w transferze pomocy finansowej UE 2021+
Ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko m.in. poprzez wspieranie rozwiązań ograniczających emisję zanieczyszczeń i hałasu.	Nasilenie zjawisk kryzysowych, takich jak zagrożenia epidemiczne, w związku z globalizacją światowych gospodarek.
Dostępność środków zewnętrznych wspierających rozwój przedsiębiorczości i współpracy przedsiębiorstw w zakresie wdrażania rozwiązań innowacyjnych i inteligentnych specjalizacji.	Niewystarczające skoordynowanie systemów i procedur związanych z reagowaniem na sytuacje kryzysowe, w tym dotyczące zagrożenia epidemicznego
Proces suburbanizacji miast na prawach powiatu Lublińca oraz Częstochowy i wzrost zainteresowania zamieszkaniem w gminie Ciasna.	Niewystarczające inwestycje w infrastrukturę zdrowia z uwagi na ryzyko zagrożeń epidemicznych i ich rozprzestrzeniania się.
Kształtowanie się rynku „czystych technologii”.	Kryzys na rynku pracy spowodowany pogarszającą się sytuacją gospodarczą, związaną z epidemią COVID-19, inflacją i wysokimi stopami oprocentowania kredytów
Rozwój turystyki aktywnej i przyrodniczej.	Zwiększające się obciążenie samorządów nowymi zadaniami i związane z tym zadłużenie oraz trudności w zabezpieczeniu potrzeb ich mieszkańców
Napływ kapitału (zewnętrzni inwestorzy).	Nasilające się efekty zmian klimatycznych, rosnąca ilość klęsk żywiołowych (powódzie, gradobicia, trąby powietrzne, upały, susze i pożary).

Rozwój cyfryzacji i e-usług publicznych.	Pogłębianie się deficytu zasobów wodnych w związku ze zmianami klimatycznymi oraz wzrostem zapotrzebowania na wodę.
Wykorzystanie potencjału kulturowego i promowanie tożsamości lokalnej.	Wymieranie gatunków i zanikanie siedlisk przyrodniczych oraz ograniczanie drożności korytarzy ekologicznych.
Możliwość odtwarzania zabytków, rewitalizacji i nadawania nowych funkcji obiektom i obszarom dziedzictwa historycznego i kulturowego.	Presja inwestycyjna na tereny niezainwestowane, pełniące funkcje przyrodnicze.
Realizacja prorozwojowych inwestycji infrastrukturalnych.	Niedostateczny poziom finansowania usług publicznych i samorządowych.
Współpraca międzygminna w ramach Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego.	Wzrost zachorowań na choroby cywilizacyjne
Poprawa oferty inwestycyjnej, stworzenie przyjaznych warunków do inwestowania w Gminie Ciasna i wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy.	Niedobór kadr w dziedzinie profilaktyki i ochrony zdrowia.
Kreowanie aktywności i współpracy oraz wsparcie organizacji pozarządowych na terenie Gminy Ciasna.	Brak systemowych rozwiązań dotyczących asysty i opieki dla osób starszych.
Trend na przenoszenie się z centrów miast na obszary wiejskie, mniej zurbanizowane.	Niewystarczające rozwiązania systemowe wspierające integrację i aktywność społeczną osób doświadczających wykluczenia lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.
Rozwój polityki senioralnej i „srebrnej gospodarki”.	Migracja zawodowa wykwalifikowanych pracowników za granicę i do dużych ośrodków miejskich w kraju.
Aktywna postawa Gminy Ciasna w procesach niskoemisyjnych i wdrażaniu OZE.	Starzenie się społeczeństwa i migracje.
Efektywniejsze wykorzystanie walorów przyrodniczych gminy w gospodarce turystycznej oraz wzrost usług turystycznych.	Ograniczenie wpływów budżetowych do jednostek samorządu terytorialnego i centralizacja zarządzania usługami publicznymi.
Rozwój i modernizacja infrastruktury drogowej.	Dynamicznie wzrastające koszty inwestycji infrastrukturalnych.
Rozwój zabudowy mieszkaniowej, jednorodzinnej.	Wysokie koszty transformacji energetycznej i adaptacji do zmian klimatu.

Źródło: Opracowanie własne.

5. Obszary Strategicznej Interwencji (OSI)

Obszar strategicznej interwencji to określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł lub rozwiązania regulacyjne.

Obszary strategicznej interwencji wskazane dla Gminy Ciasna zostały skorelowane z zapisami w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” Zielone Śląskie. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla Gminy Ciasna zostały wyznaczone na jej obszarze, wskazano dla nich zakres planowanych działań i uwzględniono w celach strategii.

Obszary strategicznej interwencji zostały skorelowane z poszczególnymi kierunkami działań zapisanymi w niniejszej strategii rozwoju Gminy Ciasna.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów – zarówno miejskich, jak i wiejskich. Oznacza to ukierunkowanie wsparcia na obszary zmagające się z trudnościami adaptacyjnymi i restrukturyzacyjnymi, zarówno na poziomie regionalnym (wschodnia Polska, Śląsk), jak i ponadlokalnym (obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze z otaczającymi obszarami wiejskimi).

W KSRR 2030 wskazane zostały Obszary Strategicznej Interwencji, które będą wspierane z poziomu kraju i regionu za pomocą specjalnie dedykowanych instrumentów, tj.: miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze i obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz OSI wymagające ukierunkowanego wsparcia z poziomu kraju, tj. wschodnia Polska i Śląsk (Program Polska Wschodnia+, Program dla Śląska).

OSI wyznaczone w KSRR 2030 istotne dla województwa śląskiego to:

- ✓ Śląsk,
- ✓ miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, (miasta powiększające dystans rozwojowy),
- ✓ obszary zagrożone trwałą marginalizacją.

W listopadzie i grudniu 2019 roku opracowana została aktualizacja delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze (powiększających dystans rozwojowy) oraz aktualizacja delimitacji obszarów problemowych ujętych w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego. W rezultacie przeprowadzonej aktualizacji delimitacja wyszczególnionych obszarów problemowych ujęta w KSRR 2030 została rozszerzona o nowe zdiagnozowane obszary przy zachowaniu dotychczasowej listy. Zgodnie z zapisami KSRR 2030 województwa mogą wyznaczać swoje Obszary Strategicznej Interwencji jako odpowiedź na zidentyfikowane problemy rozwojowe.

Na poziomie regionu również podjęto prace m.in. nad wyznaczeniem OSI gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze, w wyniku których poszerzono listę miast, które powinny być objęte dodatkowym wsparciem. Zgodnie z zapisami KSRR 2030 dla OSI wyznaczonych przez region przeznaczone będzie wsparcie zaprogramowane z poziomu regionalnego, z możliwym komplementarnym wsparciem z poziomu krajowego w ramach kontraktu programowego i kontraktów sektorowych oraz porozumień terytorialnych.

W polityce europejskiej oraz krajowej coraz większe znaczenie zyskuje organizacja działań rozwojowych na zidentyfikowanych obszarach funkcjonalnych, wyznaczonych według określonych kryteriów przestrzennych oraz społeczno-gospodarczych. Odnosząc się do wspomnianych zjawisk uznano, iż w województwie śląskim należy wyznaczyć Obszary Strategicznej Interwencji w ujęciu funkcjonalnym z punktu widzenia organizacji procesów rozwojowych oraz podstawowych typów ośrodków osadniczych.

Pierwszy typ OSI w ujęciu funkcjonalnym tworzą tzw. subregiony. Zostały one zdefiniowane w pierwszej Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego uchwalonej w dniu 25 września 2000 r. Delimitacja ta została poprzedzona długotrwałym procesem konsultacyjnym oraz analizami w zakresie określenia wspólnych problemów i potencjałów rozwojowych. Celem ich wyznaczenia była organizacja procesów rozwojowych w oparciu o istniejące powiązania funkcjonalne, gospodarcze i społeczno-historyczne. Podział na subregiony był kontynuowany w kolejnych dokumentach strategicznych, zarówno w Strategii Rozwoju Województwa jak i Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa. Znajdował również swoje odzwierciedlenie w dokumentach wdrożeniowych, związanych m.in. z realizacją polityki spójności UE. W RPO WSL 2007-2013 subregiony otrzymały wsparcie poprzez realizację Programów Rozwoju Subregionów (PRS). W ramach kolejnego okresu programowania tj. w RPO WSL 2014-2020 województwo śląskie realizowało wsparcie dla subregionów poprzez objęcie ich instrumentem zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT/RIT). Z uwagi na postępującą integrację instytucjonalną subregionów oraz ich duże doświadczenie, związane z planowaniem rozwoju i realizacją projektów zintegrowanych, planuje się kontynuację przyjętej polityki w kolejnych latach. Na potrzeby nowego okresu programowania UE 2021-2027, wykorzystując dotychczasowy potencjał, subregiony będą odpowiadały miejskim obszarom funkcjonalnym (MOF), dla których przewidziano wsparcie w ramach instrumentu ZIT. Obszary te zorganizowane są wokół miejskich ośrodków węzłowych, dla których wyznaczono bezpośrednie otoczenie funkcjonalne, a które także, poprzez dyfuzję procesów rozwojowych poprzez lokalne ośrodki rozwoju, oddziałują na rozwój pozostałych terytoriów. Z uwagi na powyższe można więc mówić o specyficznych „rozszerzonych” miejskich obszarach funkcjonalnych. Zgodnie z tym podziałem województwo śląskie dzieli się na cztery subregiony:

- ✓ północny (o powierzchni 3 049 km²),
- ✓ południowy (2 354 km²),
- ✓ centralny (5 577 km²),
- ✓ zachodni (1 353 km²).

Największy subregion województwa – centralny, zamieszkiwany jest przez 2,72 mln mieszkańców (tj. 60 % ludności regionu). Jego centrum w wymiarze funkcjonalnym stanowi Metropolia Górnośląska (MG), która składa się z 23 miast , w tym 22 miast należących do Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii (GZM) oraz miasta Jaworzna.

Pozostałe subregiony w województwie to: subregion południowy (668 tys. osób), którego centrum stanowi Aglomeracja Bielska, następnie subregion zachodni (634 tys. osób), którego centrum stanowi Aglomeracja Rybnicka, w którym zlokalizowana jest Gmina Ciasna i subregion północny (513 tys. osób), którego centrum stanowi Aglomeracja Częstochowska.

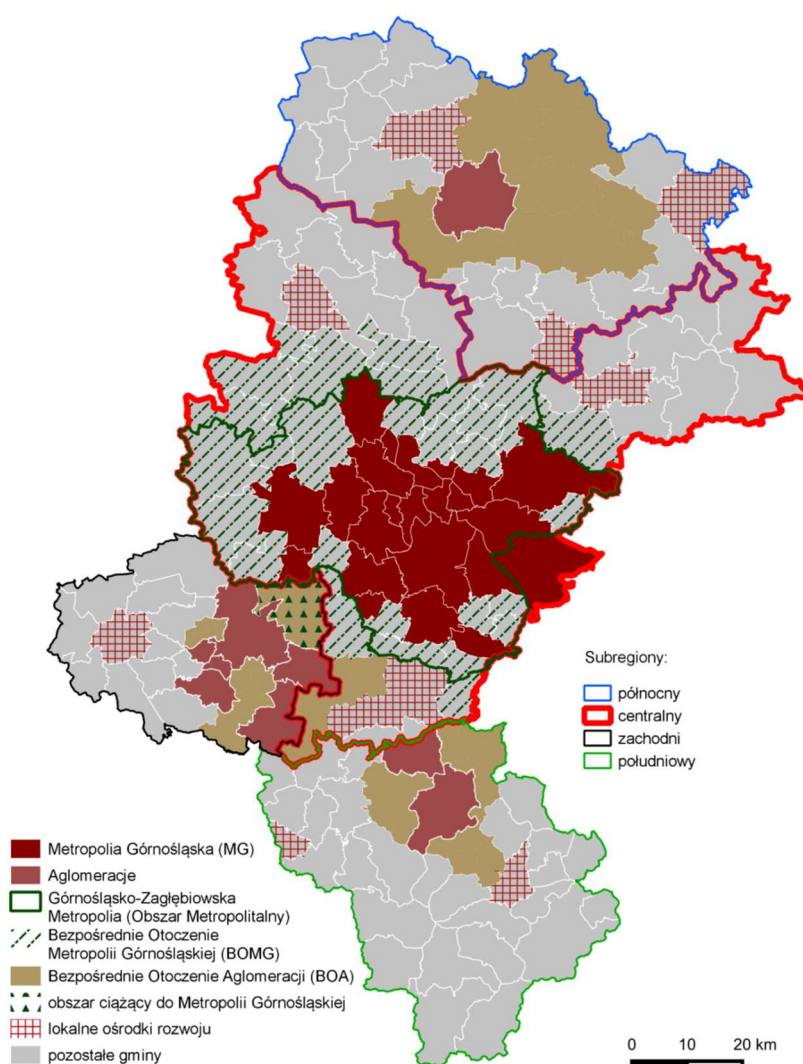
Subregiony zorganizowane są wokół aglomeracji miejskiej o znaczeniu krajowym, która jest zasilana przez swoje bezpośrednie otoczenie funkcjonalne oraz wspomagana przez lokalne ośrodki rozwoju. Do kluczowych funkcji wzmacnianych w aglomeracjach zaliczyć należy usługi publiczne i infrastrukturę wyższego rzędu, w tym w obszarach, gospodarki, technologii i innowacji, kultury, edukacji i nauki, zdrowia, turystyki. Strukturę funkcjonalną regionu i subregionów uzupełnia sieć lokalnych ośrodków rozwoju obejmująca grupę miast, w których zlokalizowane są kluczowe usługi publiczne o charakterze ponadlokalnym. Są to ośrodki miejskie położone poza Metropolią i aglomeracjami oraz poza ich bezpośrednim otoczeniem funkcjonalnym, które skupiają procesy rozwoju na poziomie lokalnym. Stanowią przejściowe ogniwo rozpowszechniania procesów rozwoju pomiędzy Metropolią i aglomeracjami, a pozostałymi obszarami województwa. Są to jednostki koncentrujące funkcje i usługi dla ludności w szczególności: edukacyjne, zdrowotne, związane z bezpieczeństwem, gospodarcze, administracyjne, kulturalne etc. Szczególną rolę pełnią w odniesieniu do obszarów wiejskich położonych w ich otoczeniu, dla których stanowią swoiste centra rozwoju usług pozarolniczych i realizują funkcje ośrodków inkubujących przedsięwzięcia i projekty aktywizujące te tereny. Z tego względu wyzwaniem jest poprawa integracji przestrzennej, społecznej i gospodarczej ośrodków miejskich będących lokalnymi ośrodkami rozwoju i ich otoczenia, w większości wiejskiego, poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury transportowej i systemów transportu zbiorowego, rozwijanie i uzupełnianie zakresu usług publicznych: edukacyjnych (głównie na poziomie średnim), ochrony zdrowia (zwłaszcza w zakresie specjalistycznych usług medycznych) oraz kultury. Ważna jest również realizacja tworzenia i modernizacji infrastruktury technicznej zapewniającej lokalizację firm wykorzystujących specyficzny, lokalny potencjał.

Drugi typ OSI w ujęciu funkcjonalnym znajduje swoje odzwierciedlenie w podstawowych typach jednostek, tj.: obszarach wiejskich i miejskich

Obszary wiejskie Obszary wiejskie obejmują tereny wiejskie położone w gminach wiejskich oraz miejsko-wiejskich województwa śląskiego. Elementami wyróżniającymi te obszary są duża powierzchnia użytków rolnych oraz znaczna liczba ludności utrzymującej się z pracy w rolnictwie. Rozwój terenów wiejskich w dużym stopniu opiera się również na agroturystyce, turystyce, rybactwie oraz pozarolniczych usługach dla społeczności lokalnej i turystów. Ponadto w regionie występują również gminy wiejskie, gdzie znaczny procent obszaru został zdegradowany i przekształcony w skutek eksploatacji górniczej. Wiele z terenów rolniczych utraciło swe funkcje poprzez ulokowanie na nich bądź w pobliżu działalności wydobywczej. Mieszkańcy tych gmin w głównej mierze utrzymują się z pracy w górnictwie bądź branżach okołogórniczych, często też występuje dualność zawodowa. Tak więc obszary te cechują się znacznym zróżnicowaniem funkcji obejmującym zarówno funkcje rolnicze jak i pozarolnicze co wynika ze specyfiki sieci osadniczej i profilu gospodarczego regionu. Z tego też względu są to w znacznej części obszary o funkcjach mieszanych i przejściowych, czyli takich, które tracą swój pierwotny charakter w wyniku procesów urbanizacyjnych, w tym postępującej suburbanizacji. W związku z tymi procesami, równoległe ze wsparciem utrzymania rolniczego charakteru i produkcji w tych obszarach, konieczna staje się poprawa możliwości zatrudnienia i mobilności zawodowej, stworzenie warunków do zwiększenia inwestycji

okołorolniczych i pozarolniczych oraz rozbudowy lokalnej infrastruktury transportowej i poprawy funkcjonowania transportu zbiorowego, umożliwiającego dostęp do korzystania z usług publicznych wyższego rzędu. Ponadto niezbędne są działania aktywizujące społeczności wiejskie oraz ukierunkowane na poprawę jakości edukacji i kształcenia ustawicznego, zachowanie ich różnorodności i spuścizny kulturowej, zachowanie i kształtowanie krajobrazu, ochronę i wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego. Od kilkunastu lat prężnie funkcjonują na obszarach wiejskich województwa śląskiego Lokalne Grupy Działania (LGD) oraz Lokalne Grupy Rybackie (LGR), które animują, kreują i wspierają potencjał poszczególnych sołectw i gmin. Działania LGD i LGR koncentrują się m.in. na integracji lokalnych społeczności, promowaniu turystyki, ekologicznym stylu życia, edukacji, wzmacnianiu potencjału lokalnego rynku pracy, rozwoju przedsiębiorczości społecznej i wolontariatu, czy rewitalizacji. Stanowią one ważny element w procesie planowania i programowania rozwoju tych obszarów. Szczegółowa polityka wobec obszarów wiejskich i ich delimitacji zawarta została w Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030.

Wykres 30. Województwo Śląskie w podziale na subregiony i lokalne ośrodki wzrostu.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” Zielone Śląskie.

Z uwagi na coraz większe znaczenie koncentracji tematycznej w europejskiej oraz krajowej polityce rozwoju w procesie prac nad aktualizacją Strategii Województwa Śląskiego wyznaczono również obszary szczególnie ważne z punktu widzenia zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych województwa tzw. Obszary Strategicznej Interwencji w ujęciu tematycznym (OSI). Wyznaczone obszary odpowiadają na najważniejsze problemy i potencjały zarysowane w diagnozie strategicznej województwa. Uwzględniają wnioski płynące z warsztatów subregionalnych, a także korespondują z przesłankami płynącymi z otoczenia krajowego i europejskiego, w tym związanymi z transformacją regionów górniczych i założeniami nowej strategii wzrostu Europejskiego Zielonego Ładu¹.

Korelacja OSI – Obszary wiejskie z kierunkami działań Strategii Rozwoju Gminy Ciasna do roku 2030.

Założenia dla OSI – Obszary wiejskie są zgodne z następującymi kierunkami działań wskazanymi w ramach Celu Strategicznego A Strategii Rozwoju Gminy Ciasna do roku 2030:

Cel Strategiczny A: Gmina Ciasna miejscem odpowiedzialnej, innowacyjnej i zrównoważonej transformacji gospodarczej.

Kierunki działań:

- ✓ Rozwój infrastruktury umożliwiającej tworzenie, lokowanie i prowadzenie działalności gospodarczej.
- ✓ Wsparcie tradycyjnych gałęzi gospodarki w zakresie podnoszenia konkurencyjności poprzez unowocześnienie procesów technologicznych i automatyzację oraz cyfryzację, zwiększenie bezpieczeństwa pracy, ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko naturalne oraz rozwój kadr.
- ✓ Promocja lokalnej gospodarki i wzrost jakości usług otoczenia biznesu.
- ✓ Wsparcie zakładania i rozwoju MŚP, w tym podnoszenie kompetencji zawodowych pracowników, podnoszenie jakości usług kierowanych do biznesu oraz promocja produktów lokalnych i tradycyjnych, a także wspomaganie wdrażania rozwiązań innowacyjnych i cyfrowych.
- ✓ Wsparcie produkcji i sprzedaży lokalnych produktów (w tym rolnych i spożywczych), oraz wsparcie dostosowania sektora rolniczego do zmian klimatu.
- ✓ Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości w obszarze turystyki oraz usług czasu wolnego wykorzystujących atrakcje i potencjały dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Gminy Ciasna.
- ✓ Stworzenie zintegrowanego produktu turystycznego bazującego na potencjale przyrodniczym, historycznym i kulturowym oraz rozwijanie infrastruktury turystycznej i około-turystycznej.

Założenia dla OSI – Obszary wiejskie są zgodne z następującymi kierunkami działań wskazanymi w ramach Celu Strategicznego B Strategii Rozwoju Gminy Ciasna na lata 2022-2030:

¹ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” Zielone Śląskie (s.94-98).

Cel Strategiczny B: Gmina Ciasna miejscem przyjaznym do życia dla mieszkańców

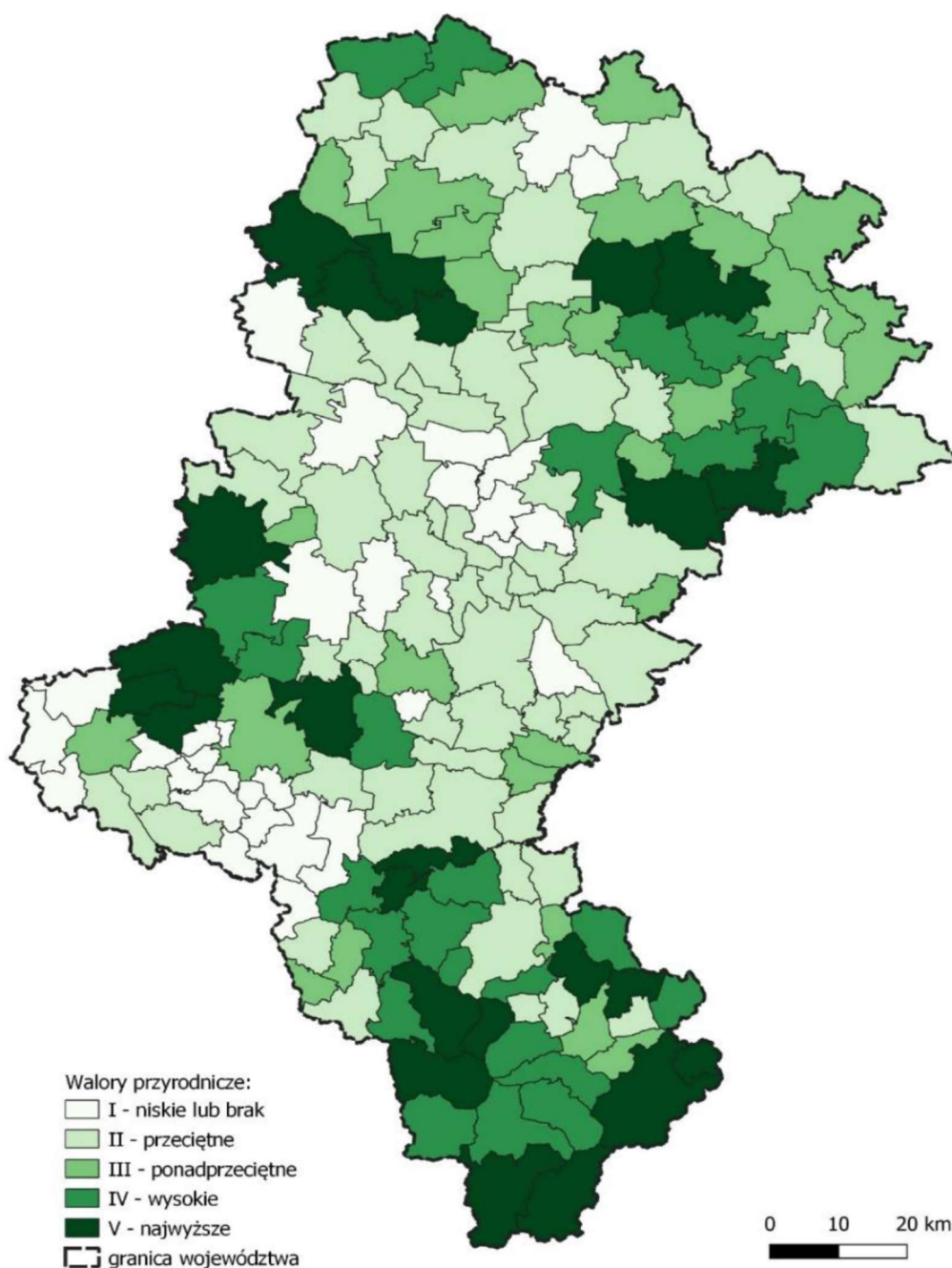
Kierunki działań:

- ✓ Podnoszenie kwalifikacji kadr oraz dostosowanie do aktualnych potrzeb systemu pomocy społecznej w Gminie Ciasna
- ✓ Aktywizacja osób z niepełnosprawnościami (w szczególności dzieci i młodzieży oraz seniorów), a także osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych społecznie.
- ✓ Zwiększanie dostępu do usług wsparcia rodziny, w tym do opieki wytchnieniowej nad osobami zależnymi.
- ✓ Popularyzacja i rozwój srebrnej gospodarki, integracja i koordynacja usług wspierających funkcjonowanie osób niesamodzielnych.
- ✓ Promocja aktywnego i zdrowego stylu życia wśród mieszkańców Gminy Ciasna i turystów
- ✓ Poprawa jakości i dostępu do oferty sportowo-rekreacyjnej i kulturalno- turystycznej umożliwiającej wszechstronny rozwój mieszkańcom i turystom
- ✓ Promowanie, upowszechnianie i ochrona dziedzictwa kulturowego Gminy Ciasna.
- ✓ Wyposażanie przestrzeni publicznych w infrastrukturę umożliwiającą wspólne spędzanie czasu przez mieszkańców oraz integrację społeczności lokalnej.
- ✓ Zapewnienie dostępności urbanistyczno-architektonicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami (w tym niepełnosprawnościami różnego rodzaju i stopnia).
- ✓ Promocja i wsparcie procesów ekonomii społecznej.
- ✓ Wzmocnienie aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców, w szczególności osób starszych, długotrwale bezrobotnych i osób z niepełnosprawnościami.
- ✓ Wsparcie przekwalifikowania zawodowego i nabywania nowych kompetencji przez osoby objęte procesem transformacji gospodarczej.
- ✓ Wzmocnienie świadomości i budowanie tożsamości narodowej oraz regionalnej i lokalnej, a także wspieranie organizacji pozarządowych w Gminie Ciasna.
- ✓ Podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty kształcenia ustawicznego oraz promocja uczenia się przez całe życie.

OSI – obszary cenne przyrodniczo.

Obszar OSI – obszary cenne przyrodniczo, został wyznaczony w oparciu o udział scalonej powierzchni cennej przyrodniczo w powierzchni całej gminy. Kategoryzacja terenów cennych przyrodniczo została oparta o powierzchniowe formy ochrony przyrody (rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary Natura 2000, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe) oraz korytarze ekologiczne (korytarze dla ssaków kopytnych i drapieżnych oraz korytarze spójności). Na obszarze Gminy Ciasna znajdują tereny o wysokich walorach przyrodniczych.

Wykres 31: OSI Obszary cenne przyrodniczo.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” Zielone Śląskie.

Założenia dla OSI – Obszary cenne przyrodniczo są zgodne z następującymi kierunkami działań wskazanymi w ramach Celów Strategicznego C i D Strategii Rozwoju Gminy Ciasna do roku 2030:

Cel Strategiczny C: Gmina Ciasna miejscem o czystym środowisku i wysokiej jakości przestrzeni.

Kierunki działań:

- ✓ Poprawa jakości wód i racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, przeciwdziałanie suszy i powodzi.
- ✓ Wsparcie działań zmierzających do zachowania i odtwarzania bio- i georóżnorodności oraz ochrona obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, leśnych i korytarzy ekologicznych, a także rekultywacja terenów wymagających interwencji
- ✓ Promocja i rozwój zintegrowanego systemu gospodarki odpadami, w tym ograniczenie wytwarzania odpadów oraz prawidłowa segregacja odpadów i recycling.
- ✓ Wsparcie działań na rzecz redukcji hałasu oraz zmniejszania jego uciążliwości.
- ✓ Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw proekologicznych.

Cel Strategiczny D: Gmina Ciasna miejscem sprawnie zarządzanym przez samorząd.

- ✓ Ochrona, promocja oraz podnoszenie atrakcyjności miejsc i obiektów o wartości: historycznej, symbolicznej, architektonicznej, przyrodniczej, a także produktów turystyki będących wyróżnikami gminy.

OSI – gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza.

Największym wyzwaniem w obszarze jakości środowiska stało się zapewnienie odpowiedniej jakości powietrza na obszarze całego województwa. Do wyznaczenia obszaru OSI wykorzystano dane według stanu na rok 2018 pozyskane z Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska⁶² w zakresie średniorocznych przekroczeń norm jakości powietrza w województwie śląskim pod względem: pyłów zawieszonych PM_{2,5}, pyłów zawieszonych PM₁₀, benzo(α)pirenu. Do wyznaczenia obszaru brano pod uwagę obszary przekroczeń wskazanych powyżej wskaźników. Przypisanie gminy do stopnia przekroczeń następowało poprzez analizę liczby rodzajów przekroczeń średniorocznych występujących na jej terenie. Gminy, na terenie których występowało przekroczenie jednego dowolnego wskaźnika jakości powietrza przypisano do I obszaru problemowego, gminy na terenie których występowało przekroczenie dwóch dowolnych wskaźników do II obszaru problemowego, natomiast dla gmin, na terenie których wystąpiło przekroczenie średniorocznych norm powietrza dla wszystkich wskaźników wyznaczono III obszar problemowy. Mając na uwadze koncentrację wsparcia na obszarach zamieszkałych przez dużą liczbę ludności, uzyskane wyniki skorygowano o wskaźnik gęstości zaludnienia. Powietrze na terenie województwa śląskiego jest silnie zanieczyszczone. Przekroczenie docelowej wartości stężenia średniorocznego benzo(a)pirenu występuje na obszarze całego województwa. Dodatkowo niemal wszyscy mieszkańcy aglomeracji górnośląskiej, rybnicko-jastrzębskiej oraz miast Częstochowy oraz Bielska-Białej zamieszkiwali tereny o przekroczonych normach średniorocznych pyłów zawieszonych PM_{2,5} oraz PM₁₀. Skala problemu oraz ograniczone środki na poprawę jakości powietrza powodują potrzebę koncentracji działań, by maksymalnie efektywnie wykorzystać wsparcie. Główną przyczyną złej jakości powietrza w województwie śląskim jest emisja z indywidualnego ogrzewania budynków mieszkalnych (bytowo-komunalna). Znacznie mniejszy wpływ na jakość powietrza ma emisja przemysłowa i liniowa. Pomimo działań podejmowanych w ostatnich latach, nie zanotowano znaczącej poprawy jakości powietrza. Największym wyzwaniem stojącym przed województwem na najbliższe lata jest

ograniczenie niskiej emisji, gdyż to ona w największym stopniu odpowiada za przekroczenia norm jakości powietrza. Pożądane jest wsparcie rozbudowy sieci ciepłowniczej oraz włączenie w nią możliwie największej liczby budynków mieszkalnych, jak również generowania i wdrażania innowacji ograniczających negatywny wpływ na środowisko. Gminy ze swojej strony muszą podjąć wyzwanie egzekwowania przepisów tzw. „uchwały antysmogowej”. Poprawa jakości powietrza jest kluczowym problemem województwa. Zanieczyszczenie powietrza powoduje pogorszenie stanu zdrowia mieszkańców, wyzwaniem więc będzie również zapewnienie odpowiedniej profilaktyki i opieki medycznej w tym zakresie. Gmina Ciasna znajduje się w I obszarze problemowym w zakresie jakości powietrza².

Założenia dla OSI – Gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza są zgodne z następującymi kierunkami działań wskazanymi w ramach Celów Strategicznego C i D Strategii Rozwoju Gminy Ciasna do roku 2030:

Cel Strategiczny C: Gmina Ciasna miejscem o czystym środowisku i wysokiej jakości przestrzeni.

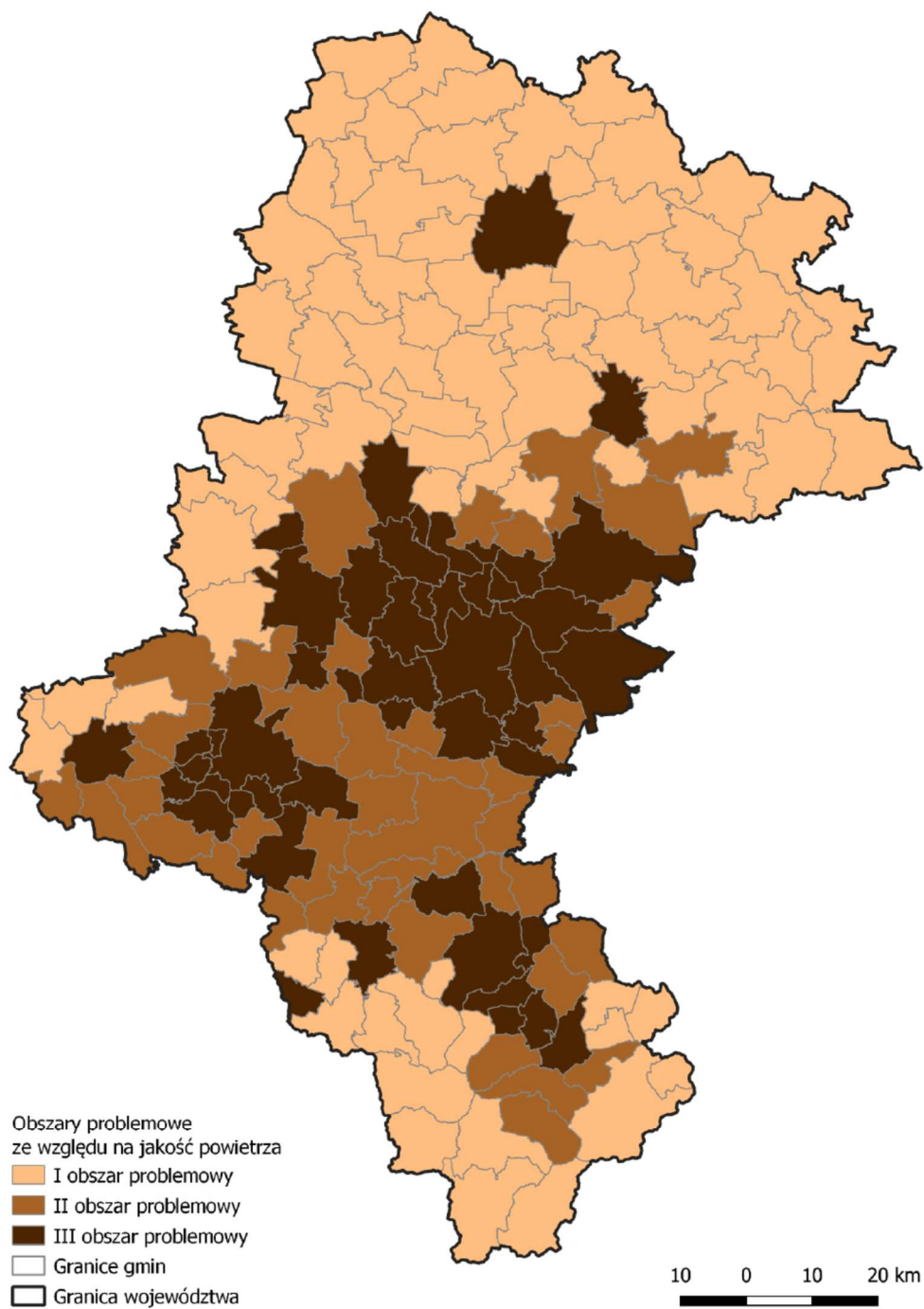
- ✓ Wspieranie rozwiązań poprawiających jakość powietrza.
- ✓ Poprawa powiązań transportowych w zakresie dróg, linii kolejowych oraz centrów przesiadkowych.
- ✓ Rozbudowa i integracja sieci dróg rowerowych i tras pieszych.
- ✓ Rozwój odnawialnych źródeł energii (infrastruktura: wytwarzania, magazynowania, przesyłu energii elektrycznej i ciepła).
- ✓ Adaptacja do zmian klimatu w Gminie Ciasna
- ✓ Ograniczanie niskiej emisji oraz poprawa standardu energetycznego zabudowy mieszkaniowej i budynków użyteczności publicznej.
- ✓ Rozwój zrównoważonego, proekologicznego budownictwa mieszkaniowego z uwzględnieniem dostępności usług publicznych.
- ✓ Wsparcie rozwoju zintegrowanego, zrównoważonego i niskoemisyjnego transportu zbiorowego.

Cel Strategiczny D: Gmina Ciasna miejscem sprawnie zarządzanym przez samorząd.

- ✓ Uczestnictwo w partnerstwach tematycznych i międzysektorowych (w tym w inicjatywach multidyscyplinarnych).
- ✓ Rozwój partycypacji społecznej w procesie kreowania rozwoju i zarządzania gminą.
- ✓ Rozwijanie współpracy ponadlokalnej / subregionalnej oraz transgranicznej.
- ✓ Rozwój instrumentów oraz współpracy na rzecz monitorowania procesów rozwoju gminy.

² Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” Zielone Śląskie.

Wykres 32: OSI Gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Należy również wskazać że w pośredni sposób w zakres poszczególnych OSI wpisują się również pozostałe kierunki działań (w ramach poszczególnych celów strategicznych) wskazane w niniejszej strategii.

6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Rolą modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej jest zobrazowanie przyjętej wizji rozwoju, do powstania której przyczynią się działania realizujące cele rozwojowe strategii, również te związane z zagospodarowaniem przestrzennym.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna to układ przestrzenny kształtujący funkcjonalność jednostki, na który składa się rozmieszczenie głównych elementów przyrodniczych i społeczno-gospodarczych oraz obszarów wyróżniających się charakterem i dynamiką procesów rozwojowych wraz z ich zależnościami i powiązaniami. Przejawem zintegrowanego podejścia w planowaniu rozwoju jest określenie w strategii rozwoju rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej zawiera w sobie wskazane we wcześniejszej części opracowania OSI – obszary strategicznej interwencji, są to obszary, które ze względu na występowanie określonych czynników o różnym charakterze mogą powodować sytuację kryzysową bądź też odwrotnie – posiadać potencjał rozwojowy. Obszary te wymagają podjęcia działań mających na celu zniwelowanie występującego problemu lub wykorzystanie zidentyfikowanego potencjału. Identyfikacja OSI kluczowych dla gminy jest szczególnie istotna z punktu widzenia prawidłowego planowania działań i zachowania pełnej spójności pomiędzy dokumentami strategicznymi różnych szczebli, a także utrzymania korelacji z zagadnieniami istotnymi dla rozwoju lokalnego oraz subregionalnego.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami strategia rozwoju gminy określa w szczególności „model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy (Art. 10e. 1. 4) zawartego w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713, 1378). Model struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju gminy. Wynika on z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb i potencjału gminy z uwzględnieniem jej specyfiki i wyróżników.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy Ciasna została przedstawiona poprzez wskazanie:

- uwarunkowań,
- funkcji terenu,
- powiązań ponadlokalnych.

Analiza kluczowych uwarunkowań mających wpływ na kierunek rozwoju gminy obejmuje: rozkład ludności w gminie, układ komunikacyjny, wybrane elementy infrastruktury technicznej, zasoby środowiska przyrodniczego, zasoby dziedzictwa historycznego i kulturowego, obszary wymagające ochrony oraz obszary występowania zagrożeń naturalnych.

Analiza funkcji terenu obejmuje: elementy struktury przestrzennej gminy, m. in. o funkcjach: mieszkaniowej, usługowej, przemysłowej, rolniczej i przyrodniczej.

Analiza struktury funkcjonalno-przestrzennej wskazuje ogólne kierunki rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy, obszary problemowe oraz obszary z potencjałem rozwojowym o określonych funkcjach.

Głównym zadaniem modelu funkcjonalno-przestrzennego Gminy Ciasna jest wzmocnienie wewnętrznych funkcji gminy, nadanie właściwych kierunków przekształceń poszczególnych sołectw, a także wzmocnienie powiązań funkcjonalnych z gminami ościennymi i najbliższym ośrodkiem wzrostu miastem Lublińcem, w ramach powiązań funkcjonalno-przestrzennych Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego, definiując w ten sposób:

- potencjał techniczny – wskazanie istniejących i kształtowanie przyszłych przebiegów i lokalizacji infrastruktury technicznej.
- potencjał usługowo-gospodarczy – wskazanie atrakcyjnych komunikacyjnie i infrastrukturalnie obszarów aktywności gospodarczej, społecznej, edukacyjnej kulturalnej, sportowej, lokalizacji usług organizacji pozarządowych,
- potencjał mieszkaniowy – kształtowanie zwartych terenów zurbanizowanych poprzez lokalizowanie terenów planowanej urbanizacji w pobliżu istniejącej, zgodność planów z przewidywanymi przebiegami i lokalizacjami infrastruktury technicznej.
- potencjał turystyczno-kulturowy i rekreacyjny – rozwój bazy turystycznej, skierowany w szczególności na wypoczynek pobytowy i aktywną turystykę.
- Potencjał przyrodniczy i ochrona środowiska – ochrona różnorodności biologicznej.

6.1. Przepływy lokalne i ponadlokalne

Główne przepływy w Gminie Ciasna dotyczą społeczności lokalnej, tj. mieszkańców, turystów, osób z gmin i miast ościennych i granicznych, ale także przepływu towarów, usług i ofert, w tym m.in. edukacji, kultury, zdrowia, zatrudnienia itp. W tym zakresie przepływy skoncentrowane są przede wszystkim na miastach: Lublinie i Częstochowie.

Negatywnym zjawiskiem tej relacji z punktu widzenia kosztów rozwoju miasta Lublińca może być proces suburbanizacji, występujący w gminach i miejscowościach granicznych miast (ośrodków wzrostu). Jednak dla Gminy Ciasna ten trend może okazać się zjawiskiem pozytywnym umożliwiającym rozwój i napływ nowych mieszkańców do gminy, co w konsekwencji może zwiększyć dochody budżetu Gminy Ciasna.

Wyłączając procesy suburbanizacji, zdecydowanie więcej korzyści przynosi współpraca na poziomie lokalnym i subregionalnym, a co za tym idzie działania mające na celu usprawnienie przepływów.

W zakresie ponadlokalnym opisywane przepływy dotyczą przede wszystkim obszarów: Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego, lokalizacji w innych subregionach oraz miasta wojewódzkiego Katowice oraz Subregionu Północnego Województwa Śląskiego ze stolicą w Częstochowie. Dodatkowo należy wskazać w przypadku Gminy Ciasna na przepływy międzyregionalne, w związku z lokalizacją w bliskim sąsiedztwie granicy z województwem opolskim.

6.2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Przestrzeń terytorialna podlega ciągłym zmianom w kształtowaniu przestrzennego środowiska życia społeczności lokalnej, przejawiającego się w powstawaniu coraz to bardziej złożonych i zintensyfikowanych struktur. Działania te w konsekwencji prowadzą do graniczenia dobra, jakim jest przestrzeń i narastanie konfliktów związanych z wykorzystaniem środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego. Dążąc do uniknięcia zbędnych konfliktów na różnych płaszczyznach życia lokalnego, władze powinny w większym stopniu koncentrować się na racjonalnym użytkowaniu i zagospodarowaniu przestrzeni poprzez odpowiednio dostosowaną do zaistniałych warunków politykę przestrzenną.

Polityka przestrzenna to świadoma i celowa działalność władz, polegająca na racjonalnym kształtowaniu zagospodarowania przez właściwe użytkowanie przestrzeni zapewniające utrzymanie ładu przestrzennego i umożliwienie prawidłowego, efektywnego funkcjonowania systemu społeczno-gospodarczego danej jednostki terytorialnej: miasta, gminy, województwa, kraju.

Podmiotem polityki przestrzennej są organy władzy państwowej i administracji rządowej, a przede wszystkim samorządy regionalne i lokalne oraz jednostki gospodarcze i mieszkańcy. Przedmiotem polityki przestrzennej jest przestrzeń, jej jakość z punktu widzenia ładu przestrzennego oraz zasoby wykorzystywane w procesie kształtowania zagospodarowania przestrzennego jednostki terytorialnej. System zarządzania gospodarką przestrzenną gminy zawiera wiele elementów, które są ze sobą wzajemnie powiązane. Za najważniejsze opracowania potrzebne przy realizacji celów założonych w polityce przestrzennej uznaje się studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowy plan zagospodarowania, wieloletni plan inwestycyjny, wieloletni plan finansowy, a także wydawane decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Potrzeba sporządzania licznej dokumentacji do prawidłowego przebiegu całego procesu wymaga wypracowania konsensusu przy korzystaniu z wielu aktów prawnych regulujących gospodarowanie przestrzenią.

Na terenie Gminy Ciasna mamy do czynienia z różnymi funkcjami: usługową, przemysłową (gospodarczą), mieszkaniową, rolniczą, turystyczno-rekreacyjną, przyrodniczą. Analizując układ przestrzenny gminy należy wskazać na złożoność, w której należy brać również pod uwagę obszary cenne przyrodniczo i różnorodne biologicznie i uwarunkowania wynikające z tego dla planowania przestrzennego w gminie.

7. Wizja

WIZJA ROZWOJU GMINY CIASNA
Gmina Ciasna to nowoczesna Gmina z konkurencyjną gospodarką i czystym środowiskiem, rozwijająca się w sposób zrównoważony, zapewniająca odpowiednie warunki i wysoką jakość życia swoim mieszkańcom

Wizja rozwoju doprowadzi do wykreowania gminy o nowym, pozytywnym wizerunku, która będzie zajmowała ważną pozycję w procesach rozwoju subregionu centralnego województwa śląskiego.

Gmina Ciasna będzie:

- stwarzać możliwości rozwojowe mieszkańcom, dając poczucie bezpieczeństwa publicznego, ekonomicznego, zdrowotnego i socjalnego,
- gminą o silnej tożsamości kulturowej i wysokim stopniu identyfikacji lokalnej,
- mieć ugruntowany, pozytywny wizerunek nowoczesnej i atrakcyjnej gminy wiejskiej,
- skutecznie reagować na pojawiające się zmiany w otoczeniu,
- nowoczesna, innowacyjna ze zdywersyfikowaną gospodarką, medycyną, kulturą i edukacją,
- kłaść nacisk na współpracę i współudział społeczności lokalnej w kształtowaniu polityki społeczno-gospodarczej, przestrzennej oraz środowiskowej,
- stwarzać warunki do zdrowego i aktywnego życia w wysokiej jakości środowisku oraz zapewniać zachowanie dziedzictwa historycznego, bioróżnorodności obszarów o dużych walorach przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, a także turystycznych oraz rekreacyjnych,

Budowanie przyszłości Gminy Ciasna to przede wszystkim wykorzystanie istniejących potencjałów i wartości stanowiących o unikatowości gminy. Do wartości tych zaliczyć należy: szacunek dla tradycji i dziedzictwa historycznego, kultury lokalnej i narodowej, pracowitość, silne więzi międzypokoleniowe i rodzinne, integrację społeczną, gościnność i otwartość oraz umiejętność współpracy. Budowanie przyszłości to również kreowanie nowych wartości takich jak: postawy kreatywne i innowacyjne, umiejętność działania w sieciach współpracy.

Wizja budowana jest również w oparciu o uwarunkowania przestrzenne, wyznaczając pożądane cechy struktury osadniczej, sposoby użytkowania przestrzeni, kształtowanie powiązań wewnętrznych i zewnętrznych. Istotnym elementem powiązań zewnętrznych jest poprawa efektywności przepływów i integracja z ośrodkami miejskimi oraz gminami wiejskimi, a także integracja w ujęciu regionalnym i ponadregionalnym.

8. Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań

Osiągnięcie wskazanej wizji rozwoju wymagać będzie koncentracji działań na czterech celach strategicznych, dla których sformułowano cele operacyjne w perspektywie do roku 2030. Ostateczny kształt celów oraz uszczegóławiających je kierunków działań jest rezultatem analiz społeczno-gospodarczych i konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy Ciasna.

CEL STRATEGICZNY A: Gmina Ciasna miejscem odpowiedzialnej, innowacyjnej i zrównoważonej transformacji gospodarczej.
CEL STRATEGICZNY B: Gmina Ciasna miejscem przyjaznym do życia dla mieszkańców.
CEL STRATEGICZNY C: Gmina Ciasna miejscem o czystym środowisku i wysokiej jakości przestrzeni.
CEL STRATEGICZNY D: Gmina Ciasna miejscem sprawnie zarządzanym przez samorząd

CEL STRATEGICZNY A: Gmina Ciasna miejscem odpowiedzialnej, innowacyjnej i zrównoważonej transformacji gospodarczej.
Cel operacyjny A1: Ciasna Gminą o konkurencyjnej gospodarce.
Cel operacyjny A 2: Ciasna Gminą o innowacyjnej gospodarce.
Cel operacyjny A 3: Rozwój Gminy Ciasna oparty o silną lokalną przedsiębiorczość.

CEL STRATEGICZNY B: Gmina Ciasna miejscem przyjaznym do życia dla mieszkańców.
Cel operacyjny B1: Gmina Ciasna miejscem o wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych.
Cel operacyjny B2: Wspieranie aktywności mieszkańców
Cel operacyjny B3: Gmina Ciasna miejscem z atrakcyjnym i efektywnym system edukacji.

CEL STRATEGICZNY C: Gmina Ciasna miejscem o czystym środowisku i wysokiej jakości przestrzeni.
Cel operacyjny C1: Gmina Ciasna miejscem o czystym środowisku.
Cel operacyjny C2: Gmina Ciasna miejscem z efektywną infrastrukturą odpowiadającą na potrzeby mieszkańców
Cel operacyjny C3: Gmina Ciasna miejscem atrakcyjnym do zamieszkania, objętym procesem rewitalizacji i dostosowaniem do zmian klimatu.

CEL STRATEGICZNY D: Gmina Ciasna miejscem sprawnie zarządzanym przez samorząd.
Cel operacyjny D1: Zrównoważony rozwój Gminy Ciasna
Cel operacyjny D2: Aktywna współpraca z otoczeniem i kreowanie silnej marki gminy.
Cel operacyjny D3: Nowoczesna administracja samorządowa.

Kierunki działań:

CEL STRATEGICZNY A: Gmina Ciasna miejscem odpowiedzialnej, innowacyjnej i zrównoważonej transformacji gospodarczej.

Cel operacyjny A1: Ciasna Gminą o konkurencyjnej gospodarce.

- Dywersyfikacja struktury gospodarczej zgodnie z zasadami działania gospodarki 4.0, oraz wzmocnienie kompetencji pracowniczych.
- Rozwój infrastruktury umożliwiającej tworzenie, lokowanie i prowadzenie działalności gospodarczej.
- Wsparcie tradycyjnych gałęzi gospodarki w zakresie podnoszenia konkurencyjności poprzez unowocześnienie procesów technologicznych i automatyzację oraz cyfryzację, zwiększenie bezpieczeństwa pracy, ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko naturalne oraz rozwój kadr.
- Promocja lokalnej gospodarki i wzrost jakości usług otoczenia biznesu,
- Rozwój współpracy przedsiębiorstw, w tym w ramach klastrów i sieci.
- Promocja i wdrażanie gospodarki obiegu zamkniętego.

Cel operacyjny A 2: Ciasna Gminą o innowacyjnej gospodarce.

- Wsparcie zdolności firm do generowania i wdrażania innowacji oraz nowoczesnych rozwiązań technologicznych (cyfrowych i pro środowiskowych).
- Wsparcie tworzenia nowych i rozwój istniejących firm, opartych na potencjałach lokalnych Gminy Ciasna oraz wykorzystujących innowacyjne technologie.

Cel operacyjny: A.3. Rozwój Gminy Ciasna oparty o silną lokalną przedsiębiorczość

- Wsparcie zakładania i rozwoju MŚP, w tym podnoszenie kompetencji zawodowych pracowników, podnoszenie jakości usług kierowanych do biznesu oraz promocja produktów lokalnych i tradycyjnych, a także wspomaganie wdrażania rozwiązań innowacyjnych i cyfrowych.
- Wsparcie produkcji i sprzedaży lokalnych produktów (w tym rolnych i spożywczych), oraz wsparcie dostosowania sektora rolniczego do zmian klimatu.
- Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości w obszarze turystyki oraz usług czasu wolnego wykorzystujących atrakcje i potencjały dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Gminy Ciasna.
- Stworzenie zintegrowanego produktu turystycznego bazującego na potencjale przyrodniczym, historycznym i kulturowym oraz rozwijanie infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej.

CEL STRATEGICZNY B: Gmina Ciasna miejscem przyjaznym do życia dla mieszkańców

Cel operacyjny B1: Gmina Ciasna miejscem o wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych.

- Poprawa jakości ochrony zdrowia i jakości obsługi pacjentów oraz wykorzystanie nowoczesnych technologii medycznych.
- Aktywna profilaktyka i zapewnienie kompleksowych usług medycznych, w szczególności w zakresie chorób cywilizacyjnych i chorób wynikających ze zmian demograficznych oraz skutków pandemii
- Podnoszenie kwalifikacji kadr oraz dostosowanie do aktualnych potrzeb systemu pomocy społecznej w Gminie Ciasna
- Aktywizacja osób z niepełnosprawnościami (w szczególności dzieci i młodzieży oraz seniorów), a także osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych społecznie.
- Zwiększanie dostępu do usług wsparcia rodziny, w tym do opieki wytchnieniowej nad osobami zależnymi.
- Popularyzacja i rozwój srebrnej gospodarki, integracja i koordynacja usług wspierających funkcjonowanie osób niesamodzielnych.
- Podniesienie jakości usług medycznych w zakresie chorób zakaźnych i epidemii oraz wsparcie pacjentów w zakresie konsekwencji zdrowotnych wynikających z COVID-19.

Cel operacyjny B2: Wspieranie aktywności mieszkańców.

- Promocja aktywnego i zdrowego stylu życia wśród mieszkańców Gminy Ciasna i turystów
- Poprawa jakości i dostępu do oferty sportowo-rekreacyjnej i kulturalno-turystycznej umożliwiającej wszechstronny rozwój mieszkańcom i turystom
- Promowanie, upowszechnianie i ochrona dziedzictwa kulturowego Gminy Ciasna.
- Wyposażanie przestrzeni publicznych w infrastrukturę umożliwiającą wspólne spędzanie czasu przez mieszkańców oraz integrację społeczności lokalnej.
- Zapewnienie dostępności urbanistyczno-architektonicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami (w tym niepełnosprawnościami różnego rodzaju i stopnia).
- Promocja i wsparcie procesów ekonomii społecznej.
- Wzmocnienie aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców, w szczególności osób starszych, długotrwale bezrobotnych i osób z niepełnosprawnościami.
- Wsparcie przekwalifikowania zawodowego i nabywania nowych kompetencji przez osoby objęte procesem transformacji gospodarczej.
- Wzmocnienie świadomości i budowanie tożsamości narodowej oraz regionalnej i lokalnej, a także wspieranie organizacji pozarządowych w Gminie Ciasna.

Cel operacyjny B3: Gmina Ciasna miejscem z atrakcyjnym i efektywnym systemem edukacji.

- Podniesienie jakości i dostępności do nowoczesnej oferty edukacyjnej odpowiadającej zmianom społeczno-gospodarczym i transformacji rynku pracy.
- Wzmocnienie kształcenia kluczowych umiejętności i kompetencji uczniów z uwzględnieniem umiejętności emocjonalnych oraz psychospołecznych,

niezbędnych do funkcjonowania w dorosłym życiu oraz swobodnego poruszania się na rynku pracy.

- Rozwój umiejętności, kompetencji i kwalifikacji kadry nauczania.
- Rozwój umiejętności, kompetencji i kwalifikacji społeczeństwa informacyjnego.
- Podniesienie jakości i poprawa dostępu do oferty kształcenia ustawicznego oraz promocja uczenia się przez całe życie.

CEL STRATEGICZNY C: *Gmina Ciasna miejscem o czystym środowisku i wysokiej jakości przestrzeni.*

Cel operacyjny C1: Gmina Ciasna miejscem o czystym środowisku.

- ✓ Wspieranie rozwiązań poprawiających jakość powietrza.
- ✓ Poprawa jakości wód i racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, przeciwdziałanie suszy i powodzi.
- ✓ Wsparcie działań zmierzających do zachowania i odtwarzania bio- i georóżnorodności oraz ochrona obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, leśnych i korytarzy ekologicznych, a także rekultywacja terenów wymagających interwencji
- ✓ Promocja i rozwój zintegrowanego systemu gospodarki odpadami, w tym ograniczenie wytwarzania odpadów oraz prawidłowa segregacja odpadów i recykling.
- ✓ Wsparcie działań na rzecz redukcji hałasu oraz zmniejszania jego uciążliwości.
- ✓ Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw proekologicznych.

Cel operacyjny C2: **Gmina Ciasna miejscem z efektywną infrastrukturą odpowiadającą na potrzeby mieszkańców.**

- Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowej.
- Poprawa powiązań transportowych w zakresie dróg, linii kolejowych oraz centrów przesiadkowych.
- Rozbudowa i integracja sieci dróg rowerowych i tras pieszych.
- Wsparcie bezpieczeństwa ruchu drogowego i pieszego.
- Rozwój odnawialnych źródeł energii (infrastruktura: wytwarzania, magazynowania, przesyłu energii elektrycznej i ciepła).
- Budowa i modernizacja infrastruktury komunalnej.

Cel operacyjny C3: **Gmina Ciasna miejscem atrakcyjnym do zamieszkania, objętym procesem rewitalizacji i dostosowaniem do zmian klimatu.**

- Rekultywacja i rewitalizacja obszarów i obiektów zdegradowanych oraz przemysłowych i dziedzictwa historycznego na cele społeczno-gospodarcze
- Poprawa jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych i miejsc wspólnych dla mieszkańców.
- Adaptacja do zmian klimatu w Gminie Ciasna
- Ograniczanie niskiej emisji oraz poprawa standardu energetycznego zabudowy mieszkaniowej i budynków użyteczności publicznej.
- Rozwój zrównoważonego, proekologicznego budownictwa mieszkaniowego z uwzględnieniem dostępności usług publicznych.

- Wsparcie rozwoju zintegrowanego, zrównoważonego i niskoemisyjnego transportu zbiorowego.

CEL STRATEGICZNY D: Gmina Ciasna miejscem sprawnie zarządzanym przez samorząd.

Cel operacyjny D1: Zrównoważony rozwój Gminy Ciasna.

- Wspieranie rozwoju zróżnicowanych i wysokiej jakości usług publicznych dostępnych dla wszystkich mieszkańców gminy, turystów oraz inwestorów (przedsiębiorców)
- Uczestnictwo w partnerstwach tematycznych i międzysektorowych (w tym w inicjatywach multidyscyplinarnych).
- Rozwój partycypacji społecznej w procesie kreowania rozwoju i zarządzania gminą.
- Rozwój e-usług i technologii społeczeństwa informacyjnego w procesach rozwoju i zarządzania gminą.

Cel operacyjny D2: Aktywna współpraca z otoczeniem i kreowanie silnej marki gminy.

- Rozwijanie współpracy ponadlokalnej / subregionalnej oraz transgranicznej.
- Organizacja wydarzeń sportowo-rekreacyjnych i kulturalno-turystycznych promujących Gminę Ciasna i wykorzystujących jej unikatowe walory.
- Ochrona, promocja oraz podnoszenie atrakcyjności miejsc i obiektów o wartości: historycznej, symbolicznej, architektonicznej, przyrodniczej, a także produktów turystyki będących wyróżnikami gminy.

Cel operacyjny D3: Nowoczesna administracja samorządowa.

- Wsparcie działań podnoszących jakość systemu planowania i wdrażania na poziomie lokalnym.
- Rozwój instrumentów oraz współpracy na rzecz monitorowania procesów rozwoju gminy.
- Poprawa bezpieczeństwa publicznego, w tym poprzez rozwój infrastruktury, wyposażenia służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne i powszechne oraz zapewnienie sprawnego systemu zarządzania kryzysowego w Gminie.
- Rozwój i integracja e-usług publicznych.
- Rozwój umiejętności i kompetencji pracowników administracji samorządowej i jednostek podległych.

9. Przedsięwzięcia strategiczne

Przedsięwzięcia strategiczne to priorytetowe działania o najważniejszym dla gminy znaczeniu. Listę kluczowych przedsięwzięć strategicznych Gminy Ciasna do roku 2030 przedstawiono poniżej.

Tabela 16. Planowane przedsięwzięcia strategiczne Gminy Ciasna do 2030 roku.

L.p.	Nazwa zadania	Miejsce realizacji	Stan przygotowania	Podmiot realizujący
1	Modernizacja oczyszczalni ścieków w miejscowości Ciasna wraz z modernizacją sieci wodociągowej, kanalizacyjnej oraz przepompowni na terenie Gminy Ciasna	Ciasna	PFU	Gmina Ciasna
2	Budowa zintegrowanych węzłów przesiadkowych wraz z budową dróg rowerowych na terenie Gminy Ciasna etap II	Gmina Ciasna	PFU	Gmina Ciasna
3	Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Molna, Gmina Ciasna	Molna	Przetarg na dokumentację	Gmina Ciasna
4	Przebudowa ul. Lompy w Wędzinie, Gmina Ciasna	Wędzina	Przetarg na dokumentację	Gmina Ciasna
5	Przebudowa ul. Kochcickiej w Glinicy, Gmina Ciasna	Glinica	Przetarg na dokumentację	Gmina Ciasna
6	Przebudowa ul. Dolnej w Glinicy, Gmina Ciasna	Glinica	Przetarg na dokumentację	Gmina Ciasna
7	Przebudowa ul. Lubeckiej i ul. Lipowej w Glinicy, Gmina Ciasna	Glinica	Przetarg na dokumentację	Gmina Ciasna
8	Przebudowa drogi dojazdowej do gruntów rolnych w Gminie Ciasna, sołectwo Glinica, stanowiącej ulicę boczną od ul. Brzezinkowe	Glinica	projekt w trakcie sporządzania	Gmina Ciasna
9	Przebudowa sięgaczy ul. Stawowej w Zborowskim, Gmina Ciasna	Zborowskie	Przetarg na dokumentację	Gmina Ciasna
10	Przebudowa dróg: Panoszków – Zborowskie, Zborowskie - Brzegi	Panoszków, Zborowskie		Gmina Ciasna
11	Rządowy Fundusz Dróg Samorządowych - WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE „Budowa kompletnej sieci dróg gminnych nowopowstałej strefy mieszkalno-usługowej położonej od ulicy Lipowej do	Ciasna	PFU	Gmina Ciasna

Strategia Rozwoju Gminy Ciasna do roku 2030

	linii lasu w miejscowości Ciasna gmina Ciasna”			
12	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Panoszków oraz Wędzina w Gminie Ciasna	Panoszków, Wędzina	projekt, etap I w realizacji	Gmina Ciasna
13	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej i sieci wodociągowej w Glinicy w rejonie ul. Kochcickiej	Glinica	projekt w trakcie sporządzania	Gmina Ciasna
14	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej i sieci wodociągowej w Glinicy ul. Dąbrowa	Glinica	projekt w trakcie sporządzania	Gmina Ciasna
15	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej i sieci wodociągowej w Sierakowie Śląskim w ciągu ul. Wyzwolenia	Sieraków Śląski	projekt	Gmina Ciasna
16	Rewitalizacja obszaru zdegradowanego po byłej jednostce wojskowej w Przywarach (Sieraków Śl.) na terenie Gminy Ciasna w celu nadania funkcji turystyczno – rekreacyjnej oraz wykorzystania jako formy schronienia dla ludności w razie potencjalnej agresji militarnej	Sieraków Śląski (przysiółek Przywary)		Gmina Ciasna
17	Rewitalizacja Zespołu Pałacowo-Parkowego w Sierakowie Śląskim w celu nadania funkcji integracji międzypokoleniowej	Sieraków Śląski	Koncepcja, Przetarg	Gmina Ciasna
18	Budowa i modernizacja obiektu pałacowego wraz ze zmianą sposobu użytkowania na budynek szkolno-wychowawczy	Ciasna	Koncepcja	Gmina Ciasna
19	Zagospodarowanie terenu oraz wyposażenie budynku Fajczarni w miejscowości Zborowskie w celu powstania Skansenu Ziemi Zborowskiej w Gminie Ciasna	Zborowskie		Gmina Ciasna
20	Rewitalizacja terenów po wydobywaniu gliny, żwiru	Panoszków (przysiółek Patoka), Glinica		Gmina Ciasna
21	Rewitalizacja terenu przyległego do kolejowej wierzby ciśnień	Ciasna		Gmina Ciasna
22	Rewitalizacja terenu po byłej gorzelni w Sierakowie Śląskim	Sieraków Śląski	Koncepcja	Gmina Ciasna

Strategia Rozwoju Gminy Ciasna do roku 2030

23	Zagospodarowanie terenu przyległego do Pomnika Powstań Śląskich w Glinicy	Glinica	Projekt	Gmina Ciasna
24	„Śląskie. Przywracamy błękit”. Kompleksowa realizacja Programu ochrony powietrza dla województwa śląskiego (LIFE)	Gmina Ciasna	Umowa	Gmina Ciasna
25	Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest oraz folii rolniczych	Gmina Ciasna		Gmina Ciasna
26	Ograniczenie „niskiej emisji” poprzez wymianę indywidualnych źródeł ciepła w modernizowanych energetycznie budynkach na terenie Gminy Ciasna	Gmina Ciasna	Projekt w trakcie	Gmina Ciasna
27	Montaż instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii na terenie Gminy Ciasna	Gmina Ciasna	Projekt	Gmina Ciasna
28	Montaż instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii zlokalizowanych na obiektach Gminy Ciasna	Gmina Ciasna	Projekt	Gmina Ciasna
29	Działanie 5.1 Rozwój cyfrowy JST oraz wzmocnienie cyfrowej odporności na zagrożenia. Program Operacyjny Polska Cyfrowa	Gmina Ciasna	Lista zakupowa	Gmina Ciasna
30	Przygotowanie i uzbrojenie terenów dla inwestorów.	Gmina Ciasna	MPZP	Gmina Ciasna
31	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Gminy Ciasna: Dzielna, Jeżowa oraz sieci wodociągowej w Zborowskim (Stasiowe)	Dzielna, Jeżowa, Zborowskie		Gmina Ciasna
32	Dalsza rozbudowa ujęcia wody	Sieraków Śląski		Gmina Ciasna
34	Termomodernizacja obiektów mieszkalnych i usługowych na terenie Gminy wraz z instalacją odnawialnych źródeł energii	Gmina Ciasna		Gmina Ciasna, podmioty prywatne, mieszkańcy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminy Ciasna.

10. System wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Ciasna

Za wdrożenie Strategii Rozwoju Miasta i Gminy odpowiada samorząd lokalny, tj. Wójt Gminy Ciasna oraz Rada Gminy Ciasna. Dla zapewnienia skuteczności i efektywności wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Ciasna proces wdrażania Strategii Rozwoju powinien opierać się na następujących zasadach:

- 1) zasada zrównoważonego rozwoju – prowadzenie działań w taki sposób, by rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenny odbywał się z poszanowaniem i z zachowaniem równowagi przyrodniczej i ochrony dziedzictwa przyrodniczego, aby umożliwiać zaspokajanie potrzeb przyszłych pokoleń przy jednoczesnym uwzględnieniu aktualnych oczekiwań społecznych.
- 2) zasada partnerstwa i partycypacji - wdrażanie Strategii oparte będzie na współpracy samorządu lokalnego z partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz z mieszkańcami poprzez wykorzystanie szerokiego wachlarza narzędzi współpracy – konsultacji, debat oraz realizacji projektów prorozwojowych wykorzystujących potencjał wielu interesariuszy i różne źródła finansowania przedsięwzięć.
- 3) celowości - działania organizacyjne i podejmowane inwestycje ukierunkowane będą na osiąganie konkretnych celów zapisanych w Strategii Rozwoju i będą się przyczyniać do poprawy jakości życia i możliwości rozwojowych mieszkańców Gminy Ciasna,
- 4) efektywności – podejmowane działania i inwestycje będą ukierunkowane na maksymalizację korzyści dla mieszkańców przy ich realizacji w sposób najbardziej skuteczny i optymalnie wykorzystujący posiadany potencjał i zasoby finansowe.

Strategia Rozwoju Gminy wykracza poza formalno-prawne ramy działania samorządu gminy, dlatego proces wdrażania opiera się na zasadzie partnerstwa i wymaga ścisłego współdziałania interesariuszy ze wszystkich grup i sektorów (administracja, ngo, przedsiębiorcy, mieszkańcy).

- ✓ Na potrzeby wdrażania i monitorowania Strategii Rozwoju rekomenduje się powołanie Grupy Wdrażającej. Zadaniem Grupy będzie monitorowanie działań i realizacji celów wynikających z zapisów Strategii Rozwoju oraz weryfikowanie osiągniętych wskaźników rozwojowych gminy. Planuje się że posiedzenia Grupy Wdrażającej Strategię Rozwoju Gminy Ciasna odbywać się będą dwa razy do roku. Przedmiotem posiedzeń Grupy Wdrożeniowej powinna być informacja o stanie realizacji polityki rozwoju Gminy Ciasna, a także dyskusja o przedsięwzięciach, inicjatywach i projektach służących realizacji celów zapisanych w Strategii Rozwoju.

W skład Grupy Wdrażającej powinni wchodzić przedstawiciele:

- ✓ Urzędu Gminy Ciasna na czele z Wójtem Gminy,
- ✓ Rady Gminy Ciasna na czele z Przewodniczącym Rady,
- ✓ Przedstawiciele jednostek podległych Gminie Ciasna,
- ✓ Przedstawiciele organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Ciasna,
- ✓ Przedstawiciele przedsiębiorców z Gminy Ciasna,
- ✓ Przedstawiciele Parafii z Gminy Ciasna,
- ✓ Przedstawiciele sołectw z Gmin Ciasna,
- ✓ Przedstawiciele mieszkańców (w tym grup nieformalnych, grup młodzieżowych, itp.)

Partycypacyjny model tworzenia Strategii, a w konsekwencji również wdrażanie i realizacja oparte o współpracę w modelu partnerskim pozwolą na lepsze wykorzystanie potencjałów, a także zaangażują interesariuszy ze wszystkich sektorów, co jednocześnie będzie się wiązać z głównymi źródłami finansowania pochodzącymi zarówno z dofinansowania jak i budżetów uczestniczących w inicjatywach interesariuszy. Zastosowanie takiego montażu finansowego zwiększy efektywność wykorzystania środków (w tym dotacji).

Skuteczność wdrażania Strategii Rozwoju zależy od podejmowanych decyzji i reagowania na ewentualne trudności i ograniczenia powstałe w trakcie działań wdrożeniowych, aby je właściwie zdiagnozować niezbędne będzie prowadzenie monitoringu okresowej ewaluacji Strategii Rozwoju.

11. Monitoring i ewaluacja Strategii Rozwoju

Monitoring Strategii Rozwoju obejmował będzie następujące aspekty:

- bieżący ogląd procesu realizacji działań i przedsięwzięć;
- identyfikowanie zmian warunków realizacji, w tym nowych szans i zagrożeń,
- dokonywanie bieżących korekt i poprawek dla zwiększenia efektywności i skuteczności podejmowanych działań,
- informowanie mieszkańców i partnerów o planowanych i podejmowanych działaniach oraz ich efektach.

Zakłada się coroczne przygotowywanie raportów z realizacji, a w ostatnim roku realizacji dokumentu sporządzenie raportu ewaluacyjnego, oceniającego postępy i przedstawiającego wskaźniki oraz ewentualne rekomendacje dotyczące zmian/modyfikacji Strategii.

Dla sporządzenia odpowiednich raportów i oceny zmian zachodzących w Gminie proponuje się monitorowanie poniższych wskaźników dedykowanych dla celów strategicznych.

Tabela 17 Wskaźniki realizacji Strategii Rozwoju Gminy Ciasna.

Cel strategiczny	Wskaźnik realizacji celu	Pożądany kierunek zmiany wskaźnika	Źródło danych
CEL STRATEGICZNY A: Gmina Ciasna miejscem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej.	Liczba prowadzonych działalności gospodarczych	wzrost	BDL GUS
	Liczba firm, które wdrożyły innowacje	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i powierzchnia uzbrojonych terenów inwestycyjnych dostępnych dla przedsiębiorców.	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj przedsięwzięć promocji inwestycyjnej gminy oraz pozyskiwania i wspierania inwestorów.	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj podmiotów uczestniczących w inicjatywach partnerskich, sieciowych i klastrowych.	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj przedsięwzięć aktywizujących i poszerzających kompetencje zawodowe pracowników i bezrobotnych.	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj przedsięwzięć podnoszących kompetencje cyfrowe pracowników i osób bezrobotnych.	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj stworzonych produktów turystyki przyrodniczej	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba nowych przedsiębiorstw	wzrost	BDL GUS Dane własne UG Ciasna
	Liczba nowych miejsc pracy	wzrost	BDL GUS Dane własne UG Ciasna
CEL STRATEGICZNY B: Gmina Ciasna miejscem przyjaznym dla mieszkańca	Liczba projektów z zakresu poprawy dostępu do usług medycznych	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba projektów z zakresu profilaktyki medycznej i aktywnego stylu życia	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Odsetek gospodarstw korzystających ze świadczeń pomocy społecznej	spadek	BDL GUS Dane własne UG

Strategia Rozwoju Gminy Ciasna do roku 2030

			Ciasna
	Liczba i rodzaj projektów aktywizujących osoby wykluczone społecznie i zagrożone wykluczeniem	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych.	spadek	BDL GUS Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj projektów skierowanych do osób 50+	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj projektów aktywizacyjnych, społecznych i medycznych skierowanych do dzieci i młodzieży	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba uczestników projektów opieki nad osobami zależnymi	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj ofert zagospodarowania czasu wolnego mieszkańców	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj przestrzeni publicznych wyposażonych w infrastrukturę umożliwiającą wspólne spędzanie czasu przez mieszkańców	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj przestrzeni i obiektów dostępnych dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba projektów z zakresu ekonomii społecznej	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba osób objęta projektami przekwalifikowania zawodowego	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba organizacji pozarządowych korzystających z dofinansowania zewnętrznego	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj projektów z zakresu działań edukacyjnych i aktywizacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży szkolnej	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj projektów związanych z cyfryzacją edukacji i nowymi technologiami w nauczaniu	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj projektów promujących uczenie się przez całe życie	wzrost	Dane własne UG Ciasna
CEL STRATEGICZNY C: Gmina Ciasna miejscem	Długość zmodernizowanych /wybudowanych dróg na terenie gminy	wzrost	BDL GUS Dane

Strategia Rozwoju Gminy Ciasna do roku 2030

o wysokiej jakości środowiska i przestrzeni			własne UG Ciasna
	Długość wybudowanych szlaków oraz tras pieszych i rowerowych (w tym turystycznych)	wzrost	BDL GUS Dane własne UG Ciasna
	Liczba budynków publicznych objętych termomodernizacją	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Długość zmodernizowanych /wybudowanych odcinków sieci kanalizacyjnej na terenie gminy	wzrost	BDL GUS Dane własne UG Ciasna
	Powierzchnia obszarów objętych działaniami proekologicznymi.	wzrost	BDL GUS Dane własne UG Ciasna
	Liczba zrealizowanych przedsięwzięć z zakresu ograniczania hałasu	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj zebranych i przetworzonych odpadów.	wzrost	BDL GUS Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj przedsięwzięć edukacji ekologicznej skierowanych do mieszkańców	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj powiązań komunikacyjnych w komunikacji publicznej	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj wypadków drogowych, w tym wypadków z udziałem pieszych.	spadek	BDL GUS Dane własne UG Ciasna Komenda Policji w Lublińcu
	Liczba, rodzaj i powierzchnia obszarów i obiektów objętych rekultywacją i rewitalizacją	wzrost	BDL GUS Dane własne UG Ciasna
	Liczba, rodzaj i powierzchnia utworzonych i zmodernizowanych miejsc wspólnych dla mieszkańców	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj przedsięwzięć z zakresu adaptacji do zmian klimatu	wzrost	Dane własne

Strategia Rozwoju Gminy Ciasna do roku 2030

			UG Ciasna
	Liczba obiektów mieszkaniowych wykorzystujących do ogrzewania i produkcji energii OZE	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba, rodzaj i pojemność magazynów energii utworzonych na terenie Gminy	wzrost	Dane własne UG Ciasna
CEL STRATEGICZNY D: Gmina Ciasna samorządem sprawnie zarządzanym.	Liczba i rodzaj projektów partnerskich, w których uczestniczy Gmina	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj inicjatyw związanych z partycypacją społeczną w Gminie	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj wdrożonych e-usług dedykowanych mieszkańcom	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj przedsięwzięć ponadlokalnych i subregionalnych, w których uczestniczy Gmina.	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj przedsięwzięć sportowo-rekreacyjnych i turystyczno-kulturalnych zrealizowanych w Gminie	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba pracowników JST i jednostek podległych uczestniczących w projektach z zakresu podnoszenia umiejętności i kompetencji	wzrost	Dane własne UG Ciasna
	Liczba i rodzaj wdrożonych instrumentów monitorowania rozwoju Gminy	wzrost	Dane własne UG Ciasna

Źródło: opracowanie własne.

12. Ramowe założenia finansowe Strategii Rozwoju

Podstawą finansowania realizacji postanowień Strategii Rozwoju są środki pochodzące z budżetu Gminy Ciasna. W zarządzaniu środkami budżetowymi Gmina Ciasna posługuje się wieloletnią prognozą finansową. Zadania realizowane przez pozostałych interesariuszy Strategii są finansowane ze środków będących w ich dyspozycji. Samorząd lokalny oraz inni interesariusze Strategii będą dokładali wszelkich starań celem pozyskania zewnętrznego finansowania realizacji wybranych składowych Strategii. W pierwszej kolejności aktywność będzie ukierunkowana na zdobywanie współfinansowania środkami europejskimi (Polityka Spójności, Fundusz Odbudowy) oraz funduszami dziedzinowymi lub instrumentami finansowymi uruchamianymi na poziomie krajowym przez agendy desygnowane przez Rząd RP. Przewiduje się współfinansowanie i finansowanie wybranych przedsięwzięć ze środków dotacji i subwencji pochodzących z budżetu państwa, a także w ramach wspólnych inicjatyw podejmowanych przez władze samorządowe (z samorządem regionalnym, samorządem powiatowym oraz innymi samorządami gminnymi).

W związku ze stopniowym bogaceniem się polskich regionów i zmniejszaniem się dostępnych środków polityki spójności UE oraz pojawiającymi się nowymi wyzwaniami dla Europy i koniecznością ich finansowania, ciężar finansowania inwestycji publicznych przenoszony będzie w większym stopniu na środki krajowe. W tym kontekście jednostki samorządu terytorialnego będą musiały poszukiwać innych źródeł finansowania procesów rozwojowych, zwiększając poziom własnych wydatków inwestycyjnych. Będzie to proces ewolucyjny z uwagi na dostępną perspektywę UE 2021-2027.

Do głównych źródeł finansowania działań wynikających ze Strategii należą:

- środki własne Gminy Ciasna;
- środki pochodzące z budżetu państwa;
- środki pochodzące z budżetu województwa śląskiego;
- środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności oraz inicjatywa KE związana z transformacją regionów pogórnich – Mechanizm Sprawiedliwej Transformacji, w tym Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji);
- inne środki pochodzące ze źródeł zagranicznych (Norweski Mechanizm Finansowy, Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego);
- fundusze pochodzące z międzynarodowych instytucji: Europejski Bank Inwestycyjny, Bank Światowy;
- fundusze innych uczestników procesu wdrażania Strategii, w tym sektora prywatnego i pozarządowego.

Do kluczowych instrumentów procesu wdrażania Strategii zaliczyć należy:

- projekty własne Gminy Ciasna finansowane ze środków budżetu gminy;
- instrumenty finansowe zwrotne w ramach RPO WSL;
- dedykowane konkursy w ramach RPO WSL lub projekty pozakonkursowe – preferencje dla OSI (kryterium premiujące lub dostępne);
- konkursy ofert, granty i dotacje np. w dziedzinie kultury, turystyki, sportu, rewitalizacji, klimatu;
- porozumienia terytorialne (gmina – województwo oraz gmina – rząd).

13. Zgodność z dokumentami strategicznymi.

Dokument Strategii został skorelowany pod względem zgodności z dokumentami strategicznymi i programowymi o oddziaływaniu: europejskim, krajowym i regionalnym.

Cele, działania i system wdrażania dokumentu wpisują się w założenia programowe wskazane i rekomendowane dla rozwoju do 2030 roku. Strategia Rozwoju Gminy Ciasna do roku 2030 jest zgodna z następującymi dokumentami programowymi, rozporządzeniami i ustawami:

Dokumenty o zasięgu europejskim i rozporządzenia:

- ✓ Agendą 2030 na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju,
- ✓ Agenda Terytorialna 2030,
- ✓ Plan Odbudowy dla Europy,
- ✓ Europejski Zielony Ład,
- ✓ Pakietem legislacyjnym dla polityki spójności 2021-2027 przedstawionymi przez KE,
- ✓ Umowa Partnerstwa 2021-2027,
- ✓ Strategią na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku),
- ✓ Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030),
- ✓ Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz (24 czerwca 2021 r.),
- ✓ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności (24 czerwca 2021 r.),
- ✓ Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (24 czerwca 2021 r.),
- ✓ Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) (projekt z dnia 30 maja 2018 r.; (24 czerwca 2021 r.),
- ✓ Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego (projekt z dnia 29 maja 2018 r. (24 czerwca 2021 r.),
- ✓ Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności,

Dokumenty o zasięgu krajowym:

- ✓ Krajowym Planem Odbudowy i Zwiększenia Odporności (KPO),
- ✓ Krajowym Planem Sprawiedliwej Transformacji,
- ✓ Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),

- ✓ Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- ✓ Strategią rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022;
- ✓ Strategią Krajową Rozwoju Regionalnego 2030,
- ✓ Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030;
- ✓ Programami operacyjnymi na lata 2021-2027 (a do czasu ich zatwierdzenia z aktualną wersją projektów programów);
- ✓ Raportem „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe”.
- ✓ Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku.
- ✓ Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- ✓ Strategią Zrównoważonego Rozwoju Transportu do roku 2030,
- ✓ Systemem Zarządzania Rozwojem Polski (Uchwała Rady Ministrów z dnia 29 października 2018 r.),
- ✓ Ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,
- ✓ Ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji,

Dokumenty o zasięgu regionalnym i ponadlokalnym:

- ✓ Terytorialnym Planem Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030,
- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” – Zielone Śląskie
- ✓ Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+,
- ✓ Projektem Regionalnej Polityki Rewitalizacji Województwa Śląskiego,
- ✓ Programem Rozwoju Turystyki w Województwie Śląskim 2020+,
- ✓ Regionalną Polityką Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Śląskiego do roku 2030,
- ✓ Strategią Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Śląskiego 2020+,
- ✓ Strategią Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego do roku 2030,
- ✓ Programem Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2019 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024,
- ✓ Strategią Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030,
- ✓ Strategią Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2020,
- ✓ Śląskim Programem Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2019-2022,
- ✓ Programem Rozwoju Technologii Województwa Śląskiego na lata 2019-2030,
- ✓ Kierunek Śląskie 3.0 Programem Rozwoju Wewnętrznego Województwa Śląskiego do 2030,
- ✓ Polityką Rozwoju Gospodarczego Województwa Śląskiego (aktualizacja czerwiec 2018),
- ✓ Polityką Gospodarki Niskoemisyjnej dla Województwa Śląskiego. Regionalna Polityka Energetyczna do roku 2030 wraz z podsumowaniem i uzasadnieniem,
- ✓ Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego na lata 2016-2022,
- ✓ Programem ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego mający na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji,
- ✓ Programem usuwania azbestu z terenu województwa śląskiego do roku 2032,

- ✓ Koncepcją polityki przeciwdziałania negatywnym zmianom demograficznym, depopulacji i starzeniu się społeczeństwa w województwie śląskim. Śląskie. Wyzwania demograficzne,
- ✓ Wojewódzkim programem wyrównywania szans osób niepełnosprawnych oraz przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu na lata 2017-2022,
- ✓ Programem przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu w województwie śląskim na lata 2018-2023,
- ✓ Strategią Rozwoju Systemu Transportu Województwa Śląskiego,
- ✓ Planem Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego Województwa Śląskiego,
- ✓ Strategiami, programami i planami o zasięgu subregionalnym i powiatowym.

Podsumowanie

Strategia Rozwoju Gminy Ciasna do roku 2030 została opracowana w zgodności z wytycznymi legislacyjnymi i programowymi o oddziaływaniu europejskim, krajowym i regionalnym. Dokument wpisuje się w programy i strategie wyższego rzędu i jest z nimi skorelowany w zakresie struktury, celów, działań, partycypacji społecznej oraz systemu zarządzania i monitorowania.

Niniejsza strategia powstała przy udziale - partycypacji społeczności Gminy Ciasna. Dokument został skonsultowany z mieszkańcami, a także umożliwiono osobom zamieszkującym gminę na wyrażenie opinii i oczekiwań w zakresie rozwoju do 2030 roku poprzez udział w badaniu ankietowym, którego wyniki zostały przedstawione w formie raportu w niniejszym opracowaniu.

Dokument Strategii składa się z 13 rozdziałów oraz wstępu i podsumowania.

Struktura dokumentu obejmuje następujące zagadnienia:

- ✓ Diagnozę społeczno-gospodarczą Gminy Ciasna,
- ✓ Wnioski z badań społecznych,
- ✓ Wnioski i podsumowanie diagnozy,
- ✓ Bilans strategiczny Gminy i Analiza SWOT,
- ✓ Wskazanie obszarów strategicznej interwencji,
- ✓ Model struktury funkcjonalno-przestrzennej,
- ✓ Wizję, Cele strategiczne i operacyjne,
- ✓ Przedsięwzięcia strategiczne,
- ✓ System wdrażania, monitoring i ewaluację,
- ✓ Ramowe założenia finansowania,
- ✓ Zgodność z dokumentami strategicznymi.

Strategia Rozwoju Gminy Ciasna do roku 2030

Strategia Rozwoju Gminy Ciasna do roku 2030 stanowi kluczowy dla gminy dokument wskazujący kierunki rozwoju i kluczowe działania oraz przedsięwzięcia, a co za tym idzie planowane do osiągnięcia cele rozwojowe w perspektywie do 2030 roku.

